

subverzivac

Povremnik za nove emancipacijske borbe • broj 12 • Zagreb • svibanj 2023. • besplatan primjerak

www.subversivefestival.com

16. SUBVERSIVE FILM FESTIVAL

Igrana konkurencija / Dokumentarna konkurencija / Retrospektiva: Sve što ste htjeli znati o Crnom filmu (ali vas je bilo strah pitati) / Kinematografije otpora: Nika Autor / Hommage: John Smith / Posebne projekcije

SUBVERSIVE FORUM

Werner Bonefeld, Stathis Kouvelakis, Julia Dumphouse, Ray Brassier, Boyan Manchev, Tijana Okić, Frieder-Otto Wof, Sopo Japaridze, Alexi Kukuljević, Sami Khatib, Rastko Močnik, Esther Leslie, Søren Mau, Joseph Vogl, David Šporer, Gerald Raunig, Peer Illner, Boris Buden, Giovanni Allegretti, Stephen Zepke, Marko Kostanić, Darko Vesić ...

ANTIKAPITALISTIČKI SEMINAR

Maja Solar, Stipe Ćurković, Nina Čolović, Lazar Petković, Vir Lev, Martin Beroš, Vesna Vuković, Andrea Vuljević

PREDDOGAĐANJA

Danijel Žeželj "Umjetnik u gladovanju"
Chantal Mouffe: "Prema zelenoj
demokratskoj revoluciji:
lijevi populizam i moć afekata"

**Wild
Dreamer
"Dragan
Rubeša"**

Dodjela nagrada za najbolji
igrani i dokumentarni film
Nedjelja 21. svibnja u 20.00,
kino Tuškanac

Stathis Kouvelakis:
Poražena kritika:
pojava i
pripitomljavanje
Kritičke teorije

Ray Brassier:
Politika procjepa

Sopo Japaridze:
Zamisliti svijet:
utopijske vizije
marksističkog
feminizma

Søren Mau:
Nijema prinuda

Esther Leslie:
Oslobađanje
revolucije iz arhiva: o
umjetnosti i politici

Joseph Vogl:
Kapital i resantiman

Peer Illner: Dilema
oko uzajamne pomoći:
katastrofe, krize i
socijalna reprodukcija

Julia Dumphouse:
Pouke Rose
Luxemburg o
političkoj edukaciji i
praksi

14.—29.5.2023. •
**16. Subversive
Festival**
OD DISTOPIJE
DO UTOPIJE
— SVE JE JOŠ
UVIJEK MOGUĆE

Subversive Forum 22. do 29. svibnja Od distopije do utopije: sve je još uvijek moguće

U fokusu 16. Subversive Foruma bit će, na tragu Daniela Bensaïda, promišljanje sadašnjosti iz perspektive njezinih potencijala za promjene te iznošenje na vidjelo slijepih pjega našeg pogleda na aktualnost. Razočaranje, resantiman, rezignacija, melankolija ili dezorijentiranost, kao dominantna obilježja odnosa prema sadašnjosti, onemogućuju nas da vidimo s onu stranu neposrednih opasnosti i izazova, čineći nas primjemčivijima za apokaliptičke narative, a samim time i za isključivanje mogućnosti da se političke, društvene i umjetničke novosti pojave na obzoru. Od Waltera Benjamina preko Ernsta Blocha do Bensaïda, utopijsko mišljenje je upravo u povijesti – naspram svih proroka nužnosti, tranzicije, napretka ili “pustinja realnog” – moglo vidjeti u sadašnjosti nesvodivu pluralnost svih borbi i otpora, polje sila koje se u njoj odigrava.

Na tragu te intelektualne tradicije, koju Bloch naziva “toplom strujom marksizma”, koja odbija sva proročanstva, a povijest vidi kao nedovršen i nedovršiv proces, renomirani gosti i gošće festivala pozvat će publiku na zajedničku refleksiju i rad na progresivnoj rekonfiguraciji sadašnjosti.

Ovogodišnji Subversive festival otvaraju preddogađanja u suorganizaciji – izložba **Danijela Žeželja “Umjetnik u gladovanju”**, u suorganizaciji s KIC-om, u Galeriji Forum u Tesliinoj 16 (koja će biti otvorena do 5. lipnja 2023.) te razgovor s političkom teoretičarkom **Chantal Mouffe**, koja će tom prilikom predstaviti i svoju novu knjigu, *Prema zelenoj demokratskoj revoluciji: lijevi populizam i moć afekata*, u Muzeju suvremene umjetnosti, u suradnji s Multimedijalnim institutom i MSU-om.

Po završetku filmskog programa, od 22. do 29. svibnja odvija se Subversive Forum, koji će se, osim središnje teme – utopijskog mišljenja – baviti i čitavim nizom drugih srodnih tema. Jedna od njih je i ostavština Frankfurtske škole odnosno “kritičke teorije”, utemeljene prije točno sto godina, unutar koje je pojam utopije bio kontinuirano prisutan. Na pitanje je li kritika kritičke teorije danas još upotrebljiva ili je poražena, odgovore će, između ostalih, dati naši gosti **Werner Bonefeld**, **Stathis Kouvelakis**, **Ray Brassier** i **Alexi Kukuljjević**. Program Foruma uvodimo panelom u okviru kojeg ćemo odati počast G. M. Tamásu, mađarskom filozofu i marksistu koji je preminuo početkom godine, a izvršio je značajan utjecaj na ovdašnju i regionalnu ljevicu. **Boyan Manchev**, **Tijana Okić** i **Sami Khatib** iznijet će svoje analize potencijala utopijske politike, a na pitanje je li danas emancipaciji potrebna utopija odgovore će ponuditi **Rastko Močnik** i **Esther Leslie**. Promišljanje utopijske budućnosti i nekog novog, pravednijeg svijeta, neizostavno mora uključiti i rasprave o političkoj edukaciji te strategijama i praksama koje će voditi ka izgradnji hegemonije suvremenih lijevih pokreta, o čemu će pričati povjesničarka njemačkog i europskog socijalizma **Julia Dampouse**. Otvorit ćemo i pitanje važnosti uključivanja ideja i smjernica marksističkog i feminizma u stvaranje i djelovanje revolucionarnih pokreta, a naposljetku i boljeg svijeta za sve, o čemu će pričati istraživačica i suosnivačica Nove konfederacije nezavisnih sindikata u Gruziji, **Sopo Japaridze**.

Giovanni Allegretti, ekspert za deliberativnu demokraciju sa Sveučilišta u Coim-

bri održat će uvodno predavanje na temu *Europski zeleni dogovor – prilike i ograničenja za deliberativnu demokraciju*, nakon kojeg će uslijediti rasprava o odrastu kao realnoj utopiji.

Sljedeći niz renomiranih autora i filozofa pozvali smo prvenstveno da predstave svoje recentno objavljene knjige koje su snažno obilježile akademsku i kritičku javnost u Europi i izvan nje: **Joseph Vogl**, *Kapital i resantiman: kratka teorija sadašnjosti*, **Søren Mau**, *Nijema prinuda: marksistička teorija ekonomske moći kapitala*, **Peer Illner**, *Katastrofe i socijalna reprodukcija: odgovor na krizu između države i zajednice*, **Gerald Raunig**, *Rastavljanje: strojni kapitalizam i molekularna revolucija*, **Stephen Zepke**, *Glava u zviždama: eseji o znanstvenoj fantastici*, *Konformizam radikalne misli* **Davida Šporera**, te reizdanje zbirke tekstova Moše Pijadea *Bratstvo i jedinstvo Srba i Hrvata temelj nove Jugoslavije*.

U samoj završnici programa, čeka nas i još jedan panel posvećen radu i utjecaju još jednog iznimno važnog, nedavno preminulog marksističkog teoretičara i ekonomista, **Michaela A. Lebowitza**.

Također, pored Foruma i njemu ususret, od 15. do 20. svibnja, u okviru Škole suvremene humanistike, u organizaciji *Subversive Festivala* i portala *Slobodni Filozofski*, održat će se i 3. **Antikapitalistički seminar**. Kao i seminari prethodnih godina, i ovaj se razvija kao politička edukacija koja otvara prostor za kritičko propitivanje društvenih odnosa, pojmova, ideja i teorija koje doprinose promjeni svijeta. U svojem hibridnom formatu, program će ove godine, osim za seminarsku grupu, biti otvoren i za sve one koji se nisu u mogućnosti obvezati na cjelokupni program.

U sve zahtjevnijim i težim vremenima za najveći broj ljudi, imaginirati drugačije svjetove čini se privilegijom nekolicine, no ovogodišnji program Festivala pokušat će ponuditi ulazne točke u razmišljanje o nužnosti, ali i o preduvjetima imaginacije, te podcrtati važnosti kolektivnog i solidarnog djelovanja na putu u bolje sutra.

Pridružite nam se i na 16. Subversive festivalu, i nastavite s nama promišljati revolucionarne horizonte novog svijeta! ★

subverzivac

Br. 12, svibanj 2023., Ovo izdanje dio je projekta 16. Subversive Festivala • DIREKTOR SUBVERSIVE FESTIVALA: **Nikola Devčić** • UMJETNIČKA DIREKTORICA SUBVERSIVE FESTIVALA: **Dina Pokrajac** • PRODUCENT SUBVERSIVE FESTIVALA: **Vedran Grladinović** • SELEKTOR PROGRAMA RETROSPEKTIVA - SVE ŠTO STE HTJELI PITATI O CRNOM FILMU (ALI VAS JE BILO STRAH PITATI): **Greg de Cuir Jr** • KUSTOSICE PROGRAMA KINEMATOGRAFIJE OTPORA: **Dina Pokrajac**, **Leila Topić** • UMJETNIČKI ŽIRI 16. SUBVERSIVE FILM FESTIVALA: **Peter Grabher**, **Nino Kovačić**, **Nina de Vroome** • PROGRAMSKI ODBOR SUBVERSIVE FORUMA: **Ozren Pupovac**, **Karolina Hrga**, **Leonardo Kovačević**, **Stipe Ćurković** • STRUČNI SURADNICI I SUBVERSIVE FORUMA: **Martin Beroš**, **Marko Kostanić**, **Tomislav Medak** • ŠKOLA SUVREMENE HUMANISTIKE / ANTIKAPITALISTIČKI SEMINAR: • PREDAVANJA I RADIONICE DRŽE: **Nina Čolović**, **Maja Solar**, **Vir Lev**, **Stipe Ćurković**, **Lazar Petković**, **Andrea Vuljević**, **Martin Beroš** i **Vesna Vuković** • SEMINAR KOORDINIRAJU: **Karolina Hrga**, **Martin Beroš**, **Andrea Vuljević**, **Maja Solar**, **Vir Lev** • VODITELJICA ODNOSA S JAVNOŠĆU: **Jelena Svirčić** • UREDNIK DRUŠTVENIH MREŽA I WEB STRANICE: **Miro Frakić** • VODITELJICA TEHNIKE: **Jasna Givens** • VODITELJICE INFO-PULTA I HOSPITALITAJA: **Mirna Hrle**, **Danijela Kolak** • PRIJEVOD FILMOVA I TITLANJE: **Vanda Gajsak Đokić** - **DOBBIN D.O.O.** • PROJEKCIONISTI: **Damir Pezerović**, **Luka Zovak** (kino Tuškanac), **Karlo Špoljar**, **Ivor Vučemilović** (Dokukino KIC) • BLAGAJNICI: **Franka Ljubičić** i **Dora Stipić** (kino Tuškanac), **Drago Toroman** (Dokukino KIC) • FOTO I VIDEODOKUMENTACIJA: **Martin Beroš**, **Sanja Bistričić Srića**, **Ivor Glavaš**, **Anto Magzan** • VIZUALNI IDENTITET: **Ruta** i **Danijel Žeželj** • GRAFIČKI DIZAJN: **Ruta**, **Sanja Kuzmanović**, **Ivan Šestan** • WEB DIZAJN: **BozooArt** • PROGRAMIRANJE WEB STRANICE: **Goran Zubak** • AUTORICA FESTIVALSKE ŠPICE: **Ivana Radić** • GLAZBENA PODLOGA ŠPICE: **Florence Foster Fan Club - Subliminal Neurosis** / (Saša Rajković i Jasmin Mahmić) / **Enfant Terrible - label** • AUTOR NAGRADE WILD DREAMER: **Nikola Vudrag** • GLAVNE UREDNICE I SUBVERZIVCA: **Karolina Hrga**, **Dina Pokrajac** • IZVRŠNI UREDNIK SUBVERZIVCA: **Martin Beroš** • UREDNIŠTVO SUBVERZIVCA: **Leonardo Kovačević**, **Stipe Ćurković**, **Ozren Pupovac** • TISAK: **Tiskara Zagreb**. Sveučilišna tiskara d.o.o., **Kolding** • ZAHVALE: **Tatjana Ćimović**, **Iva Brižan**, **Viktorija Krčelić** (kino Tuškanac), **Hrvoje Hribar**, **Petar Bujas**, **Andrea Grgić** (KIC), **Oliver Sertić**, **Petra Babić**, **Luka Erdeljac**, **Zrinka Košar**, **Vanja Jambrović** (Restart), **Zdenka Badovinec** (MSU Zagreb), **Slobodanka Mišković**, **Ana Šegrt** (Art kino Croatia), **Petar Milat**, **Igor Marković**, **Ivor Glavaš**, **Ivana Pejić** (Multimedijalni institut), **Vedran Horvat**, **Mladen Domazet** (Institut za političku ekologiju), **Estelle Halimi-Dagron**, **Alice de Parscau**, **Romana Čumbelić** (Cineteca di Bologna), **Annabelle Aventurin** (Ciné-Archives), **Brian Belovarac** (Janus Films), **Ephraim Asili**, **Teamour Diop Mambety**, **Julie Ludwig** (Frameline47), **Vivian Kleiman**, **Izzy Hill** (British Film Institute), **LUX Distribution**, **Emily Martin** (Video Data Bank), **Kevin Jerome Everson**, **Madeleine Molyneaux** (Picture Palace Pictures), Srpsko narodno vijeće i uredništvo **Novosti**, **Maša Samardžija**, **Nikola Lunić**, **Saša Milošević**, **Ivan Ramljak**, **Adela Lovrić**, **Tomislav Šakić**, **Zlatko Wurzburg**, **Marija Cačić**, **Milena Ostojić**, **Nina Kujundžić** i **Boris Pokrajac**, **Ida Biard**, **Žarko Paić**, **Frano Dulibić**, **Feda Gavrilović**, **Marin Kovačević** (ARTISAN)

16. Subversive Forum

PANEL

Kritika kritičke teorije

Sudjeluju: Werner Bonefeld, Ray Brassier i Alexi Kukuljevic
Moderiraju: Ozren Pupovac, Stipe Ćurković
Ponedjeljak 22.5.2023.
20.00 / SKD "Prosvjeta"

Werner Bonefeld: Negativni humanizam

Svrha kritike kapitalističkog društva je humanizacija društvenih odnosa. Međutim, premisa nastojanja humanizacije postojanje je nehumanih uvjeta. Sve što postoji konkretna su ljudska bića koja interagiraju u historijski nastalim društvenim odnosima kroz koje definiraju i svoju individualnost i svoju društvenost. Kritika političke ekonomije podrazumijeva humanizam kao negativnu kategoriju. Negativni humanizam prepoznaje društveni bitak kao ono što jest: "ljudsko biće samo u svojim društvenim odnosima" (Marx). Negativni humanizam je sud o egzistenciji. Otkriva sušti nemir života kao ne-konceptualni sadržaj kapitalističkih kategorija. Borba kako bi se izbjegla i odagnala patnja inherentna je konceptu kapitala kao procesa valorizacije živog rada. Budući da ne možemo reći što je Čovjek, ne znamo ni što bi Čovjek mogao biti – primjerice u društvu kojim ne vladaju apstrakcije i u kojemu Čovjek nije sredstvo već svrha sam po sebi.

Werner Bonefeld predaje na Odsjeku za politiku Sveučilišta u Yorku, UK. Prije dolaska u York predavao je na Sveučilištima u Frankfurtu i Edinburgu. Vodio je post-diplomske seminare o Kritičkoj teoriji na Universidad Nacional Autónoma de México, na Benemérita Universidad Autónoma de Puebla, i na Universidad de Buenos Aires.

Ray Brassier: Granice kritičkog pesimizma

Kritika se sroza u pesimizam kada konfliktualno jedinstvo teorijske svijesti i klasne svijesti – kojeg Horkheimer brani u svom originalnom manifestu

Kritičke teorije iz 1937. – skrućuje u njihovo statičko suprotstavljanje, poduprto neobjašnjenim kontrastom između postvarene svijesti i nesvedene subjektivnosti. Izvor eksplanatorne kritičke moći, kapital kao loš totalitet, postaje izvor permanentne tjeskobe o mogućnostima bilo kakvog otpora, budući da potonji nikada neće biti dovoljno negativan. Granice kritičkog pesimizma otkrivaju se onda kada razlikujemo pretpostavke koje kapital postavlja od njegovih zbiljskih (stvarnih, "wirklich") pretpostavki, ili logiku vriednosti od dinamike klasne borbe: kritički pesimizam reificira totalitet tako što izostavlja fantomsku subjektivnost prakse koja generira sablasnu objektivnost vriednosti.

Ray Brassier je profesor filozofije na Američkom univerzitetu u Beirutu. Autor je djela *Nihil Unbound: Enlightenment and Extinction* (Palgrave Macmillan, 2007). Trenutno radi na knjizi naslovljenoj *Fatelessness: Freedom and Fatality after Marx*.

Alexi Kukuljevic: Beckettov "Jezik Ne"

Ako već barbarski učinci naše kapitalističke modernosti nisu u ljudskome biću razvili odbojnost prema vlastitoj vrsti, kako se zemaljska kugla zagrijava prognoza za tu političku i navodno racionalnu životinju zasigurno hoće. Kako je procureni Pentagonov izvještaj od prije nekih osamnaestak godina podcrtao "Nuklearni konflikt, mega-suše, glad i naširoko rasprostranjeni društveni nemiri". To se nastavlja. Uništavanje uvjeta samog života kao takvog od strane kapitala, poput Clovove opaske u Beckettovoj *Endgame* (*Završnica* ili *Kraj igre*, ili *Završetak partije*) da "više ne-

Werner Bonefeld

Ray Brassier

Alexi Kukuljevic

ma prirode", sve manje i manje se čini pretjerivanjem. Pretpostavljeno zdravlje ekonomije postalo je nepobitni indikator onoga što je Guy Debord predviđajući nazvao planetarnom bolešću. Kapital je učinio planetu bolesnom. Odnoseći se prema lošem zdravlju, prema onome što je Adorno već označio kao "permanentnu katastrofu", bilo bi mudro naći orijentir u nečemu što je Beckett nekoć prozvao vlastitim "ludim malim lovačkim uzvikom" u "Jezik Ne".

Alexi Kukuljevic predaje na Odsjeku za teoriju umjetnosti pri Universität für Angewand-

dte Kunst u Beču. Autor je knjige *Liquidation World: On the Art of Living Absently* kod MIT Press. Trenutno radi na monografiji naslovljenoj *Like Hell It Is: On Horror and Hilarity*. ★

Panel će se održati na engleskom jeziku.

RASPRAVA

Nepopustljiva misao: u spomen G. M. Tamásu

Sudjeluju: Tijana Okić, Aleksandar Matković, Stipe Ćurković
Moderira: Marko Kostanić
Ponedjeljak 22.5.2023.
18.00 / SKD "Prosvjeta"

Početkom godine napustio nas je mađarski filozof Gáspár Miklós Tamás. Njegov utjecaj na regionalnu ljevicu bio je značajan: brojnim ovdječnim studentima i studenticama predavao je na Centralnoeuropskom univerzitetu u Budimpešti, a bio je i redoviti zagrebački gost. Ovim razgovorom ćemo nastojati obilježiti taj utjecaj i Tamásjev doprinos razumijevanju ključnih suvremenih političkih trendova i tendencija. ★

Rasprava će se održati na hrvatskom jeziku.

PREDAVANJE

Julia Damphouse: Pouke Rose Luxemburg o političkoj edukaciji i praksi

Moderira: Martin Beroš
Utorak 23.5.2023.
18.00 / SKD "Prosvjeta"

Što možemo naučiti iz rane povijesti socijaldemokracije kako bismo danas izgradili vitalan i održiv socijalistički pokret? Poljsko-njemačka marksistkinja i revolucionarka Rosa Luxemburg (1871-1919) prije svega je poznata kao jedna od osnivačica Komunističke partije Njemačke, no tijekom višedesetljetnog angažmana u poljskim i njemačkim socijaldemokratskim pokretima, pisala je i o obliku aktivnosti o kojem danas govorimo kao "političkoj edukaciji", na kojoj je također intenzivno radila. Unatoč tome, uloga obrazovanja često se zanemaruje kao element njezine revolucionarne misli. U ovome izlaganju oslonit ću se na uvide Rose Luxemburg kako bih razmotrila suvremene primjere i strategije političke edukacije na ljevici. Koja bi trebala biti uloga formalnih predavanja i kružočkih oblika političkog obrazovanja u izgradnji ljevice? U kojim aspektima ovaj oblik aktivnosti podbacuje? Mogu li manje formalni društveni i kulturni događaji imati udjela u izgradnji hegemonije suvremenih lijevih pokreta?

Julia Damphouse je povjesničarka njemačkog i europskog socijalizma. Članica je uredništva izdanja *Sabranih djela Rose Luxemburg* na engleskom jeziku, a djelovala je i kao koordinatorica čitalačkih grupa časopisa *Jacobin*. ★

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

Predavanje je organizirano u suradnji s portalom Slobodni Filozofski.

Julia Damphouse

16. Subversive Forum

PANEL

Od Benamina do Bensaïda: utopijski potencijali politike?

Sudjeluju: Stathis Kouvelakis, Tijana Okić, Frieder Otto Wolf
Moderira: Leonardo Kovacević
Utorak 23.5.2023.
20.00 / SKD "Prosvjeta"

Rasprava će se fokusirati na središnju temu ovogodišnjeg festivala, s posebnim osvrtom na djelo Daniela Bensaïda. Njezin cilj je ponovno promisliti kategorije utopije i mesijanizma u suvremenoj konfiguraciji političkog mišljenja. Bilo da su simptom "suspencije politike", kako misli Jameson, ili bujanjem utopijske želje i mašte pripremaju teren za radikalno političko djelovanje, kako misle drugi autori, većina autora_ica na ljevici slaže se da utopijska i mesijanska stremljenja dovode u pitanje spontanu i linearnu reprezentaciju sadašnjosti te reaktiviraju povijesno mišljenje i njegove stare snove o pravdnosti i jednakosti. No, mogu li se one ponovno ugraditi u konkretne političke strategije, i na koji način, pitanje je na koje će odgovore pokušati

ponuditi sudionici_e panela.

Stathis Kouvelakis: Vrijeme povijesti, vrijeme politike, vrijeme strategije

Teorijski problem s kojim se Bensaïd pokušava suočiti od 1990-ih nadalje problem je kategorija koje su nužne da bi se objasnilo traumatično novo iskustvo povijesti, otvoreno porazom revolucionarnih eksperimenata dvadesetog stoljeća. Otuda nužnost novih odgovora na ova temeljna i nepresušna pitanja: kako razumjeti povijest u njezinu odnosu prema ljudskoj praksi i politici? Možemo li govoriti o "nužnosti" u povijesti, o "zakonima povijesti", o "determinaciji" ili "determinizmu" ili o načinima kauzalnosti koji djeluju unutar nje? Kako kon-

ceptualizirati pojmove "historijske mogućnosti", "sukoba" i "borbe"? Bensaïdov će se doprinos usredotočiti na dijalektički pojam temporalnosti koji podrazumijeva primat politike nad poviješću i raskid s tradicionalnim marksističkim poimanjima historijskog subjekta kao interno homogene i potpuno suverene kolektivne sile.

Stathis Kouvelakis je neovisni istraživač koji živi u Parizu. Predavao je političku teoriju na King's College u Londonu i objavljivao o marksizmu, kritičkom mišljenju i društvenim pokretima. Dugogodišnji je aktivist radikalne ljevice u Francuskoj i Grčkoj.

Tijana Okić: Sve što postoji ne može biti istinito: strateška utopija u doba depolitizacije masa i ekoloških katastrofa

Historijski gledano, velike utopije pojavile su se ili u predvečerje ili nakon katastrofičnih ili apokaliptičkih događaja, ratova, pljački, kuge ili društvenih ustanka, kriza ili revolucija. Drugim riječima, kada je svijet oko nas propadao ili je pak u potpunosti gubio svoje utemeljenje. Od Morea i Campanelle do utopijskih socijalista, utopije su uvijek bile opisivane kao izolirana, skrivena ili daleka mjesta i kao takve, uvijek usmjerene protiv moći. Dominantni topos bio je vezan uz neko mjesto ili čak instituciju. U tom smislu, marksistički autori poput Fredrica Jamesona, Perryja Andersona ili Pierrea Machereyja svi odreda pišu da utopije dolaze u dva oblika: egzistencijalnom i institucionalnom. Egzistencijalni moment karakterizira svako utopijsko mišljenje i podrazumijeva osjećaj ili prepoznavanje da nešto nije u redu i da zato mora biti promijenjeno.

Nasuprot tome, utopije koje su proizašle iz užasa i fragmentacija 20. stoljeća uglavnom su utopije vremena. Iz tog proturječja između prostora i vremena, želim postaviti pitanje značenja onoga što Daniel Bensaïd naziva "strateškim utopizmom". Svoje čitanje "strateškog utopizma" želim smjestiti u možda najneočekivaniji prostor Bensaïdovog mišljenja: u historijsko rasuđivanje. Postavit ću pitanje kako treba shvatiti Bensaïdovu rečenicu "rasuđivanje nije spoznaja istine nego društveni odnos".

Stathis Kouvelakis

Tijana Okić

Walter Benjamin

Daniel Bensaïd

Frieder Otto Wolf

Tijana Okić je filozofkinja sa zanimanjem za historiografiju. Doktorirala je na Scuola Normale Superiore u Pisi. Jedna je od urednica knjige posvećene sjećanju na antifašistički pokret jugoslavenskih žena u Drugom svjetskom ratu, *Izgnjena revolucija: AFŽ između mita i zaborava* (Sarajevo, Crvena, 2016). Dugogodišnja je aktivistkinja u Vijeću za ukinuće duga. Njezini radovi i prijevodi objavljeni su u domaćim i stranim časopisima, te prevedeni na španjolski i portugalski.

Frieder Otto Wolf: Zašto se radikalna emancipacija danas čini utopijskom – i što trebamo učiniti oko toga

Kriza marksizma oštetila je ideju radikalne emancipacije na dubok način. Razumjeti je i prevazići je preduvjeti su za ponovno otvaranje zbiljske debate – čak i u dimenzijama feminizma,

borbe za nadilaženje zavisnosti, ili u prevazilaženju ekoloških kriza. Pitanje nadilaženja moderne države pritom zauzima centralno mjesto. Koristeći Marxov dvostruki proboj u kritici političke ekonomije i prema kritici politike može pomoći deblokirati situaciju – osobito punim razumijevanjem mnoštvenih načina na koje radikalna politika oslobođenja mora upućivati natrag na mnoštvene strukture moderne dominacije oko čijeg je prevazilaženja angažirana.

Frieder Otto Wolf predavao je filozofiju i provodio politička istraživanja na Sveučilištu Sarre u Saarbrückenu, na Freie Universität Berlin, na Sveučilištu Coimbra u Portugalu, te na Wissenschaftszentrum u Berlinu. Od 2007. godine nosi titulu počasnog profesora filozofije. Od 2014. godine suradnik je istraživačkog instituta fondacije Rosa Luxemburg. ★

Panel će se održati na engleskom jeziku.

16. Subversive Forum

PREDAVANJE

Ray Brassier: Politika procjepa

Moderira: Ozren Pupovac
Srijeda 24.5.2023.
18.00 / SKD "Prosvjeta"

Ovo predavanje razmatra dvije rekonceptualizacije komunističke politike koje izvire iz tzv. "krize marksizma" 1970-ih. "Politika procjepa" *Théorie Communiste* elaborira paradoks kojim proleterska borba za samoreprodukciju u kapitalu i protiv kapitala konvergira s ukidanjem sebe i kapitala, kojega suutemeljuje. Za Alaina Badioua, politička borba počinje prijelomom s političkom inskripcijom društvenog(ih) odnosa. Proleterska disidentifikacija uspostavlja komunizam kao politiku odvajanja. Ove dvije dijalektike – proturječja i oduzimanja – rezultiraju u dvije različite i antagonističke verzije komunističke politike. ★

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

PREDAVANJE

Stathis Kouvelakis: Poražena kritika: pojava i pripitomljavanje Kritičke teorije

Moderira: Leonardo Kovačević
Srijeda 24.5.2023.
19.30 / SKD "Prosvjeta"

Kao što njezin francuski naslov sugerira (*La critique défaite: émergence et domestication de la Théorie critique*, u Versovom izdanju biti će objavljena 2025.), knjiga se bavi načinom na koji lijeva reagira na situacije političkog poraza. Donosi studiju "Kritičke teorije", koja se javlja kao odgovor na uspon nacizma, prikazujući je kroz intelektualne putanje njezina tri glavna predstavnika: Maxa Horkheimera, Jürgena Habermasa i Axela Honnetha. Ove putanje prate proces deradikalizacije posredstvom koje je inicijalni istraživački program, utemeljen na heterodoksnoj preradi historijskog materijalizma, napušten u korist različitih oblika povratka tradicionalnom mišljenju. Ovaj tijek stvari, koji nije ni linearan niti unaprijed zapisan, pojavljuje se kao ishod međuigre između konjunkturalnih faktora i teorijskih razvoja. Trenutno dominantna verzija Kritičke teorije okrenula je leđa analizi regresivnog potencijala koji je inherentan kapitalističkoj modernosti. No, ona nije lišena alternativni. Poveže li se iznova s izvornim projektom, *kritička teorija* nam može pomoći oblikovati novu vrstu teorijskog odgovora kojega zahtijeva nadolazeća katastrofa suvremenog kapitalizma. ★

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

RAZGOVOR O KNJIZI

Konformizam radikalne misli

Sudjeluju: David Šporer (autor) i Mislav Žitko
Moderira: Leonardo Kovačević
Četvrtak 25.5.2023.
18.00 / SKD "Prosvjeta"

Osim što pruža precizan i iscrpan uvid u intelektualnu povijest Francuske u drugoj polovici 20. stoljeća, knjiga Davida Šporera donosi prilično polemičnu kritičku analizu filozofskog i političkog nasljeđa Michela Foucaulta. Nakon ove knjige, koja Foucaulta i Derridu čita u srazu s nasljeđem historijskog materijalizma, postavlja se pitanje znače li nam danas još nešto ovi autori u sferi lijevog političkog mišljenja i organiziranja? ★

Razgovor će se održati na engleskom jeziku.

PANEL

Treba li danas emancipacija utopije?

Sudjeluju: Rastko Močnik, Esther Leslie i dr.
Moderira: Ozren Pupovac
Četvrtak 25.5.2023.
19.30 / SKD "Prosvjeta"

Rastko Močnik: Emancipacija – utopija

Ako se pod "utopijom" misli na ideju nepostojeće, a željene društvene formacije, onda je potrebno odrediti na kojim "mjestima" u društvu, odnosno na kojim njegovim proturječjima treba djelovati da bi se preobrazba pokrenula. Maurice Godelier, npr., razlikuje dvije vrste proturječja unutar kapitalističkog društva: proturječje između radnih klasa i kapitala koje djeluje *unutar* društvene strukture i reproducira je; i proturječnost između proizvodnih snaga i proizvodnih odnosa, koja djeluje *između* dvije različite strukture i koja se rješava time da razvoj proizvodnih snaga u nekom trenutku revolucionira proizvodne odnose. Ova shema, preuzeta iz Marxova *Predgovora* (1859) i proširena skeptičkim poimanjem klasne borbe, zaobilazi osnovni problem: Kakav je odnos između unutarstrukturnih i međustrukturnih proturječja? Drugim riječima: Kakva je klasna priroda "razvoja" proizvodnih snaga? Operaistička teorija odgovara na ovo pitanje: u kapitalizmu su tehnološke promjene nadodređene klasnom borbom. Značajne tehnološke promjene pod dominacijom kapitala transformiraju proces rada i njegovu organizaciju, uvode novi režim akumulacije kapitala te razaraju postojeći politički sastav radničke klase. Prijelaz iz konkurentskog kapitalizma u monopolistički kapitalizam (druga industrijska revolucija, fordistički režim akumulacije, opadanje i kraj »britanskog« ciklusa akumulacije) uzrokuje krizu socijaldemokracije, a ra-

dništvo se ponovno sastavi u klasu s komunističkom političkom organizacijom. Prema operaističkoj shemi, radništvo je uvijek ispred kapitala, pod uvjetom da se uspješno sastavi u klasu. Klasni sastav je djelo političke organizacije: u toj organizaciji se materijalizira "utopijski" moment koji probija iz dane kapitalističke društvene formacije. Posljednji odgovor kapitala na krizu sustava (treća industrijska revolucija, postfordistički režim akumulacije, opadanje i završetak "američkog" ciklusa akumulacije) uzrokovao je krizu u komunističkom sastavu radničke klase: "utopija" savremenosti, koja bi mogla anticipirati kakvo će društvo biti nakon kapitalizma, biće djelo klasne reinvenicije radništva.

Rastko Močnik, penzionisani profesor sociologije na Univerzitetu u Ljubljani, gostujući profesor na Fakultetu za medije i komunikacije, Beograd. Doktor *honoris causa* na Plovdivskom univerzitetu Pajski Hlendarški. Najnovija izdanja: *Teorija sa ideologijom*, Beograd, 2019; *Spisi o suvremenom kapitalizmu*, Zagreb, 2016; *Organized memory and popular remembering: The encounter of Yugonostalgia theories with socialism*, *Memory Studies*, 2022 (sa Majom Breznik).

Esther Leslie: Revolucija učinjena sablasnom

Majakovski je još davno znao da je Lenjin uistinu mrtav ako ga se umjetno održava na životu, kao ikonu, kao voštanu figuru, kao relikviju. On živi ako je – ili ako su njegove ideje i djela – u

nama. Upravo djela, a ne predodžbe čine bauk koji kruži Europom. Kao predodžba, on je samo sablasan i ne uspijeva prijeći u život pun značenja. Što je sablast? To je nešto što odbija umrijeti i nikada neće počivati u miru dok se nepravda zbog koje pati ne ispravi. Zašto nas utopija nastavlja opsjedati? Je li njezino prognaanjanje razlog zbog kojeg nas nastavlja pratiti čak i kada od nje odustanemo?

Esther Leslie je profesorica političke estetike na Sveučilištu Birkbeck u Londonu. Zanimaju je poetika znanosti i politika tehnologije. U aktualnom radu fokusira se na medijski mutež i estetiku turbulencije. Među njezinim knjigama različite su studije i prijevodi Waltera Benjamin, kao i *Hollywood Flatlands: Animation, Critical Theory and the Avant Garde* (2002); *Synthetic Worlds: Nature, Art and the Chemical Industry* (2005); *Derelicts: Thought Worms from the Wreckage* (2014), te *Liquid Crystals: The Science and Art*

Rastko Močnik

Esther Leslie

of a Fluid Form (2016). U sklopu nedavnog istraživanja o biopolitičkoj ekonomiji mliječnih proizvoda s Melanie Jackson objavila je publikacije *Deeper in the Pyramid* (s Melanie Jackson) (2018/2023), i *The Inextinguishable* for the Limerick Biennale, 2020. Knjiga o antifašističkom pioniru radija Ernstu Schoenu (koju je napisala sa Samom Dolbearom) izlazi u srpnju u izdanju Goldsmiths Pressa, a studija o ICI-u i njegovom utjecaju na Teesside uskoro će biti objavljena u biblioteci Palgrave Pivots. ★

Panel će se održati na engleskom jeziku.

PREDAVANJE

Sopo Japaridze: Zamisliti svijet: utopijske vizije marksističkog feminizma

Moderira: Milena Ostojić
Srijeda 24.5.2023.
21.00 / SKD "Prosvjeta"

U ovom predavanju bavimo se utopijskim idejama marksističkog feminizma; specifično, načinom na koji nam marksistički feminizam pomaže konceptualizirati utopiju kao ideal i kao konkretni pokret. Oslanjajući se na marksizam, klasnu borbu i feminističku analizu, razmatramo mogućnost da radne žene stanu na čelo izgradnje društvenih, političkih i ekonomskih struktura, kako bi prioritzirale potrebe svih individua i kolektiva. Namjera je doprinijeti raspravi o nadi i utopiji iz perspektive radnih žena izvan i unutar kućanstava, te kreiranja pravednijeg i ravnopravnijeg društva, tako što ćemo istražiti potrebu i viziju utopije u današnje doba.

Sopo Japaridze je predsjednica Solidarne mreže, nezavisnog sindikata zaposlenih u zdravstvenoj skrbi i brizi u Gruziji. Suosnivačica je Nove konfederacije nezavisnih sindikata. Bavi se radničkim organiziranjem preko dvanaest godina. Istražuje i proučava radne i društvene odnose te piše za različite publikacije. Također je dio platforme Transnational Social Strike i vanjska urednica *LeftEasta*. Suosnivačica je inicijative proučavanja sovjetske gruzijske povijesti i *podcasta* Reimagining Soviet Georgia. ★

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

Predavanje je organizirano u suradnji s portalom Slobodni Filozofski.

Sopo Japaridze

16. Subversive Forum

PROMOCIJA KNJIGE

Bratstvo i jedinstvo Srba i Hrvata. Temelj nove Jugoslavije

Sudjeluju: Nikola Bajto (urednik reizdanja i moderator), Hrvoje Klasić, Milan Radanović "Bratstvo i jedinstvo Srba i Hrvata temelj nove Jugoslavije", drugo izdanje
Izdavači: Srpsko narodno vijeće – Arhiv Srba u Hrvatskoj i Naklada Jesenski i Turk
Urednik: Nikola Bajto
Autori: Nikola Bajto (uz drugo izdanje), Bogdan Oreščanin, Moša Pijade i Boris Zihnerl
Petak 26.5.2023.
17.00 / SKD "Prosvjeta"

“Jednom reči, sa stvaranjem demokratske federativne Jugoslavije završava se vekovna istorija pocepanosti, razdora i međusobnih borbi južnoslavenskih naroda, a sa time i istorija njihovih slabosti i potčinjenosti tuđim nacijama, njihova predistorija”, napisao je Moša Pijade u jednom od svojih članaka uvrštenih u knjižicu “Bratstvo i jedinstvo Srba i Hrvata temelj nove Jugoslavije” koju je pred oslobodjenje Zagreba objavilo Propagandno odeljenje Druge armije Koče Popovića.

Ideja bratstva i jedinstva, kao ideja pune afirmacije i ravnopravnosti svih jugoslavenkih naroda, činila je srce Narodnooslobodilačke borbe i okosnicu Titovog ratnog plana, za čiji je uspjeh od odlučne važnosti bilo podizanje hrvatskih i srpskih masa na zajednički ustanak protiv nacifašističkih okupatora i njihovih ustaških i četničkih slugu. Na promociji drugog izdanja knjižice “Bratstvo i jedinstvo Srba i Hrvata temelj nove Jugoslavije” urednik izdanja Nikola Bajto razgovarat će s povjesničarima Hrvojem Klasićem i Milanom Radanovićem o genezi, značaju i sudbini Titovog koncepta bratstva i jedinstva, kao i o mogućnostima njegove reafirmacije u današnjem regionalnom i evropskom političkom kontekstu. ★

Razgovor će se održati na hrvatskom jeziku.

PREDAVANJE I RASPRAVA

Kako dalje s
Europskim
zelenim
dogovorom?
Deliberativne
i odrastničke
perspektive

Uvodničar: Vedran Horvat (Zagreb)
Predavač: Giovanni Allegretti (Coimbra)
Diskutanti_ce: Ajda Pistotnik (Ljubljana), Predrag Momčilović (Beograd), Jelena Puđak (Zagreb)
Moderira: Mladen Domazet (Zagreb)
Petak 26.5.2023.
18.00 / SKD "Prosvjeta"

Vedran Horvat

Giovanni Allegretti

Ajda Pistotnik

Predrag Momčilović

Jelena Puđak

Mladen Domazet

Europski zeleni dogovor (European Green Deal) ambiciozan je i najmanje desetogodišnji program Europske Komisije koji – premda pod utjecajem pandemije i rata u Ukrajini – oblikuje i osmišljava mjere kojima bi EU provela zelenu i pravednu tranziciju te postala klimatski neutralan kontinent i politička zajednica usmjerena na dobrobit građana koji žive od ekonomije koja operira unutar ekoloških ograničenja. Ovaj ambiciozni plan vrlo često je ugrožen ekonomskim i finansijskim interesima pojedinih vlada ili korporacija koje ga žele provesti u sklopu ideje o “zelenom rastu” na prilično autoritaran, tehnokratski i o tehnologiji ovisan način. Socijalna i demokratska dimenzija zelenog dogovora većinom izostaje, a pitanja prosperiteta građana u takvom se narativu uglavnom veže uz ideju daljnog neograničenog rasta. Zbog toga ćemo nakon uvođenog predavanja Giovannija

Allegrettija ući dublje o raspravu i kritičko čitanje iz perspektive izazova koji se tiču deliberativne demokracije i participacije građana kao i iz perspektive post-rasta ili odrasta, koncepta koji pitanja blagodat ne gleda ovisno o modelu rasta. Diskutanti iz Ljubljane, Zagreba i Beograda podijelit će s nama ideje o recepciji ideje odrasta u kontekstu Europskog zelenog dogovora na periferiji Europe.

Giovanni Allegretti je česti gost Subversive Festivala, stariji istraživač sa Sveučilišta u Coimabri i voditelj EU Horizon projekta PHOENIX. Allegretti je iskusan i svjetski prepoznati stručnjak za demokratske inovacije, participativno budžetiranje i deliberativne prakse.

Vedran Horvat je direktor Instituta za političku ekologiju i član Upravnog odbora Zelene Europske Fondacije. Bivši novinar, sociolog, izdavač i istraživač u polju političke ekologije, zajedničkih dobara i pravedne tranzicije.

Ajda Pistotnik je suosnivačica i direktorica Policy Laba, organizacije iz Ljubljane koja se fokusira na odrast i finansijsku pravdu. Pistotnik je organizirala prvu političku školu na temu odrasta u Sloveniji te sudjelovala u organizaciji Međunarodne konferencije o odrastu u Budimpešti 2016 godine. Članica je Časopisa za kritiku znanosti i FundAction platforme.

Jelena Puđak, sociologinja i znanstvena suradnica na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar, članica platforme Znanstvenici za klimu.

Predrag Momčilović je voditelj Centra za zelene politike iz Beograda, novinar i istraživač u polju ekologije, pravedne tranzicije i odrasta.

Mladen Domazet je znanstveni suradnik na Institutu za filozofiju i suosnivač Instituta za političku ekologiju, na kojem je obavljao dužnost direktora za istraživanja. Domazet je razvio koncept i metodologiju odrastničke krafne i jedan je od glavnih organizatora nadolazeće Devete međunarodne konferencije o odrastu. ★

Predavanje i rasprava organizirani su u suradnji s Institutom za političku ekologiju i Zelenom europskom fondacijom, uz finansijsku podršku Europskog parlamenta.

Predavanje i rasprava će se održati na engleskom jeziku.

16. Subversive Forum

PREDAVANJE

Sami Khatib: “Organizacija pesimizma”: od ljevičarske melankolije do mesijanskog nihilizma

Moderira: Ozren Pupovac
Petak 26.5.2023.
19.00 / SKD “Prosvjeta”

1940. godine Walter Benjamin je primijetio da je funkcija političke utopije u tome da osvjetli onaj sektor koji je zaslužio razaranje. Njegov protuintuitivan pristup utopiji ne tiče se idealnih društava, političkih nada ili pustih želja već je riječ o nužnosti (ma koliko bila poražena) razaranja, razmontiranja i ukidanja struktura ugnjetavanja. Političkom mišljenju ne nedostaju utopijske vizije, već, naprotiv, ono boluje od prevelikog intelektualnog bogatstva ideja. Graditi putem rušenja, konstruirati putem destrukcije, oblikovati kroz razoblikovanja, figurirati kroz defiguraciju – te paradoksalne formule sadrže formalne strukture Benjaminovog mesijanskog nihilizma. Iscrtavajući njegove profane, neteološke izvore (Brecht, Bloch, Kraus, Marx) ovo predavanje dotaći će se i suvre-

menih političkih strategija koje proizlaze iz tih nestabilnih figura mišljenja.

Sami Khatib gostujući je profesor na Visokoj školi za umjetnost i dizajn Karlsruhe (HfG) i jedan od utemeljitelja Beirut Institute for Critical Analysis and Research (BI-CAR). ★

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

Sami Khatib

Søren Mau

Joseph Vogl

Esther Leslie

PREDAVANJE

Esther Leslie: Oslobađanje revolucije iz arhiva: o umjetnosti i politici

Moderira: Ivana Hanaček
Petak 26.5.2023.
21.00 / SKD “Prosvjeta”

Estetika i politika, kultura i barbarizam: njihovi međusobni odnosi predmet su zanimanja revolucionara, kritičkih mislilaca i praktičara. U ovom izlaganju razmatra se politika umjetnosti i umjetnost politike u umjetničkim djelima i ikonografiji koju proizvode suvremeni umjetnici_e, koji_e pobijaju prošlost i sadašnjost te oslobađaju prigušene materijale iz arhiva. “Klupku tišina” koje probija iz povijesti poraženih daje se čujnost, glasni tutnjevi odjekuju diljem vremena čija kronologija postaje irelevantna putem subverzivnog pristupa. ★

Predavanje je organizirano u suradnji s portalom Slobodni Filozofski.

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

PREDAVANJE

Søren Mau: Nijema prinuda

moderira: Stipe Ćurković
Subota 27.5.2023.
19.00 / SKD “Prosvjeta”

Unatoč nerazrješivim kontradikcijama, izrazitoj nestalnosti i žestokom otporu, krizama prožeti kapitalizam 21. stoljeća odbija nestati. Kako bi razumjeli paradoksalnu ekspanziju i opstojnost kapitala usred kriza i nemira, treba nam bolje shvaćanje historijski jedinstvenih oblika apstraktne i nepersonalne moći koja je pokrenuta podvrgavanjem društvenog života profitnom imperativu. Nadograđujući kritičku rekonstrukciju Marxove nedovršene kritike političke ekonomije i nadovezujući se na suvremenu marksističku teoriju, filozof Søren Mau obrazložit će kako kapital steže svoj obroč oko društvenog života tako što stalno preoblikuje materijalne uvjete društvene reprodukcije.

Søren Mau je komunistički filozof. Živi u Kopenhagenu. Član je uredništva časopisa *Historical Materialism* i odbora Danskog društva za marksističke studije. ★

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

PREDAVANJE

Joseph Vogl: Kapital i resantiman

Moderira: Stipe Ćurković
Subota 27.5.2023.
21.00 / SKD “Prosvjeta”

Trag razaranja slijedi vladavinu finansijskih tržišta, novih internet-skih divova, *opinion-making* industrije. Stradavaju demokracija, sloboda i društvena odgovornost. Joseph Vogl u svojoj analizi rekonstruira kako su u digitalno doba stvoreni potpuno novi oblici korporacijske moći, koji upisuju vlastitu logiku vrednovanja u poznati politički kozmos i masivno interveniraju preko državnih granica u procese donošenja odluka vlada, društava i nacionalnih ekonomija. Vogl iznosi tri teze o dobu u kojem živimo. Prvo, internetski i platformski kapitalizam današnjice (od Amazona do Googlea) predstavlja najrecentniju metamorfozu finansijskog režima

koji je razvijen 1970-ih, prepoznajući u komercijalizaciji informacija izvor profita. Drugo, fuzija finansijske ekonomije i komunikacijskih tehnologija uspostavila je nove paradigme moći čiji rezultat su fragmentirana javnost, društveni rasloj i gubitak demokracije. Treće, afektivne ekonomije pogonjene gorivom resantimana stabiliziraju dominaciju tog novog platformskog kapitalizma.

Joseph Vogl predaje Noviju njemačku književnost, Teoriju književnosti, i Kulturalne/Medijske studije na Sveučilištu Humboldt u Berlinu. Redovni je gostujući profesor na Sveučilištu Princeton. ★

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

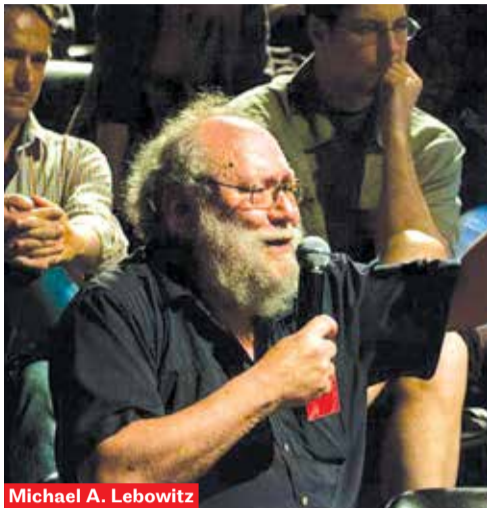
16. Subversive Forum

RAZGOVOR I PREDSTAVLJANJE
ČASOPISA 3KUčitelj socijalističkog
humanizma: razgovor u
sjećanje na Michaela A.
Lebowitza

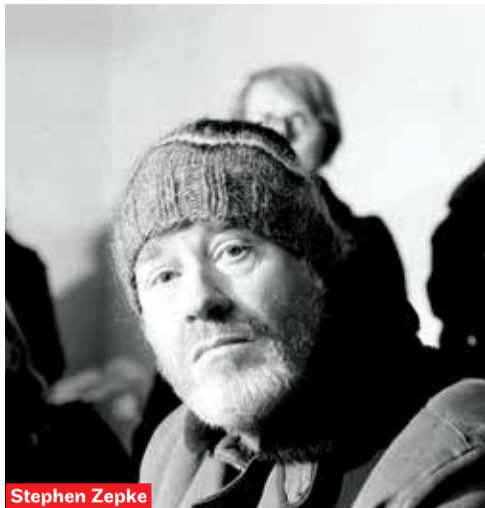
Sudjeluju: Stipe Ćurković, Darko Vesić, Toni Prug
Moderira: Marko Kostanić
Nedjelja 28.5.2023.
18.00 / SKD "Prosvjeta"

Nedavno preminuli američki politički ekonomist Michael A. Lebowitz itekako je poznato ime u našim lijevim krugovima. Još prije rata dolazio je u Cavtat, dva puta je gostovao u Zagrebu, uključujući i na Subversive festivalu, a beogradske kolege objavile su prijevod njegove ključne studije *Prevazići Kapital: Marksova politička ekonomija radničke klase*. U razgovoru ćemo se dotaknuti Lebowitzevih analitičkih inovacija i njihovih političkih konzekvenci. ★

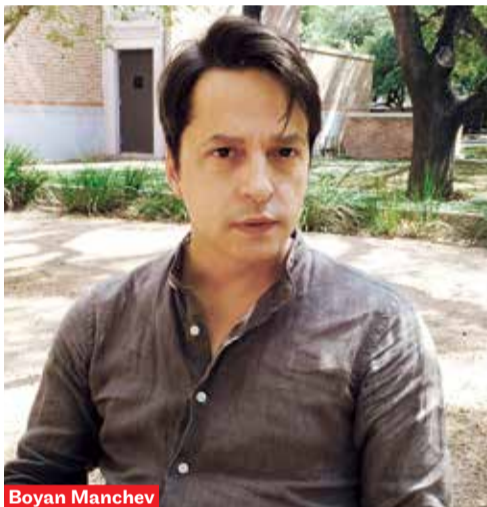
Razgovor će se odvijati na hrvatskom jeziku.

Michael A. Lebowitz

Stephen Zepke

Boyan Manchev

Peer Illner

RASPRAVA

Dissemblage: strojni
kapitalizam i molekularna
revolucija

Moderira: Leonardo Kovačević
Nedjelja 28.5.2023.
19.00 / SKD "Prosvjeta"

Na panelu raspravljamo o novoj knjizi Geralda Rauniga, objavljenoj krajem prošle godine, koja donosi filozofska i politička razmatranja o "izglobljenosti", iščašenosti društvenih svjetova u suvremenom kapitalizmu, ali i o načinu spajanja i povezivanja, stvaranja kolektiva. Kao što sam naslov sugerira, knjiga ujedno istražuje potencijale i limite Deleuzovog i Negrijevog političkog konceptualnog aparata.

Gerald Raunig je filozof. Predaje na Umjetničkom univerzitetu u Zürichu i urednik je višejezične platforme za objavljivanje *transversal texts*. Autor je knjige *Umjetnost i revolucija i Tisuću strojeva*.

Boris Buden je filozof i kulturni teoretičar. Autor je knjige *Barikade, Kaptolski kolodvor, Babilonska jama, Zone prelaska – o kraju postkumunizma*, i drugih.

Boyan Manchev je filozof i kulturni teoretičar. Direktor je programa i potpredsjednik Međunarodnog kolegija za filozofiju u Parizu, profesor na Novom Bugarskom univerzitetu te gostujući profesor na berlinskom Umjetničkom univerzitetu. Autor je knjige *Filozofija slobodnog tijela, Logika političkog, Nezamislivo: eseji o filozofije slike i Metamorfoza i trenutak: dezorganizacija života*. Njegovo aktualno istraživanje, koje zagovara radikalni mobilizam i materijalizam, usmjeren je na područje ontologije, filozofije umjetnosti te političke filozofije. ★

Rasprava će se održati na engleskom jeziku.

Gerald Raunig

Boris Buden

PREDAVANJE

Boyan Manchev:
Zov Kairosa –
filozofska
fantastika i
ustrajnost utopije

Moderira: Leonardo Kovačević
Ponedjeljak 29.5.2023.
20.00 / SKD "Prosvjeta"

Zadaća mojeg predavanja je ponuditi filozofsku mobilizaciju nekoliko ključnih pojmova suvremene epistemologije (poput kompleksnih sistema i ireverzibilnosti) te ih sučeliti s predsokratovskim razumijevanjem *kairosa* – kritičkim momentom, točkom vremenskog prevrata, kako bih ispitao njihov emancipatorni potencijal. Horizont ovog eksperimenta je nužnost da se postavi pitanje koje je staro nekoliko tisućljeća, iako je ono danas ponovno heretičko: *postoji li svijet nužnosti?* Zov *kairosa*, to je zov svijeta, nesvodive kontingencije, koji po samoj nužnosti priziva radikalni pomak. ★

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

PREDAVANJE

Peer Illner: Dilema oko uzajamne
pomoći: katastrofe, krize i socijalna
reprodukcija

Moderira: Martin Beroš
Nedjelja 28.5.2023.
21.00 / SKD "Prosvjeta"

U ovo doba Covida i klimatske katastrofe, uzajamna pomoć iznova je zadobila važnost u pružanju podrške tijekom uragana, poplava i pandemija, dok rezovi državne potrošnje značajno opterećuju zajednice koje se bore za preživljavanje. Osvrćući se na samoorganizirane programe socijalne skrbi Partije Crnih pantera, radikalni društveni pokreti od Occupyja do pokreta Black Lives Matter grade autonomne mreže pomoći unutar i protiv države. Međutim, dok se vlade sve više povlače iz pomoći u katastrofama, uzajamna pomoć suočava se s ozbiljnom dilemom: postaju li obični ljudi suučesnici u vlastitoj eksploataciji?

Uokvirujući uzajamnu pomoć kroz leću socijalne reprodukcije, u ovome ćemo izlaganju iznijeti radnu teoriju rada brige u zajednici koja se suprotstavlja prikazima uzajamne pomoći kao prefiguraciji nekapitalističkih društvenih odnosa. Raspravljajući o ogleđnom slučaju pokreta Occupy Sandy, razmotrit ćemo na koji je način uzajamna pomoć ugrađena unutar distinktivne kapitalističke dinamike između države, tržišta i civilnog društva, koja će se samo in-

RAZGOVOR O KNJIZI

Stephen Zepke:
Head in the Stars

Sudjeluju: Stephen Zepke (autor)
i Tomislav Medak (moderator)
Ponedjeljak 29.5.2023.
18.00 / SKD "Prosvjeta"

Knjiga *Head in the Stars: Essays on Science Fiction* (Multimedijalni institut, 2020) preispituje dominantno mišljenje o znanstvenoj fantastici danas, kao i o utopiji i distopiji kao njezinim glavnim elementima. U kritici pozicija dvaju autora, Suvina i Jamesona, Zepke smatra da SF nije tek odraz ili projekcija sadašnjosti u budućnost, nego obuhvaća i rad mišljenja kako bi pojmla *novum*, raskid sa sadašnjosti. Čitajući SF s Nietzscheom, Deleuzom i Badioum, Zepkeov cilj je formulirati "preludij za filozofiju budućnosti".

Stephen Zepke je slobodni istraživač i filozof s adresom u Beču. Među istaknutijim naslovima su mu knjige *Sublimna umjetnost: prema estetici budućnosti* (2013) i *Umjetnost kao apstraktni stroj* (2005). ★

Razgovor će se održati na engleskom jeziku.

tenzivirati kako se klimatske promjene budu pogoršavale, a razina mora rasla.

Peer Illner je pisac, urednik i istraživač. U svome radu istražuje katastrofe i krize iz perspektive socijalne reprodukcije. Peerova monografija, *Disasters and Social Reproduction* (Pluto Press 2021), bavi se poviješću inicijativa za uzajamnu pomoć u zajednicama u SAD-u i načinima na koje su se društveni pokreti od Partije Crnih pantera do Occupyja odupirali kombiniranim i neravnomjernim ujednačenim učincima ekonomskih i prirodnih katastrofa. Zbirka *Unworking* (kolovoz, Verlag 2021), čiji je urednik, propituje kritike rada u politici, filozofiji i umjetnosti. Između 2021. i 2023. Peer je bio predavač međunarodne politike na Sveučilištu u Manchesteru. Prethodno je radio kao znanstveni suradnik u Centru za normative poretke na Goethe Sveučilištu u Frankfurtu. Gost je predavač na Architectural Association School of Architecture u Londonu.

Predavanje će se održati na engleskom jeziku.

Predavanje je organizirano u suradnji s portalom Slobodni Filozofski.

ŠKOLA SUVREMENE HUMANISTIKE
ANTIKA P SEMINAR

15.-20.5.2023.

SKD „PROSVJETA“, PRERADOVIĆEVA 21, ZAGREB

POPULARNA KULTURA I DRUŠTVO / OBRAZOVANJE U KAPITALIZMU /
MARKSISTIČKI POJAM KLA SE / ROD, SPOL, KLASA / DRODNJENO NASILJE /
NACIONALIZAM I MARKSIZAM / ORGANIZIRANJE U UMJETNIČKOM POLJU /
KRITIKA EJBLIZMA / TRANSRODNOST I POLITIKA

PRIJAVE DO 10.5. NA: slobodnifilozofski@gmail.com

INFO NA: subversivefestival.com

ORGANIZACIJA: SLOBODNI FILOZOFSKI & SUBVERSIVE FESTIVAL

ANTIKAPITALISTIČKI SEMINAR

Antikapitalistički seminar

Treći Antikapitalistički seminar u organizaciji portala *Slobodni Filozofski* i Subversive festivala ove će se godine održati od 15. do 20. svibnja 2023. godine u sklopu Škole suvremene humanistike. Kao i seminari prethodnih godina, i ovaj se razvija kao politička edukacija koja otvara prostor za stvaranje i kritičko propitivanje pojmova, ideja i teorija koje će doprinijeti promjeni svijeta.

Osnovno polazište antikapitalističkih znanja je neodvojivost teorije i prakse. U političkoj edukaciji ovog tipa se, dakle, ne radi o usko shvaćenju teoriji iz akademskih i kanonskih optika, već o znanju koje ide iz prakse i oblikuje praksu. Ovakav tip teorije razvija se u marksizmu, ali i u drugim kritičkim pristupima znanju. Premda bi se moglo tvrditi da je svako znanje u određenom smislu *političko* znanje, tip teorijsko-praktičkog znanja koje nastoji promijeniti svijet u pravcu jednakosti i većih sloboda ne prikriva svoju političnost (pod krinkom tobožnje vrijednosne neutralnosti i bezinteresnosti), već proizvodi znanje koje jest i mora biti politika – političko organiziranje koje preobražava ljudske zajednice prema njihovim potrebama. Ovakav tip političke edukacije, također, svjesno ističe *kolektivnu* proizvodnju znanja. Svako znanje je proizvedeno kolektivno (čak i ono koje inzistira na ideologemima o individualnom i "genijalnom" autorstvu i ekspertizi), ali obrazovanje koje promiče i smjera prema kolektivnom stvaranju,

učanju, iskustvu i imaginaciji ujedno teži biti dostupno svima.

Na tom je tragu osmišljen i Antikapitalistički seminar: kao mjesto zajedničke proizvodnje znanja koje je integralni dio borbe za bolji svijet. Stoga ćemo i ove godine propitivati neke od pojmova i teorija koje objašnjavaju postojeći sistem i njemu svojstvene odnose eksploatacije, opresija, nasilja i discipliniranja, ne bismo li zajednički razvile i alatke za njegovu promjenu. Znanje i imaginiranje ćemo razvijati kroz upoznavanje nekima od temeljnih koncepata, teorija i kritika, kroz predavanja, čitanja, radionice, opimjeravanja kroz popularnu kulturu i razgovore.

Seminar će se održavati u poslijepodnevnim i večernjim satima u SKD "Prosvjeta" (Preradovićeve 21) kroz susrete u trajanju od sat i pol vremena po terminu. Program će se realizirati kroz osam predavanja s raspravama i dvije radionice. Preporučuje se polaznicima, ama da poprate i preostali program ovogodišnjeg festivala. ★

Osim za polaznike, ce seminarske grupe (prijave do 10.5. na slobodnifilozofski@gmail.com), predavanja i radionice otvorene su i za sve koji e nisu u mogućnosti popratiti cjelokupni program seminara.

Predavanja i radionice drže: Nina Čolović, Maja Solar, Vir Lev, Stipe Čurković, Lazar Petković, Andrea Vuljević, Martin Beroš i Vesna Vuković

Seminar koordiniraju: Karolina Hrga, Martin Beroš, Andrea Vuljević, Maja Solar, Vir Lev

RADIONICA

Zašto žene nisu klasa?

Utorak 16.5.2023.
19.30 / SKD "Prosvjeta"

Koncepti kojima se ispisuju teorije i koji usmjeravaju način rada rezbareni su kontekstom u kojem se nalaze; od načina na koji su čitani "izvorni tekstovi" (iako izvornosti zapravo nikada nema) do načina na koje se prenose u neka druga okruženja u kojima se njihovo značenje oblikuje i pregovara – ponekad i na posve drugačije, ponekad komplementarne, ponekad kontradiktorne načine. Čitanja Marxa i Engelsa tako su u feminističkim interpretacijama odlazila u različitim smjerovima s prieporima oko razumijevanja marksizma, odnosno eksploatacije i opresije, klase i drugih aspekata integralnih teorija koju su stvarali. Ova radionica rastvorit će neke priepore izrasle u raspravama na razmeđi radikalnog feminizma, različitih materijalističkih feminizama i teorije socijalne reprodukcije, na podlozi analize odabranih eseja Monique Wittig, koja je inspirirala kako separatističke tako i emancipatorne pokrete, od lezbijskog feminizma 1970-ih do suvremene kvir teorije.

Nina Čolović je istraživačica uronjena u teorijske i aktivističke prostore koje putem nastoji pretopiti jedne u druge, kako u domenu kvir_feminističkoga organiziranja tako i u drugim kontekstima okrenutim ekonomskoj i društvenoj pravdi. ★

PREDAVANJE

Martin Beroš: Tragovima političke edukacije u popularnoj kulturi

Ponedjeljak 15.5.2023.
18.00 / SKD "Prosvjeta"

Odmičući se od nasljeđa postaltiserovskog miljea i kulturizirane revizije Gramscija koja potire materijalnu dimenziju ideoloških interpelacija, a na tragu agitacijsko-edukacijske uloge filma u Trećoj kinematografiji tijekom 1960-ih, pokušat ćemo provizorno identificirati primjere audiovizualnih uradaka popularne kulture iz proteklih pedesetak godina koji mogu poslužiti kao odskočna daska ili didaktička pratnja u projektu kolektivnog političkog obrazovanja za dubinsku društvenu transformaciju.

Martin Beroš je komparatist književnosti, kulturni i medijski radnik, prevoditelj, dugogodišnji stručni suradnik Subversive festivala i urednik portala Slobodni Filozofski. ★

PREDAVANJE

Lazar Petković: Klasa u Marksovoj i marksističkim teorijama

Utorak 16.5.2023.
17.30 / SKD "Prosvjeta"

Pojam klase se u raznim poljima znanja i delanja često čini kontroverznim i nejasnim, dok se u marksizmu – za koji se smatra da najpodrobnije analizira klasu – pojavljuju mnogostruke klasne teorije. Kod Marksa se o klasi, kao jednom od centralnih pojmova, može raspravljati na barem dva nivoa: strukturnom i sociološko-istorijskom. U marksizmu o klasnoj teoriji ne postoji opšte slaganje po pitanju naglašavanja jednog ili drugog, pa su određene struje više posvećivale pažnju onome što sačinjava strukturni pojam klase prisutan najpre u *Kapitalu*, dok su druge insistirale na važnosti drugog pojma, kojeg je Marks češće koristio u istorijskim i programatskim spisima. U predavanju ćemo u obzir uzeti i neke ne-marksiističke tematizacije klase (poput Veberove), pokušaj sintetičkog pristupa (poput rada Erika O. Rajta), kao i razloge i argumente koji se često navode u prilog odbacivanju i prihvatanju klase kao analitičkog i političkog oruđa u savremenoj teoriji i praksi.

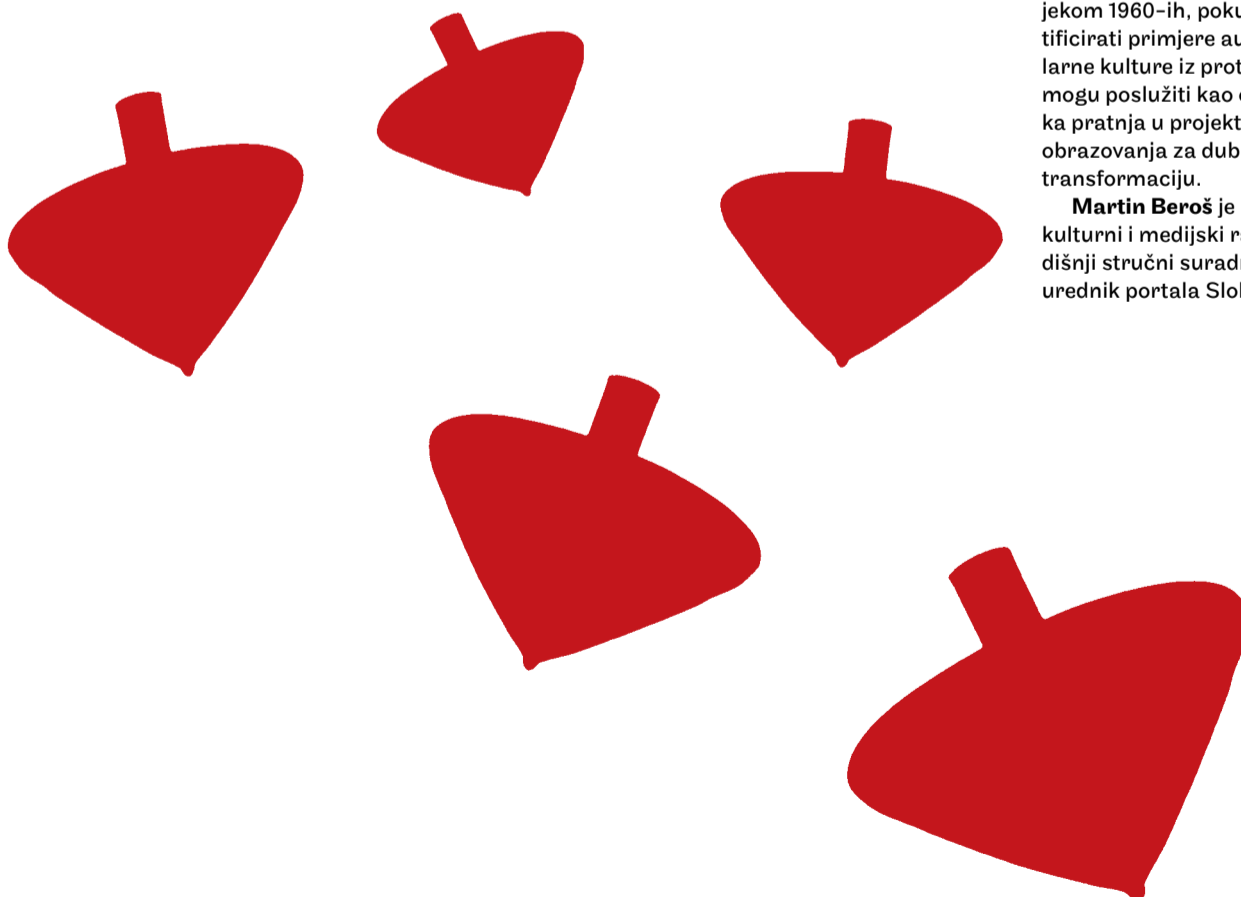
Lazar Petković je student filozofije na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i član kolektiva Gerusija. Neka od glavnih interesovanja su mu: savremena filozofija, psihoanaliza i marksistička teorija i muzika. Bavi se i prevodjenjem. ★

PREDAVANJE

Nina Čolović: Škola protiv života / život protiv škole

Ponedjeljak 15.5.2023.
20.00 / SKD "Prosvjeta"

Povijest obrazovanja razvila se u institucionalizirano, omasovljeno školstvo kakvo poznajemo danas industrijalizacijom, urbanizacijom i razvojem nacionalnih država. Kritika škola i ograničenja koja proizvode kako bi ograničile moguće načine strukturiranja svakodnevice i sama ima dugu tradiciju; od Marxa, Frankfurtske škole i Foucaulta, Freira i Illica do Girouxa i suvremene kritičke pedagogije. Ovo predavanje utabat će kratku povijest školstva, njegova nastanka i načina funkcioniranja u kapitalističkoj državi. Ponudit će mogućnosti njegova razumijevanja i razgradnje analizom funkcija i implikacija škole danas, kao i istražiti što bi značila i kako bi mogla izgledati korjenita transformacija uvjeta i načina na koje se produkcija i razmjena znanja odvija. ★

ANTIKAPITALISTIČKI SEMINAR

RADIONICA

Orodnjeno nasilje: politike

Srijeda 17.5.2023.
19.30 / SKD "Prosvjeta"

Uvodnom dijelu radionice će biti naznačene neke od feminističkih politika kojima bi se adresiralo orodnjeno nasilje, te posebice istaći politika koja bi se organizirala kao antikapitalistička borba svih potlačenih (žena, muškaraca, cis, trans i rodno varijantnih osoba). Potom će se grupa podeliti u manje grupe, kojima će se dodeliti zadaci osmišljavanja predloga akcije za konkretne slučajeve orodnjelog nasilja, s akcentom na antikarceralna rešenja. Na koncu će svi izložiti svoje prijedloge pred cijelom grupom.

Maja Solar je deo uredništva medijskog portala Slobodni Filozofski i članica kolektiva Gerusija. Bavi se društvenom teorijom, aktivizmom i književnošću. ★

PREDAVANJE

Maja Solar: Orodnjeno nasilje: strukturni uvjeti

Srijeda 17.5.2023.
17.30 / SKD "Prosvjeta"

Rodno uvjetovano ili orodnjeno (*gendered*) nasilje nije samo nasilje nad ženama. Ono se odnosi na nasilje nad osobama svih rodova. Da bi se nasilje analitički mislilo i da bi se uopšte mogla utemeljiti suvisla teorija o (orodnjenom) nasilju, potrebno je govoriti o strukturnim uvjetima koji nasilje omogućuju, podupiru i održavaju. Međutim, kada se u analizi polazi od strukture, postaje jasno da se orodnjeno nasilje ne može odvojiti od drugih oblika nasilja koje kapitalizam neprekidno proizvodi i reprodukuje: nasilja eksploatacije, nasilja na temelju rase, seksualnosti, dobi, sposobnosti, građanskog, migrantskog i drugih statusa, ekološkog nasilja, imperijalističkog nasilja...

Ono što, pak, dominira u feminističkom mejnstrimu je diskurs o nasilju nad ženama, pri čemu je prećutna (problematična) pretpostavka da su žene homogenizirane i, prije svega, biologizirane skupina van klasnih situacija i različitih identitetskih subjektivacija, te su sve kao takve podređene tobožnjoj muškoj nadmoći. Takva apstrakcija, na kojoj se zasnivaju brojni feministički pravci, orijentir je za sasvim drugačije politike od onih koje gradi strukturni pristup – za koji ne postoji "muška suprematija", već postoje *hetero-patrijarhalni odnosi* kao integralni dio kapitalizma. U predavanju ćemo se usredsrediti na strukturni koncept orodnjelog nasilja, potkrepljujući objašnjenja primjerima iz popularne kulture. ★

PREDAVANJE

Stipe Ćurković: Nacionalizam: slijepa pjega marksizma?

Petak 19.5.2023.
17.30 / SKD "Prosvjeta"

Ivelika većina marksista i onih koji ih kritiziraju suglasni su oko jednog: Marx i teorijska tradicija koja se na njega poziva ima i teorijske i političke poteškoće s nacionalizmom. Prva rečenica *Komunističkog manifesta* glasi: "Povijest svih dosadašnjih društava je povijest klasnih borbi." Kasnije u *Manifestu* slijede ništa manje ambiciozne teze: kapitalizam u svom pobjedničkom hodu razara sve tradicionalne društvene spone, lojalnosti i predrasude, sve čvrsto pretvara se u dim, kapital ruši sve kineske zidove i prelazi sve državne granice, a ljudi su konačno prisiljeni sagledati svoje odnose kroz prizmu hladne ekonomske računice. A proletari? Proletari nemaju što izgubiti osim svojih okova. Sve te slike i metafore sugeriraju istu viziju – viziju internacionalizma, kako kapitala, tako i proletarijata. Malo je reći da se to nije obistinilo. Ali stvari su još kompliciranije. U mnogim žurnalističkim spisima i pismima, gdje se uglavnom bavio konkretnim dinamikama historijskih razvoja i političkih borbi, Marx sasvim samorazumljivo uvodi nacionalno pi-

tanje kao bitan faktor političkih borbi, pa tako primjerice opetovano prigovara da se engleska radnička klasa, zbog osjećaja pripadnosti vladajućoj naciji, ne udružuje s irskom, i tako u konačnici samo slabi vlastitu poziciju. Netko zloban bi možda primijetio: proletari nemaju što izgubiti osim iracionalne ljubavi prema svojoj naciji? U ovom predavanju ću pokušati obrazložiti da u Marxovoj kritici političke ekonomije nalazimo dovoljno teorijskih resursa za razumijevanje nekih bitnih razloga za tu prividnu iracionalnost. To ne znači da u njoj nalazimo potpunu i iscrpnu teoriju i kritiku nacionalizma, svih njegovih aspekata ili razloga njegove tvrdokornosti. Niti je time rečeno da je to sve što nam marksizam i Marx imaju za reći o nacionalizmu. Neki teoretičari nacionalizma nazvali su ga "sekularnom religijom modernosti". U mjeri u kojoj je to točno, i na nacionalizam bi se morala primijeniti lekcija iz slavnog citata iz *Priloga kritici Hegelove filozofije prava*: "Religijska bijeda je jednim dijelom *izraz* zbiljske bijede, a jednim dijelom *protest* protiv zbiljske bijede. Religija je uzdah potlačenog stvorenja, duša svijeta bez srca, kao što je i duh bezdušnih prilika. Ona je *opijum* naroda."

Stipe Ćurković je član Centra za radničke studije i urednik teorijskog časopisa 3k: kapital, klasa, kritika. ★

PREDAVANJE

Vesna Vuković: Nevolje s klasom: umjetnost i rad

Petak 19.5.2023.
19.30 / SKD "Prosvjeta"

Ideja "svijeta umjetnosti" predstavlja završni korak u realizaciji projekta autonomije umjetnosti koji je toj ljudskoj djelatnosti priskrbio specifičan status u okvirima kapitalističke proizvodnje. Za razliku od najamnoaga, umjetnici se rad smatra slobodnim radom koji nije motiviran novcem, a sam proces stvaranja je fokusiran na vlastito zadovoljavanje i samoafirmaciju, pri čemu stvaratelj zadržava svoju autonomiju. Konačno, proizvodnja se ne kvantificira niti vrednuje finansijskim mjerilima. Stoga i ideja "svijeta umjetnosti" kao oaze podrazumijeva sferu posve izuzetu iz društvene podjele rada, kao i odmaknutu od političko-ekonomske racionalnosti kojoj su

podvrgnuti svi ostali aspekti društvenosti. On je harmonična enklava u kojoj se okupljaju umjetnici i umjetnice, kao ljudi sa zajedničkim interesom (umjetnost), i nadvladava suprotstavljene interese koji presijecaju svijet koji ga okružuje. Problemi ne-umjetničkog svijeta nerijetko su predmetom interesa umjetnika, ali oni prag "svijeta umjetnosti" prelaze kao izvanjski ili "onostrani" problemi: njihovi političko-ekonomski uzroci kao da ne presijecaju i ne strukturiraju i taj "umjetnički svijet".

Toj ćemo arkadijskoj slici umjetničke sfere prići s leđa, u pokušaju da otkrijemo što nam skriva. Polazeći od toga da je umjetnost dio društva, a da je društvo oblikovano klasnim podjelama, razmotrit ćemo kako se specifični odnosi klasnih snaga izvan sfere umjetnosti reproduciraju u njoj. Zapišat ćemo se i kakve su veze umjetnosti s antikapitalističkim borbama u "vanjskom" svijetu i kolika je njezina društvena moć, te sagledati kakve su mogućnosti i

poteškoće umjetničkog organiziranja.

Vesna Vuković je kustosica i istraživačica u području društveno angažirane umjetnosti i prevoditeljica. Suosnivačica i članica kustoskog kolektiva BLOK, s kojim je realizirala više projekata, izložbi, istraživanja i publikacija. Kao vanjska suradnica predavala je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu i Umjetničkoj akademiji u Splitu, te u nizu izvaninstitucionalnih obrazovnih programa: Politička škola za umjetnike, Kulturpunktova novinarska škola i Ženski studiji. U 2013. bila je stipendistica Akademije Solitude u Stuttgartu. Dugogodišnja suradnica na HR3 kao kritičarka i prevoditeljica te autorica emisije *Stvarnost prostora* (2013–2019). Tekstove objavljuje u stručnim publikacijama u zemlji i inozemstvu. Urednica više publikacija u području suvremene umjetnosti, a od 2018. BLOK-ove biblioteke *Tendencija*, usmjerene na marksistički pristup umjetnosti. ★

PREDAVANJE

Andrea Vuljević: Koliko je u kapitalizmu osoba s invaliditetom?

Subota 20.5.2023.
17.30 / SKD "Prosvjeta"

Sva su tijela neminovno podložna bivanju onemogućenima jer su trošna, sklona zamoru i ranjavanju na međusobno isprepletenim psihološkim i fizičkim razinama. Društveni odnosi u kapitalizmu omogućuju eksploataciju naših tijela, što – uz prekarost i smanjenje prilika za odmor, regeneraciju i rekuperaciju koje su potrebne za njihovo održavanje – prouzrokuje oboljenja, invaliditete i psihosomatske smetnje, narušavajući pritom i naše mentalne kapacitete. Organizacija rada prema produktivističkoj logici stvara ejblističke režime (*ableist regimes*) tj. normative mogućnosti koje su veoma labilne za sve društvene skupine, ne samo za osobe s vidljivim invaliditetom. Ako (ne)mogućnosti (*[dis]abilities*) razmatramo kao društvenu kategoriju koja je uvjetovana materijalno-ekonomskim prilikama/uvjetima, uzrok opresije nenormativnih tijela je akumulacija kapitala. Mapiranje koncepta invaliditeta kroz ejblističke režime ima moć u prokazivanju, ali i transformiranju struktura koje ih proizvode.

Andrea Vuljević je članica uredništva portala Slobodni Filozofski gdje se pretežito bavi temom ejblizma (kroz teoriju socijalne reprodukcije). ★

PREDAVANJE

Vir Lev: O čemu govorimo kada govorimo o trans genocidu

Subota 20.5.2023.
19.30 / SKD "Prosvjeta"

U Sjedinjenim Američkim Državama je u samo četiri mjeseca 2023. godine u 49 saveznih država dostavljeno više od pet stotina prijedloga anti-trans zakona, od kojih su u trenutku pisanja ovoga sažetka usvojena njih 54. Primarni cilj većine dotičnih zakona je zabrana rodno afirmirajuće zdravstvene skrbi, prvenstveno za maloljetne trans osobe, a dobná granica nerijetko se podiže do 26. godine života. Na federalnoj razini posebno je zabrinjavajuć prijedlog *Women's Bill of Rights*, povelje kojom se spol pripisan pri rođenju definira kao neizmjenjiv. Početkom godine Velika Britanija blokirala je škotski zakon o samoodređenju, čiji je cilj bio olakšati pravno prepoznavanje roda za trans osobe, a britanski ministri razmatraju izmjenu *Zakona o ravnopravnosti iz 2010. godine*, kojom bi se pojam "spol" redefinirao tako da se odnosi isključivo na spol pripisan pri rođenju. U Hrvatskoj se zasad ne mijenjaju zakoni, no u saboru je u veljači održana tematska sjednica "o mogućim uzrocima i kliničkim posljedicama porasta broja transrodne djece i mladih u Republici Hrvatskoj", a anti-trans narativi u medijima podbočeni su i dodjelom javnih sredstava za novinarski projekt udruge U ime obitelji koji se ima baviti "epidemijom transseksualizma u Hrvatskoj i svijetu". Zašto je pitanje transrodnosti toliko popularno u političkim raspravama diljem svijeta? Kakav utjecaj relativizacija ljudskih prava trans osoba ima na ostatak društva, posebice druge marginalizirane skupine? Aktivisti se uslijed jačanja anti-trans zakonodavstva i kontinuiranog porasta nasilja u svim domenama života sve češće referiraju na "trans genocid", no je li riječ o pukoj hiperboli?

Vir Lev je prevoditelj i član uredništva Slobodnog Filozofskog. ★

16. Subversive Film Festival

UVODNIK

Raditi festivale u lošem svijetu

Dina Pokrajac

Francuski filozof Geoffroy de Lagasnerie pita se kako misliti u lošem svijetu koji obilježavaju svakodnevno nasilje i izrabljivanje. Mogli bismo parafrazirati njegovu dilemu u kako raditi festivale u lošem svijetu. Doba u kojem živimo karakterizira brojnost

šokantnih proturječja i tragičnih paradoksa s kojima se suočavamo na svakom koraku, stvarajući probleme koji opterećuju naše sposobnosti za razumijevanje i oslobađajući sile koje ne možemo kontrolirati. Američki mislilac Lewis Mumford još je u prvoj polovici 20. stoljeća bio preokupiran budućnošću umjetnosti u svijetu podređenom neumjerenom i jednostranom razvoju mašine. Jedna od njegovih najvećih zamjerki je kako smo postali idioti po pitanju estetike – idioti prvenstveno u starogrčkom smislu bivanja osoba koje su u potpunosti reducirane na privatnu sferu i nesposobne komunicirati ili razumjeti jedne druge. U takvom kontekstu filmski festivali bi trebali biti mjesta stvaranja novih društvenih zaje-

dnica i novih susreta u kojima značenja nisu primarno sadržana u celuloidnoj vrpici ili digitalnom zapisu već u razgovorima između umjetnika i umjetničkog djela, između umjetničkog djela i publike te u konačnici između različitih publika.

Ovogodišnja festivalska tema *Od distopije do utopije: sve je još uvijek moguće* prelijeva se i na filmski dio festivala pa tako u mnogim ovogodišnjim naslovima redateljji otkrivaju utopijske potencijale u naizgled distopijskim scenarijima i lokacijama te pronalaze solidarnost i zajedništvo na neочеekivanim mjestima. U programu koji donosi okruglih pedeset naslova ističu se novi filmovi Lava Diaza, Cristiana Mungija, Aleksandra Sokurova, Lucrecije Martel, Hong

Sang-Sooa ali i nekih novih autora koji svojim djelima pomiču granice filmskog jezika. Donosimo pobjedničke filmove Berlinalea, Locarna, CPH:DOX-a i Visions du Réel uključujući i ovogodišnjeg dobitnika Zlatnog medvjeda *Na Adamantu: Nitko nije savršen* koji ukazuje na krhkost mentalnog zdravlja i važnost pažnje koju posvećujemo jedni drugima. Izabrani filmovi bave se između ostalog nasljedem kolonijalizma, poigravaju seksualnim konvencijama, rogobore s militarizmom i ksenofobijom, zalažu za ženska i LBBTQ+ prava, demaskiraju radne odnose u neoliberalnoj ekonomiji, pokazuju da je moguće ravnopravan odnos s prirodom i drugim živim bićima, te podrivaju granice virtualnog i stvarnog svijeta. Svima je zajedničko povjerenje u transformativni utjecaj filmske umjetnosti na društvo kao i inventivnost s kojom pristupaju svojim temama i subjektima.

Ove godine konačno realiziramo i dva programa koje je pandemija izvorno onemogućila. Retrospektiva *Sve što ste htjeli znati o Crnom filmu (ali vas je bilo strah pitati)* predstavlja jednu drugačiju filmsku povijest i rijetko viđena remek-djela Crnog filma u širem kontekstu borbe za dekolonizaciju kulture. Riječ je o svojevrsnom *spinoffu* velike retrospektive koju je kustos Greg de Cuir Jr izvorno priredio za Locarno Film Festival a za nas je s velikom erudicijom i strašću probrao estetski radikalne i politički subverzivne naslove filmaša afričkog porijeka iz SAD-a, Francuske, Velike Britanije, Senegala, Angole i Mauritanije. Uz klasike koji se redovito pojavljuju na listama najboljih filmova svih vremena (*Touki Bouki*) tu su i filmovi o važnim figurama poput Frantza Fanona i Malcolm X-a kao i radovi novih imena poput Kevina Jeromea Eversona, Christophera Harris i Ephraima Asilija. Uključena su i djela crnih autorica Cauleen Smith i Sarah Maldoror te kulturni queer video-esej *Tongues Untied* Marlona Riggsa. U sklopu ovogodišnjeg *Hommagea* u suradnji s Restartom ugošćujemo Johna Smitha. Smith je kulturna figura eksperimentalnog dokumentarnog filma i njegov gigant-ski opus proteže se na pet desetljeća. Cijelo to vrijeme ostao je vjeran svojem underground etosu i kratkometražnom formatu, te je i dan danas jednako zaigran s filmskom formom kao i na početku karijere pokazujući kako duhovitost i politički angažman itekako idu zajedno.

Petu godinu zaredom surađujemo s kustosicom Leilom Topić i MSU Zagreb na projektu *Kinematografije otpora* te donosimo izložbu *Crvene šume* slovenske umjetnice Nike Autor koja kroz formu filmskih žurnala prati živote ljudi skrivenih po šumama uz granicu Europske unije gdje im doček nudi žilet-žica stvorena s isključivom namjerom da sakati.

U današnjem svijetu sinkronizirani smo tehnologijom no i dalje razjedinjeni izostankom zajedničkog narativa. Ne smijemo zaboraviti da su nam alternative uvijek dostupne i što nam se danas čini sasvim očitim već se sutra može ispostaviti pogrešnim. Kooperacija i solidarnost s drugima i prirodom jedini su način da preživimo i rastemo – i kako piše Sloterdijk – ko-imuniziramo se. ★

Robinson Crusoe je seronja

Dućan

16. Subversive Film Festival

Dodjela nagrada Wild Dreamer "Dragan Rubeša"

Nagrade za najbolji igrani i dokumentarni film dodijelit će tročlani žiri u sastavu **Nina de Vroome** (redateljica i spisateljica / Nizozemska), **Peter Grabher** (povjesničar, filmolog i profesor / Austrija) i **Nino Kovačić** (filmski kritičar i kulturni radnik / Hrvatska).

ŽIRI

Peter Grabher je povjesničar, filmolog i profesor koji živi i radi u Beču. Bio je na studijskom posjetu kao *pensionnaire étranger* pri École normale supérieure u Parizu. Završio doktorat pri Sveučilištu u Beču. Područja istraživanja: srednjovjekovna filozofija, estetika filmskog eseja, palestinsko-izraelski odnosi na filmu i u medijima, ljevičarski film u Prvoj Austrijskoj Republici i Sovjetskom Savezu. Suosnivač bečke filmske grupacije KINOKI (www.kinoki.at).

Peter Grabher

Nino Kovačić je filmski kritičar i kulturni radnik s dugogodišnjim iskustvom u filmskim, kazališnim i medijskim projektima. Kao programski i producentski suradnik

Nino Kovačić

filmskih festivala surađivao je u selekcijama filmova i koordinacijama programa te produkciji događanja na Animafestu, Zagreb-Doxu, Zagreb Film Festivalu, 25fps-u, DHF-u i drugima u Hrvatskoj, te festivalima Ka-boom, Cinekid i IRFF u Nizozemskoj. Filmsku kritiku i članke piše za relevantne filmske i kulturne medije, objavljujući u stručnoj periodici i na Trećem programu Hrvatskog radija. Kao filmski edukator, organizirao je i mentorirao brojne radionice filmske analize za djecu i mlade, studente i starije generacije.

Nina de Vroome je filmska redateljica, nastavnica i spisateljica. Studirala je film pri KASK / Akademiji umjetnosti u Gentu, diplomirala filmom *Valovi* (*Golven*, 2013.). Njezina filmografija uključuje filmove *Morska promjena* (*Een idee van de zee*, 2016.) i *Pseća sreća* (*A Dog's Luck*, 2018.). Urednica i kritičarka za belgijski filmski časopis *Sabzi-an*. Uključena je u razne projekte u obrazovanju kao nastavnica. Izrađuje kolaže i surađuje na projektima u oblikovanju zvuka i montaži. ★

Nina de Vroome

DOKUMENTARNA KONKURENCIJA

Kino Tuškanac / Nedjelja 14. 5. / 20.00

Na Adamantu: Nitko nije savršen / Sur l'Adamant (film otvaranja)

Francuska/Japan, 2022., 109'

Režija: Nicolas Philibert ·
Fotografija: Nicolas Philibert ·
Montaža: Janusz Baranek,
Nicolas Philibert · Produkcija:
Céline Loiseau, Gilles Sacuto,
Miléna Poylo – TS Productions;
Norio Hatano – Longride

Adamant je jedinstven plutajući dnevni centar za skrb smješten na rijeci Seini, u samom centru Pariza. Ekipa koja ga vodi opire se dehumanizaciji psihijatrije i svojim psihički raznolikim posjetiteljima pruža kombinaciju terapijskih, edukativnih i kulturnih aktivnosti, te bijeg od kapitalističke uravnilovke i kaosa suvremenog metropolisa – utočište u višestrukome smislu, u kojem obespravljene mogu do mile volje govoriti, pjevati, plesati ili vikati. Renomirani dokumentarist Philibert ukazuje na krhkost mentalnog zdravlja i važnost pažnje koju posvećujemo jedni drugima – ove teme obrađivao je već u svojem filmu *Svaka mala stvar* (1996.) koji je snimio u psihijatrijskoj ustanovi La Borde. Philibertova kamera iscrta sigurno mjesto oko svojih protagonista i neintruzivnim pristupom pruža im mogućnost da se izraze kako njima najbolje odgovara. Namjesto dubinske analize institucionalnog okruženja svojstvene recimo Fredericku Wisemanu, Philibertova je namjera skromnija ali i primjerenija neinstitucionalnom karakteru ove apotropejske enklave. Delikatnom opservacijom kroji šarmantnu posvetu blagotvornom mikrokozmosu Adamanta i njegovoj posadi koja održava poetičku funkciju čovječanstva na životu. No, upitno je koliko će još opstati u svijetu koji stremiti savršenstvu zaboravljajući kako se ono nalazi upravo u nesavršenosti.

Nagrade i festivali: **Berlinale (2023)** – svjetska premijera, **Zlatni medvjed za najbolji film**

Nicolas Philibert rođen je 1951. u Nancyju u Francuskoj. Nakon studija filozofije okreće se filmu i postaje asistent redateljima Renéu Alliou, Alainu Tanneru i Claudeu Goretty. S Gérardom Mordillatom 1978. godine režira svoj dokumentarni prvijenac, *Glas gospodara*, u kojem deseci šefova vodećih industrijskih grupacija pričaju o kontroli, hijerarhiji i

Na Adamantu: Nitko nije savršen

Plaža Enchaquirados

moći, postupno otkrivajući sliku budućeg svijeta u kojem vlada financijski sektor. Godine 2001. režirao je *Biti i imati* o svakodnevnim događanjima u jednoj planinskoj seoskoj školi. Premijerno prikazan u službenoj konkurenciji Cannes 2001., film je bio veliki hit u Francuskoj i četrdesetak drugih zemalja. Od 2002. njegovi su filmovi prikazani na više od 100 retrospektiva i počasnih događanja diljem svijeta.

Kino Tuškanac / Ponedjeljak 15. 5. / 17.00

Plaža Enchaquirados / La Playa de los Enchaquirados

Ekvador / Ecuador, 2021, 86'

Režija: Iván Mora Manzano ·
Scenarij: Iván Mora Manzano ·
Fotografija: Iván Mora Manzano ·
Montaža: Emmanuel Blanchard,
Ivan Mora Manzano · Produkcija:
Alfredo Mora Manzano - La
Republica Invisible

Vicky je ribarica po danu a barmenica po noći. Njezin bar smješten je na vjetrovitoj plaži Enchaquirados u ekvadorskom priobalnom gradiću Engabao. Kada je bila dječak maštala je o tome da postane zvijezda telenovela a sada sanja o tome da se ponovno zaljubi. Ispunjene tišine, glasnih praznina i sporadični ulovi ribe tvore ugođaj njezina ži-

vota koji prožima neka neostvarena čežnja. No plaža Enchaquirados također sjaji neodoljivom i oslobađajućom toplinom. Vicky pripada lokalnoj trans zajednici u kojoj se spol i seksualnost doživljavaju u svojoj ocharavajućoj fluidnosti a takav stav baštine od lokalnih indogenih plemena. Dok je promatramo kako manevrira i koketira s mušterijama, simpatijama, prolaznicima i surferima pitamo se kako je moguće da je ova izolirana ribarska zajednica u treće-svjetskoj zemlji postigla takvu unikatnu slobodu i toleranciju. No shvaćamo da samo robujemo vlastitim zapanjnim stereotipima. Seksualna raznolikost je tvorila važan segment kulture i rituala njihovih predaka, naroda Huancaivilca prije represije španjolskih kolonizatora. Kamera bilježi društveni život ribarskog mjestašca, njegove smiraje i zvizdane, te nas uljuljkuje stiliziranim kadrovima i meditativnim tempom, hvatajući Vicky u njezinu prirodnom ambijentu, dok balansira između grubog fizičkog rada na moru i ženstvene elegancije kojoj teži u svojem privatnom životu. Ta dva svijeta naizgled su dijametralno suprotna no Iván Mora Manzano uspijeva dočarati oba s podjednakom draži i privrženosti – od hihotavog flerta do bolno iskrenih razgovora o neispunjenom životu, od napuštenih plaža do

16. Subversive Film Festival

Suho tlo u plamenu

Kino Tuškanac / Ponedjeljak 15. 5. / 21.00

Suho tlo u plamenu / Mato Seco em Chamas

Brazil, Portugal, 2022, 153'

Režija: Joana Pimenta, Adirley Queirós · Scenarij: Joana Pimenta, Adirley Queirós · Fotografija: Joana Pimenta · Montaža: Cristina Amaral · Produkcija: Adirley Queirós, João Matos - Cinco Da Norte, Terratreme Filmes · Uloge: Débora Alencar, Léa Alves da Silva, Gleide Firmino

“Sjećam se tog vremena... upetljala sam se u neke pizdarije sa svojom sestrom Chitarom. Moja sestra je legenda u Sol Nascente. Bilo je to 2019. Upravo sam izašla iz zatvora zbog dilanja droge. Sestra me pitala da budem dio njenog ludog plana... Nabavila je kartu podzemnih naftnih cijevi i onda je pokupovala hrpu zemlje u Sol Nascente. Cijevi su išle direktno ispod njene zemlje. Počela je zarađivati hrpu love. Tako sam i ja počela raditi s njima. Odvela me tamo gdje je izgradila taj ogromni pogon – brutalno je izgledao. Naučila me kako sve funkcionira – kako crpiti naftu iz podzemlja i pretvoriti je u benzin, sve to sranje. Povezala se s motociklistima koji su kupovali benzin od nje. Imala je i svoj štand na tržnici P. Norte gdje je prodavala benzin i hrpu drugog sranja. Chitara je također ušla u politiku... Ma bila je legenda... Sol Nascente nam je bio pod nogama, sve smo razjebale. Stvarno smo sve razjebale.” Ovako Léa prepričava priču o skupini žena pod vodstvom Chitare, Gasolineiras de Kibradas dok njene riječi odzvanjaju zidovima Colmeije, ženskog zatvora u Brasíliji.

Ova čudesna dokuficija donosi priču o buntovnim polusestrama u brazilskoj faveli koje ilegalno crpe naftu te u svojoj improviziranoj rafineriji prodaju benzin tajanstvenim motociklistima. Priča je to o radikalnom sestrinstvu i naftnom piratstvu te bjese mučnoj borbi jedne zajednice za preživljavanje i postizanje ekonomske nezavisnosti od Bolsonarove trule i fašistoidne države koja je u međuvremenu izgubila vlast. Redatelji su zakoračili u taj plameni svijet i zajedno s pet žena ispričali priču koja služi kao svojevrsna osveta brazilskoj eliti. Spajajući stvarne lokacije i neiscenirane prosvjede te režirane događaje (u kojima glumci amateri igraju sami sebe) film promišlja o raspucanom teritoriju i žudećim tijelima te ukazuje na čitav jedan naraštaj ljudi koji su izmješteni, izdvojeni i zarobljeni zahvaljujući projektu izgradnje uzorne brazilске nacije. (DP)

Nagrade i festivali: **Cinéma du Réel: Grand Prize (2022);**

Indielisboa: Grand Prize (2022), Rio IFF: Special Jury Prize & Best Cinematography (2022)

Joana Pimenta portugalska je redateljica koja posljednjih osam godina radi u Brazilu. Predaje režiju na Odsjeku za umjetnost, film i vizualne studije sveučilišta Harvard, gdje rukovodi Centrom za filmske studije. Njezin najnoviji film *An Aviation Field* osvojio je nagradu žirija za najbolji film na Zinebi '58.

Adirley Queirós redatelj je iz Ceilândije u Brazilu, gdje je snimio svoja posljednja tri dugometražna filma: *Cidade é uma só?*, *Branco Sai Preto Fica* i *Era uma vez Brasília*. Njegovi su se radovi prikazivali u centru Lincoln, Muzeju pokretnih slika, ICA London, Pacifičkom filmskom arhivu te su recenzirani u časopisima kao što su *Artforum*, *Cinemascope*, and *Cahiers du Cinéma*.

Kino Tuškanac / Utorak 16. 5. / 17.00

Sakupljači bilja / Foragers / ديارض خال

Palestina, 2022, 64'

Režija: Jumana Manna · Scenarij: Jumana Manna · Fotografija: Marte Vold, Ashraf Dowani, Yaniv Linton · Montaža: Jumana Manna, Katrin Ebersohn · Produkcija: Jumana Manna

Teći film *Jumane Manna* ne, vizualne umjetnice palestinskog porijekla, pokazuje kako za Palestince ilegalno branje divljih biljaka postaje nenasilan čin otpora protiv izraelskog režima. Državni propisi zabranjuju sakupljanje začinskih usnača 'akkoub i za'atar (nalik timijanu) te je stotine Palestinaca koji su ulovljeni u branju ovih autohtonih biljaka osuđeno na zatvor ili plaćanje pozamašnjih globa. Snimljen u visoravni Golan, Galileji i Jeruzalemu film kombinira fiktivne i dokumentarne elemente s arhivskim snimkama kako bi dočarao utjecaj izraelskih zakona za zaštitu prirode na ove običaje. Za Palestince ovi zakoni su ništa drugo do ekološka koprena za maliciozno zakonodavstvo i demonstraciju ekonomske moći Izraelaca koje ih još dodatno otuđuje od vlastite zemlje. Državni činovnici inzistiraju pak na znanstvenoj utemeljenosti i svojoj dužnosti da zaštite prirodu. Jumana Manna slijedi svoje zelene protagonistice od divljine do kuhinjskog stola, od ilegalne berbe preko potjera do suđenja. U *Sakupljačima bilja* redateljica sakuplja radost i znanje koje su ukorijenjene u ovim običajima kao i otpornost koju palestinski narod iskazuje prema nametnutoj prohibiciji. Film preispituje politike očuvanja i uništenja, te s finim smislom za ironiju postavlja pitanje tko određuje što je osuđeno na izu-

miranje a tko ili što će nastaviti živjeti. (DP)

Nagrade i festivali: **Visions du Réel (2022) – svjetska premijera; Dokufest Kosovo (2022) – Green Dox Award; Open City Film Festival (2022); Dok Leipzig (2022); IDFA (2022)**

Jumana Manna rođena je u New Jerseyju 1987. godine. Studirala je na Kalifornijskom umjetničkom institutu i Nacionalnoj umjetničkoj akademiji u Oslu. Njezin dokumentarni debi *A Magical Substance Flows Into Me* (2016) pozabavio se ostavštinom njemačko-židovskog etnomuzikologa Roberta Lachmanna, koji je tridesetih godina istraživao palestinske glazbene tradicije i uređivao radijsku emisiju *Oriental Music*. Njezin nagrađivani drugi film *Divlji srodnici* prikazan je u sklopu dokumentarne konkurencije 11. Subversive Film Festivala.

Kino Tuškanac / Utorak 16. 5. / 19.00

Sedam zima u Teheranu / Sieben Winter in Teheran

Njemačka, Francuska, 2023, 97' Režija: Steffi Niedertzoll · Scenarij: Steffi Niedertzoll · Fotografija: Julia Daschner · Montaža: Nicole Kortlüke · Produkcija: Knut Losen, Melanie Andernach - Made in Germany Filmproduktion · Koprodukcija: Laurent Lavolé, Gilles Sacuto, Miléna Poylo - TS Productions, Gloria Films, WDR

Bilo je ljeto 2007. kada je stariji muškarac prišao studentici arhitekture Reyhaneh Jabbari koja je sa strane radila kao dizajnerica interijera i rekao joj da bi je angažirao da redizajnira njegov ured. Tijekom pregledavanja lokacije pokušao je silovati. Reyhaneh ga je u samoobrani izbola nožem. Uhićena je za ubojstvo i osuđena na smrt. Provela je sedam godina u teheranskom zatvoru a njena je obitelj za to vrijeme angažirala odvjetnike i radila na tome da osvijesti javnost o njenom slučaju. No usprkos trudu iranskih i međunarodnih aktivista za ljudska prava iranski pravosudni sustav nastavio je hladno navoditi pravo na krvnu osvetu kao neopoziv pravni temelj za smrtnu presudu. To znači da sve dok Reyhaneh ne povuče svoju optužbu protiv mrtvog napadača njegova obitelj (u ovom slučaju tragična je odluka pala na njegova najmlađeg sina perpetuirajući tako začarani krug nasilja) može zahtijevati njezinu smrt. Poput moderne Antigone Reyhaneh je u sudnici nepokolebljivo inzistirala na istinitosti svojeg svjedočanstva te je smaknuta sa samo 26 godina. Pred sam kraj smogla je i snagu tražiti svoju obitelj da oprost njenim ubojicama – oprost ali ne zaboravi, oprost ali ne dopusti da se ponovi. Uz pomoć minuciozno izrađenih

Sakupljači bilja

Sedam zima u Teheranu

DOKUMENTARNA KONKURENCIJA

uzavrele karnevalske sezone. *Plaža Enchaquirados* demonstrira kako duh zajedništva doprinosi individualnom otporu teškim radnim uvjetima i rasplinutim nadama. Compañera Vicky zna da život itekako može biti sladak san gorkim budenjima usprkos. (DP)

Nagrade i festivali: **IDFA (2021) – svjetska premijera; Doclisboa (2022) – Healthy Workplaces Award; Guadalajara IFF (2022) – MIX Copenhagen LGBTQ+ Film Festival (2022)**

Iván Mora Manzano je ekvadorski redatelj rođen 1977 u Guayaquilu. Radio je kao redatelj, scenarist, producent, kompozitor i montažer. Njegovi kratki filmovi *Silencio Nuclear* (2002.) i *Vida del ahorcado* (2004.) prikazani su u Veneciji i Locarnu. Njegov dugometražni prvijenac *Sin otoño, sin primavera* (2012.) prikazan je na više od 30 renomiranih međunarodnih festivala te u kinima u Francuskoj. Njegov drugi film *Yellow Sunglasses* (2020) prikazan je na Vancouver Film Festivalu i Cinequestu.

16. Subversive Film Festival

maketa zatvorske spavaonice i sudnice, izvornog audio i vizualnog materijala koji je prokrijumčarila iz Irana, te glumice Zar Amir Ebrahim (*Sveti pauk*) koja daje svoj glas mučnobi ubijenoj Reyhaneh, redateljica Steffi Niedertzoll čini vidljivim nepravdu intrinzičnu samom sustavu i njegovu odnosu prema ženama te oda je počast ovoj paloj borkinji za ženska prava. Gorka opomena upućena šerijatskom pravosuđu podsjeća zašto je već od prvih dana antirežimskih prosvjeda u Iranu slogan "žena, život, sloboda!" postao dominantan poklič cijelog pokreta. (DP)

Nagrade i festivali: **Berlinale (2023)** – svjetska premijera, **Compass-Perspektive Award, Peace Film Award; CPH:DOX (2023)** – F:ACT Award; **The Hague Movies That Matter Festival (2023)**

Steffi Niedertzoll rođena je u Nürnbergu 1981. Studirala je audiovizualne medije na Akademiji za medijske umjetnosti u Kölnu i na Escuela Internacional de Cine y Televisión u Kubu. Njeni kratki filmovi prikazani su s uspjehom na međunarodnim festivalima: njen srednjometražni film *Lea* izabran je 2008. u selekciju Perspektive Deutsches Kino. Završila je nekoliko masterclass radionica i osvojila stipendiju za Kulturnu akademiju Tarabya u Turskoj. Osim filmom bavi se i interdisciplinarnom umjetničkom praksom. *Sedam zima u Teheranu* njezin je dugometražni dokumentarni prvijenac.

Kino Tuškanac / Srijeda 17. 5. / 19.00

Majčevina / Motherland

Švedska, Ukrajina, Norveška, 2023, 92'

Režija: Alexander Mihalkovich, Hanna Badziaka · Scenarij: Alexander Mihalkovich, Hanna Badziaka · Fotografija: Siarhie Kanaplianik · Montaža: Katia Vushnya, Jakub Bastkowski, Jerzy Poniatowski · Produkcija: Mario Adamson, Ashley Smith, Alexander Mihalkovich, Anita Norfolk – Sisyfos Film Production, Voka Films, Folk Film

Kombinirajući osobne i profesionalne perspektive redatelj Alexander Mihalkovich i redateljica/novinarka Hanna Badziaka istražuju uzroke i posljedice desetljetne prakse nasilnog zlostavljanja, mučenja i ubojstva kao sredstva kontrole nad bjeloruskim vojnim novacima. Kada se mladi Nikita 2020. prijavi za obvezno služenje vojnog roka postaje dio tradicije koja obuhvaća brojne generacije i krije ubojitu tajnu post-sovjetske Bjelorusije – tzv. dedovščinu* (rus. "дедовщина") koja tobože pretvara dječake u muškarce no zapravo generira generacijsku traumu koja je duboko ukotvljena u bjelorusku kulturu i identitet. Svetla-

na proživljava ovu traumatičnu stvarnost svaki dan – beživotno tijelo njezina sina nađeno je obješeno u vojnoj bazi upravo kao rezultat dedovščine a identitet njegovih ubojica i dalje je obavijen tajnošću. U zemlji u kojoj su sinovi potrošni a instrumenti kontrole u krivim rukama, majke postaju neumorne borkinje protiv sumornog statusa quo – namjesto domovine poistovjećene s nacijom i očevine natopljene ideologijom zemlje i krvi one prizivaju majčevinu u kojoj bi carevala neka drukčija počela – sloboda, solidarnost i iznad svega mir.

Priča Nikite i Svetlane odvija se unutar pomno izgrađene kadrovske strukture koja paralelno bilježi gnjev prosvjednika usmjeren protiv državnog nasilja ukorijenjenog u dedovščini kako se prelijeva po ulicama bjeloruskih gradova. Badziaka i Mihalkovich zahvaćaju turbulentnu panoramu zemlje kroz stvarna iskustva majki i novih regruta koja se isprepliću sa zatrtim glasovima bivših regruta čija su nespokojna svjedočanstva preuzeta iz pisama koja su slali doma. Napeta, ogoljena režija koristi zagasitu paletu i zlokobnu, studenu atmosferu kako bi prenijela tenziju opresije. Ovaj višeslojni portret domovine koja zahtjeva da ju se brani dvadeset i četiri sata dnevno, sedam dana u tjednu, bio bi fascinantan i da nema aktualnog sukoba u regiji, koji mu dodatno daje na urgentnosti. (DP)

* **Dedovščina** - vrlo surova (praktički zatvorska) kontrola i vlast starijih vojnika nad novim regrutima (koja uz svakodnevno ponižavanje može stvoriti ozbiljnu i cjeloživotnu psihopatologiju) vuče korijene iz srodne tradicije u sovjetskoj vojsci koju su provodili regrutirani bivši ka-žnjenici koji su u vojni sustav donijeli kodove ponašanja tipične za kriminalni milje.

Nagrade i festivali: **CPH:DOX (2023)** – svjetska premijera, **DOX: Award Competition (glavna nagrada); goEast Film Festival (2023)** – nagrada **FIPRESCI; One World Prague (2023)**

Alexander Mihalkovich je bjelorusko-ukrajinski redatelj i producent. Doktorirao je bibliotekarstvo i magistrirao filmsku režiju u sklopu međunarodnog studijskog programa DocNomads. Nakon što je snimio nekoliko kratkih dokumentarnih i eksperimentalnih filmova režirao je svoj dugometražni prvijenac *My Granny from Mars*. Film je imao uspješnu kinodistribuciju u Ukrajini i prikazan je na brojnim međunarodnim festivalima, između ostalog **DOK.fest München 2019, Beldocs Belgrade 2019, Sarajevo IFF DocuTalents Award 2018, Jihlava IDFF 2018, Eastern Neighbours Film Festival 2019** (film otvaranja).

Hanna Badziaka je redateljica s dugogodišnjim novinarskim iskustvom. 2010. diplomirala je filologiju na Bjeloruskom državnom sveučilištu. Karijeru je započela kao video-novinarka za nezavisne online publikacije a kasnije je radila i za jedini nezavisni televizijski kanal u Bjelorusiji. Nakon što je stekla pozamašno iskustvo u stvaranju iscrpnih video-reportaža zainteresirala se za dokumentarni film. Sudjelovala je u stvaranju nekoliko dokumentaraca i radila je kao redateljica i scenaristica za TV-projekte i kratke dokumentarce. *Majčevina*, koju je korežirala, njezin je dugometražni dokumentarni prvijenac.

Kino Tuškanac / Petak 19. 5. / 17.30

Bez / Without

Srbija, 2022, 63'
Režija: Luka Papić · Scenarij: Luka Papić, Srđa Vučo · Fotografija: Luka Papić · Montaža: Jelena Maksimović · Produkcija: Srđa Vučo – Ranch production · Uloge: Aleksandar Denić, Đorđe Branković, Vladimir Ilić Ila, Savo Nešković, Dragiša Binić, Aleksandra Virijević, Dimitrije Stojanović, Dušan Šaponja

Tražeci nestalog psa, umjetnik začudnih i nekonvencionalnih stavova u središtu je moderne apsurdne komedije ispričane kroz dokumentarno-igrani film koji postavlja filozofska, etička i ekološka pitanja. Redatelj Luka Papić vrlo umješno koristi likove s margina društva da prikaže aktualno društveno-političko stanje u Srbiji. Rezultat je nadasve originalan film koji preispituje odnos čovjeka i psa, čovjeka i umjetnosti kao i značaj potonje u životu suvremenika. (obrazloženje žirija Underhill festivala)

Nakon što je izgubio psa, Aleksandar, ekscentrični slikar iz Beograda, upušta se u potragu za svojim odbjelim ljubimcem. Tijekom traganja susrest će mnoge, blago rečeno, neobične likove i povest nas na putovanje kroz svoju autsajdersku viziju Srbije. Aleksandar ima osobit i pomalo odsutan način bivanja u svijetu – naizgled ne mareći za ništa drugo nego ono što je neposredno pred njim. Njegov identitet karakterizira odsustvo – on je bez – obitelji, posla, obveza, političke korektnosti i društvenih normi. Lutajući kroz začudne i estetski intrigantne fragmente upoznajemo urbane krajolike Beograda koji također djeluju pomalo iščašeno i ispražnjeno. Izgubljeni šetači i usamljenici kreću se tim ruiniranim okolišem i pritom naljeću jedino na disfunkcionalnu arhitekturu i hramove kao simbol retradicionalizacije društva i Aleksandru bliske estetike kiča. Papić s harmosvskim humorom prati svojeg izuzet(n)og antijunaka na

Majčevina

Bez

njegovoj uzaludnoj odiseji i usput dotiče razna filozofska pitanja o umjetnosti, reprezentaciji, identitetu, prirodi, povijesti, etici i politici. (DP)

Nakon projekcije slijedi Q&A s redateljem Lukom Papićem i producentom Srđom Vučom.

Nagrade i festivali: **Visions du Réel (2022)** – svjetska premijera, **Grand Prix za najbolji srednjometražni film u međunarodnoj konkurenciji; Beldocs (2022)** – Grand Prix u nacionalnoj konkurenciji; **Underhill Festival (2022)** – posebno priznanje

Luka Papić rođen je 1989. u Vrbasu. 2011. počinje studij filma na Umjetničkoj akademiji u Hamburgu HFKB. 2016. diplomirao je u klasi Angele Schanelec. Dobitnik je K.H. Ditzte stipendije, Freundeskreis podrške za projekt i Nachwuchsstipendije, za daljnji znanstveni i umjetnički razvoj nakon studija, kao nagrade za najbolji završni rad generacije 2016. Njegov posljednji film *Bez* osvojio je nagradu žirija za najbolji srednjometražni film na **Visions du Réel** u Nyonu, **Grand Prix** na **Beldocsu** u Beogradu i posebno priznanje na **Underhill festivalu** u Podgorici. Trenutačno živi i radi u Beogradu.

16. Subversive Film Festival

14.—21.05.2023.

Igrana konkurencija / Fiction Competition

Dokumentarna konkurencija / Documentary Competition

Posebne projekcije / Special Screenings

Retrospektiva – Sve što ste htjeli znati o Crnom filmu (ali vas je bilo strah pitati) / Retrospective - Everything You Always Wanted to Know About Black Film* (*But Were Afraid to Ask)

Hommage – John Smith

NEDJELJA SUNDAY (14.05.)

20:00 OTVORENJE / OPENING
Na Adamantu: Nitko nije savršen / On the Adamant
Nicolas Philibert
Francuska, Japan / France, Japan, 2022, 109'

PONEDJELJAK MONDAY (15.05.)

17:00
Plaža Enchaquirados / The Beach of Enchaquirados
Iván Mora Manzano
Ekvador / Ecuador, 2021, 86'

19:00
Trokatnica / Walk Up
Hong Sang-soo
Južna Koreja / South Korea, 2022, 97'

21:00
Suho tlo u plamenu / Dry Ground Burning
Joana Pimenta & Adirley Queirós
Brazil, Portugal, 2022, 153'

UTORAK TUESDAY

17:00
Sjeverni terminal / Terminal
Lucrecia Martel
Argentina, 2021, 86'

Sakupljač / The Collector
Jumana M. Al-Jarrah
Palestina / Palestine, 2022, 97'

19:00
Sedam zvezdica / Seven Wonders
Steffi Niedermaier
Njemačka, France, 2023, 97'

21:00
Lagani kaletar / Light Rain
Ann Oren
Njemačka / Germany, 2022, 97'

KINO TUŠKANAC / CINEMA TUŠKANAC

DOKUKINO KIC

GALERIJA FORUM
Izložba / Exhibition:
DANIJELO ŽEŽELJ
– Umjetnik u gladovanju / A Hunger Artist
5.5. – 5.6.2023.

19:00
uvod / introduction:
Greg de Cuir Jr
Simbiopsihotaksiplazma: Prva klapa / Symbiopsychotaxiplasm: Take One
William Greaves
SAD / USA, 1968, 75'

razgovor i kratko predstavljanje Up&/ Underground dossiera *Crne pantere, crna moć i crne politike* / conversation & short presentation of *Black Panthers, Black Power and Black Politics*
Up&Underground dossier:
Greg de Cuir, Dina Pokrajac, Marija Čačić

21:30
uvod / introduction:
Greg de Cuir Jr
Naslijeđe / The Inheritance
Ephraim Asili
SAD / USA, 2020, 100'

19:30
uvod / introduction:
Greg de Cuir Jr
Sweet Swade / Sweet Swade
Melvin Van Peebles
SAD / USA, 1971, 100'

21:30
John Smith
UK, 72'

• **Om**, 1986, 72'

• **Djevojka za noć / The Girl on the Boat**, 1976, 12'

• **Crna utvrda / Tower**, 1988, 100'

• **Poštast / Postcard**, 2014, 7'

• **Neobičan / Unusual**, 2011, 12'

uz prisutstvo / presence of

16. Subversive Forum

PONEDJELJAK MONDAY (15.05.)

17:30
Uvod u seminar

18:00
PREDAVANJE
Martin Beroš: Tragovima političke edukacije u popularnoj kulturi

20:00
PREDAVANJE
Nina Čolović: Škola protiv života / život protiv škole

UTORAK TUESDAY (16.05.)

17:30
PREDAVANJE
Lazar Petković: Klasa u Marksovoj i marksističkim teorijama

19:30
RADIONICA
Nina Čolović: Zašto žene nisu klasa?

SRIJEDA WEDNESDAY (17.05.)

17:30
PREDAVANJE
Maja Solar: Orodjeno nasilje: strukturni uvjeti

19:30
RADIONICA
Maja Solar: Orodjeno nasilje: politike

PETAK FRIDAY (19.05.)

17:30
PREDAVANJE
Stipe Čurković: Nacionalizam: slijepa pjega marksizma?

19:30
PREDAVANJE
Vesna Vuković: Nevolje s klasom: umjetnost i rad

SUBOTA SATURDAY (20.05.)

17:30
PREDAVANJE
Andrea Vuljević: Koliko je u kapitalizmu osoba s invaliditetom?

19:30
PREDAVANJE
Vir Lev: O čemu govorimo kada govorimo o trans genocidu

PONEDJELJAK MONDAY (22.05.)

18:00
RASPRAVA / DISCUSSION
Nepopustljiva misao: u spomen G.M. Tamásu / Intransigent Thought: In Memory of G.M. Tamás
sudjeluju / participants:
Tijana Okić, Aleksandar Matković, Stipe Čurković
moderira / moderated by:
Marko Kostanić
(dogadaj se odvija na hrvatskom jeziku / the event is held in Croatian)

20:00
PANEL
Kritika kritičke teorije / The Critique of Critical Theory
sudjeluju / participants: **Ray Brassier, Werner Bonefeld**
etc.
moderira / moderated by:
Ozren Pupovac, Stipe Čurković

■ Antikapitalistički seminar, 15.—20.05.2023.

■ Subversive Forum, 22.—29.05.2023.

Program Subversive foruma i Antikapitalističkog seminara održavat će se u prostoru SKD "Prosvjeta", Preradovićeve 21, Zagreb

Osim ako nije drugačije naznačeno, događaji na Subversive Forumu odvijaju se na engleskom jeziku.

The program of the Subversive Forum and the Anticapitalist seminar will be held at SKD "Prosvjeta", Preradovićeve 21, Zagreb

Unless stated otherwise, events at Subversive Forum are held in English.

Osim za polaznike, ce seminarske grupe (prijava do 10.5. na slobodnifilozofski@gmail.com), predavanja i radionice otvorene su i za sve koji_e nisu u mogućnosti popratiti cjelokupni program seminara.

SRJEDJA WEDNESDAY (17.05.)	ČETVRTAK THURSDAY (18.05.)	PETAK FRIDAY (19.05.)	SUBOTA SATURDAY (20.05.)	NEDJELJA SUNDAY (21.05.)
17:00 Ima jedan kamen / There Is A Stone Tatsunari Ota Japan, 2022, 104'	18:00 Robinson Crusoe je seronja / The Life and Strange Surprising Adventures of Robinson Crusoe... Benjamin Deboosere Belgija / Belgium, 2023, 75'	17:30 Bez / Without Luka Papić Srbija / Serbia, 2022, 63' Q&A: Luka Papić, Srđa Vučo	17:00 Prizvan i pozvan / Invoked Luka Papić, Srđa Vučo Srbija / Serbia, 2022, 63' Q&A: Luka Papić, Srđa Vučo	16:30 Nakon plime / When the Waves Are Gone Lav Diaz Filipini, Francuska, Portugal, Danska / Philippines, France, Portugal, Denmark, 2022, 187'
19:00 Majčevina / Motherland Alexander Mihalkovich, Hanna Badziaka Švedska, Ukrajina, Norveška / Sweden, Ukraine, Norway, 2023, 92'	19:30 Ničiji junak / Nobody's Hero Alain Guiraudie Francuska / France, 2022, 100'	19:00 Knit's Island Ekiem Barbier, Guilhem Causse, Quentin L'helgoualc'h Francuska / France, 2023, 95'	19:00 Stanje nacije / R.M.N. Cristian Mungiu Rumunjska, Francuska, Belgija. Švedska / Romania, France, Belgium, Sweden, 2022, 125'	20:00 DODJELA WILD DREAMERA / WILD DREAMER AWARD CEREMONY Sve što diše / All That Breathes Shaunak Sen Indija, UK, SAD / India, UK, USA, 2022, 91'
21:00 Mašinke / Tommy Guns Carlos Conceição Portugal, Francuska, Angola / Portugal, France, Angola, 2022, 118'	21:30 Dućan / The Store Ami-Ro Sköld Švedska / Sweden, 2023, 118'	21:00 El Eco / The Echo Tatiana Huezo Meksiko, Njemačka / Mexico, Germany, 2023, 102'	21:15 Bajka / Fairytale Aleksandar Sokurov Rusija, Belgija / Russia, Belgium, 2022, 78'	

19:00 Drylongso Cauleen Smith SAD / USA, 1998, 86'	15:00 PREDAVANJE / LECTURE: Peter Grabher Mikropolitike filmskog eseja: Ovdje i drugdje Jean-Luc Godarda i Anne-Marie Miéville / The Micropolitics of a Cinematic Essay: Here and Elsewhere by Jean-Luc Godard & Anne-Marie Miéville Jean-Luc Godard & Anne-Marie Miéville Francuska / France, 1976, 53'	19:00 Sedam pjesama za Malcolma X / Seven Songs for Malcolm X John Akomfrah UK, 1993, 52'
21:00 Sambizanga Sarah Maldoror Angola, Francuska / Angola, France, 1972, 102'	21:00 Zapadna Indija / West Indies Med Hondo Francuska, Alžir, Mauretaniya / France, Algeria, Mauretania, 1979., 115'	21:00 Touki Bouki Djibril Diop Mambéty Senegal, 1973, 88'
19:00 John Smith - Program 1 Greg de Cuir Jr Tonsler Park Kevin Jerome Everson SAD / USA, 2017, 80'	19:00 John Smith - Program 2 UK, 67' • Tatin štap / Dad's Stick , 2012, 5' • Muzejski primjerak (Hotelski dnevnik #2) / Museum Piece (Hotel Diaries #2) , 2004, 12' • Bacanje kamenja (Hotelski dnevnik #3) / Throwing Stones (Hotel Diaries #3) , 2004, 11' • Planina zastava / Flag Mountain , 2010, 8' • Tko smo? / Who Are We? , 2016, 4' • Pjesma za Europu / Song for Europe , 2017, 4' • Jour de Fête , 2017, 1' • COVID poruke / Covid Messages , 2020, 22' uz prisustvo autora / in the presence of the author	

SRJEDJA WEDNESDAY (23.05.)	SRJEDJA WEDNESDAY (24.05.)	ČETVRTAK THURSDAY (25.05.)	PETAK FRIDAY (26.05.)	SUBOTA SATURDAY (27.05.)	NEDJELJA SUNDAY (28.05.)	PONEDJELJAK MONDAY (29.05.)
18:00 PREDAVANJE Julia Damphouse: Pouke Rose Luxemburg o političkoj edukaciji i praksi Lessons from Rosa Luxemburg on Political Education and Practice moderira / moderated by: Martin Beroš	18:00 PREDAVANJE / LECTURE Ray Brassier: Politika procjepa / Politics of the Gap moderira / moderated by: Ozren Pupovac	18:00 RAZGOVOR O KNJIZI / BOOK DISCUSSION Konformizam radikalne misli / The Conformism of Radical Thought sudjeluju / participants: David Šporer (autor) i Mislav Žitko moderira / moderated by: Leonardo Kovačević (dogadaj se odvija na hrvatskom jeziku / the event is held in Croatian)	17:00 PROMOCIJA KNJIGE Bratstvo i jedinstvo Srba i Hrvata. Temelj nove Jugoslavije (reizdanje: Srpsko narodno vijeće – Arhiv Srba u Hrvatskoj i Naklada Jesenski i Turk, 2023.) sudjeluju: Nikola Bajto (urednik reizdanja i moderator), Hrvoje Klasić te Milan Radanović . (dogadaj se odvija na hrvatskom jeziku / the event is held in Croatian)	19:00 PREDAVANJE / LECTURE Soren Mau: Nijema prinuda / Mute Compulsion moderira / moderated by: Stipe Ćurković	18:00 RAZGOVOR I PREDSTAVLJANJE ČASOPISA 3K / DISCUSSION AND 3K MAGAZINE PROMOTION Učitelj socijalističkog humanizma: razgovor u sjećanje na Michaela A. Lebowitza / Teacher of Socialist Humanism: Discussion in Memory of Michael A. Lebowitz sudjeluju / participants: Stipe Ćurković, Darko Vesić, Toni Prug moderira / moderated by: Marko Kostanić (dogadaj se odvija na hrvatskom jeziku / the event is held in Croatian)	18:00 RAZGOVOR O KNJIZI / BOOK DISCUSSION Stephen Zepke: Head in the Stars moderira / moderated by: Tomislav Medak
19:30 PREDAVANJE / LECTURE Stathis Kouvelakis: Poražena kritika: pojava i pripitomijavanje Kritičke teorije / Defeated Critique: The Emergence and The Domestication of Critical Theory moderira / moderated by: Leonardo Kovačević	19:30 PREDAVANJE / LECTURE Sopo Japaridze: Zamisliti svijet: utopijske vizije marksističkog feminizma / Imagine a World: Utopian Visions of Marxist Feminism moderira / moderated by: Milena Ostojić	19:30 PANEL Treba li danas emancipacija utopije? / Does Emancipation Need Utopias Today? sudjeluju / participants: Rastko Močnik, Esther Leslie etc. moderira / moderated by: Ozren Pupovac	18:00 PREDAVANJE I RASPRAVA / LECTURE AND DISCUSSION Kako dalje s Europskim zelenim dogovorom? Deliberativne i odvrstničke perspektive / What to do next with European Green Deal? Deliberative and Degrowth Perspectives • Vedran Horvat (Zagreb) – uvodničar / introduction • Giovanni Allegretti (Coimbra) – predavač / lecturer sudjeluju / participants: Ajda Pistotnik (Ljubljana) Predrag Momčilović (Beograd) Jelena Puđak (Zagreb) moderira / moderated by: Mladen Domazet (Zagreb)	21:00 PREDAVANJE I RASPRAVA / LECTURE AND DISCUSSION Joseph Vogl: Kapital i resantiman / Capital and Ressentiment moderira / moderated by: Stipe Ćurković	19:00 RASPRAVA / DISCUSSION Dissemblage: strojni kapitalizam i molekularna revolucija / Dissemblage: Machine Capitalism and Molecular Revolution sudjeluju / participants: Boris Buden, Gerald Raunig, Boyan Manchev moderira / moderated by: Leonardo Kovačević	20:00 PREDAVANJE / LECTURE Boyan Manchev: Zov Kairosa - filozofska fantastika i ustrajnost utopije / Kairos Call: The Philosophical Fantastic and The Persistence of Utopia moderira / moderated by: Leonardo Kovačević
19:00 PREDAVANJE / LECTURE Sami Khatib: "Organizacija pesimizma": od ljevičarske melankolije do mesijanskog nihilizma / "The Organization of Pessimism": From Leftwing Melancholy to Messianic Nihilism moderira / moderated by: Ozren Pupovac	21:00 PREDAVANJE / LECTURE Esther Leslie: Oslobođanje revolucije iz arhiva: o umjetnosti i politici / Unleashing Revolution from the Archives: On Art and Politics moderira / moderated by: Ivana Hanaček	21:00 PREDAVANJE / LECTURE Peer Illner: Dilema oko uzajamne pomoći: katastrofe, krize i socijalna reprodukcija / The Mutual Aid Dilemma: Disasters, Crises and Social Reproduction moderira / moderated by: Martin Beroš				

16. Subversive Film Festival

DOKUMENTARNA KONKURENCIJA

Kino Tuškanac / Petak 19. 5. / 19.00

Knit's Island

Francuska, 2023, 95'
Režija: Ekiem Barbier, Guilhem Causse, Quentin L'helgoualc'h
Scenarij: Ekiem Barbier, Guilhem Causse, Quentin L'helgoualc'h
Montaža: Nicolas Bancelhon
Produkcija: Boris Garavini - Les Films Invisibles

Knit's Island vodi nas na virtualni otok na kojem se, usred bespuća interneta, razne gejmerske zajednice i pojedinci bore za opstanak. Trojica redatelja stvorili su film unutar virtualnog postapokaliptičnog svijeta predstavljajući se igračima videoigre DayZ kao tim dokumentarista i koristeći dokumentarističke tehnike koje se inače primjenjuju u tzv. stvarnom svijetu i karakteristične su za direktni film – sudioničko-promatrački odnos prema snimanom, izmjenjivanje kadra/protukadra, intervju i krupni plan. Njihovi avatari proveli su na Knit's Islandu više od 963 sata i stvorili fascinantant film koji isprepliće brutalnost, satirični humor i nježan osjećaj zajedništva, te na uznemirujuć način dovodi u pitanje granicu između stvarnog i virtualnog svijeta. Pritom estetski djeluje kao digitalna verzija Zone iz Tarkovskijevog *Stalker* ili *Punishment Park*, majstora fiktivnih dokumentaraca Petera Watkinsa. Neki igrači vide Knit's Island kao virtualnu oazu koja im omogućuje bijeg od njihovih svakodnevnih života (no zašto su izabrali tako pusto, nasilno i turbobno mjesto za svoje utočište i što to govori o današnjem društvu?). Drugi ovdje, nesputani geografskim ograničenjima i spregom zakona, proživljavaju svoje mračne fantazije ili ispoljavaju pripreme za sve izgledniju apokaliptičnu budućnost. Treći pak stvaraju neočekivane i privržene zajednice koje daju nadu u neki bolji futurološki scenarij. Kao i obično dokumentaristi su se prvi odvažili otići tamo gdje se mnogi od nas ne usude kročiti i na svojoj opasnoj misiji dolaze do iznenađujućih otkrića o virtualizaciji naših života i neslućenim mogućnostima metaverzuma čijim simulacijskim čarima još uvijek odolijevamo, ali pitanje je koliko dugo. (DP)

Nagrade i festivali: **Visions du Réel (2023)** – svjetska premijera, nagrada žirija za najbolji film u **Burning Lights** sekciji i nagrada **FIPRESCI**; **Documenta Madrid International Film Festival (2023)**; **Millennium Docs Against Gravity (2023)**

Ekiem Barbier, Guilhem Causse i Quentin L'helgoualc'h tvore trio koji stoji iza filma *Knit's Island* (2023.). Redatelji su pod avatarima stupili u online postapokaliptični svijet video-igre DayZ i ostvarili kon-

Knit's Island

El Eco

takt s igračima. Njihov dugometražni prvijenac osvojio je dvije nagrade na festivalu *Visions du Réel* gdje je imao svjetsku premijeru. *Knit's Island* proglašen je najboljim filmom u sekciji *Burning Lights* te je osvojio nagradu Međunarodnog udruženja filmskih kritičara **FIPRESCI**.

Kino Tuškanac / Petak 19. 5. / 21.00

El Eco / The Echo

Meksiko, Njemačka, 2023, 102'
Režija: Tatiana Huezo · Scenarij: Tatiana Huezo · Fotografija: Ernesto Pardo · Montaža: Lucrecia Gutiérrez, Tatiana Huezo · Produkcija: Tatiana Huezo, Dalia Reyes – Radiola Films · Koprodukcija: Viola Fügen, Michael Weber, Doris Hepp - The Match Factory, ZDF/Arte La Lucarne

Tatiana Huezo u svojem novom dokumentarcu donosi sjetan portret triju obitelji i odrastanja u zabačenom selu El Eco na sjeveru Meksika, uz kadrove koji odjekuju velikom poetskom snagom. U prvoj sceni mlada majka, zajedno s djecom, trči preko strme livade kako bi spasila kozu od utapanja. Djevojčica nježno brine o svojoj baki, koja je prema legendi prva žena koja je došla u El Eco, dok njezina sestra podučava svoje lutke kao da su joj budući učenici. Očevi su uglavnom odsutni, rade u gradovima kao građevinski radnici ili prodavači, i rijetko vide svoje obitelji. U El Ecu život je sastavljen od elementarnih stvari, a priroda je naizmjenično surova i benevolentna. Djeca odrastaju brže nego drugdje, obrazuju ih žene i usađu-

ju im brižnost prema starijim članovima zajednice, životinjama i okolišu. Istovremeno se pričaju priče o astronautima i vješticama koje djeci sišu krv, kada nema kiše objedi su oskudni ali se jedu s posebnim guštom. Jedino je Montse prejugunasta za ovaj skroman seoski život, ona želi sudjelovati u konjskim trkama i prijaviti se u vojsku da bi obišla svijet pa je odlučila okušati sreću u velikom gradu. Za Huezo meandriranje postaje režijski princip dok predano isprepliće lica i geste u nepretenciozni ruralni mozaik kojim slavi ljupkost djece i životinja te suglasje čovjeka i prirode. Huezo pažljivom kamerom zahvaća luminoznost njihova jednostavnog načina života i otkriva organske veze između svih živih bića koja tamo obitavaju. (DP)

Nagrade i festivali: **Berlinale (2023)** – svjetska premijera, najbolji dokumentarac festivala, najbolja režija u sekciji *Encounters*; **Visions du Réel (2023)**

Tatiana Huezo je meksičko-salvadorska redateljica koja je diplomirala na Centro de Capacitación Cinematográfica u Mexico Cityju i na Sveučilištu Pompeu Fabra u Barceloni. Već je njezin prvijenac *El lugar más pequeño* (2011.) privukao međunarodnu pažnju. Film *Tempestad* imao je svjetsku premijeru u sklopu *Berlinale* Forum 2016. i osvojio je meksičku nagradu *Ariel* za najbolji dokumentarni film i najbolju režiju. Njezin igrani film *Noche de fuego* (2021.) nagrađen je posebnim priznanjem u Cannesu. ★

IGRANA KONKURENCIJA

Kino Tuškanac / Ponedjeljak 15. 5. / 19.00

Trokatnica / Walk Up / Top

Južna Koreja, 2022, 97'
Režija: Hong Sang-soo · Scenarij: Hong Sang-soo · Fotografija: Hong Sang-soo · Montaža: Hong Sang-soo · Produkcija: Hong Sang-soo - Jeonwonsa Film Co. · Uloge: Kwon Haehyo, Lee Hyeyoung, Song Sunmi

Korejski sineast Hong Sang-soo isporučio je još jednu naizgled jednostavnu no zapravo kompleksnu slagalicu međuljudskih odnosa (između oca i kćeri, filmskog redatelja i nekoliko važnih žena u njegovu životu) koja se, uz puno vina i sojua, odvija tijekom različitih životnih etapa u jednoj seoulskoj kući. Korejski Rohmer ispisuje novo poglavlje u svojem vizualnom dnevniku vraćajući se svojim poznatim likovima i prostorima ali uz novu, višekratnu, perspektivu. Naizgled obično, banalno mjesto postaje dražestan *locus in fabula* u kojem se rastvara život sastavljen isključivo od slučajnih susreta i beskonačnog supijanog čavrljanja. Filmsko uspinjanje počinje na ulazu u renoviranu trokatnicu. Poznati sredovječni filmski redatelj Byung-soo i njegova kći, koju nije vidio godinama, dolaze u posjet elegantnoj gospođi Kim, njegovoj dugogodišnjoj prijateljici i vlasnici kuće. Gospođa Kim je dizajnerica i Byung-soo je želi upoznati sa svojom kćerkom koja namjerava studirati dizajn interijera. Njih troje istražuju zgradu kat po kat i pomalo se nespretno sudaraju sa životima ostalih stanara. Četiri priče na tri kata, ili zapravo četiri, jer moramo računati i prizemlje, u kojima saznajemo puno o stvarima koje smatramo banalnim – željama i željicama, sitnim žalopijkama i zamjeranjima, pa i samom filmu – i pijamo njihovu svakodnevnu magiju koja nam inače lako promakne. (DP)

Nagrade i festivali: **Toronto IFF (2022)** – svjetska premijera; **San Sebastián International Film Festival (2022)**; **Viennale (2022)**

Hong Sang-soo rođen je 1960. u Seoulu. Studirao je na Sveučilištu Chung-Ang u Seoulu i California College of Arts and Crafts, te Art Institute of Chicago. Autorov film *Žena koja je bježala* koji smo prikazali u igranoj konkurenciji 13. Subversive Film Festivala osvojio je nagradu za režiju na 70. *Berlinale*u, dok je njegova voljena Kim Min-hee u jednom od njegovih recentnijih izdanja proglašena najboljom glumicom za ulogu u komadu *Sam na plaži noću*. Na 72. *Berlinale*u njegov 27. uradak *Spisate-*

ljičin film donio mu je četvrtog Sjevernog medvjeda a prikazali smo ga i na 15. Subversive Film Festivalu. Predaje režiju na Sveučilištu Konkuk u Seoulu.

Kino Tuškanac / Utorak 16. 5. / 21.00

Lagani kas / Piaffe

Njemačka, 2022, 86'
Režija: Ann Oren · Scenarij: Ann Oren, Thais Guisasola · Fotografija: Carlos Vasquez · Montaža: Ann Oren, Haim Tabakman · Produkcija: Kristof Gerega, Sophie Ahrens, Fabian Altenried - Schuldenberg Films · Uloge: Simone Bucio, Simon(e) Jaikiriuma Paetau, Sebastian Rudolph

Nakon što joj sestra Zara doživi živčani slom introvertirana Ana preuzima njezin posao kao foley artistica. Prvi važni zadatak joj je da sinkronizira zvuk konja za jednu reklamu. Nakon što je redatelj izvrijeda posveti se zadatku u tolikoj mjeri da joj počinje rasti konjski rep. Njezin novi tjelesni privjesak neočekivano inicira njezino seksualno buđenje.

Redateljica Ann Oren već prvom scenom u filmu poziva nas da preuzmemo ulogu voajera, istovremeno nas podsjećajući na dinamiku moći koja je inherentna filmskom mediju i vizualnom užitku koji nam pruža. Dvostrukim pogledom kroz špijunku fiksira se erotična igra pogleda i obrata u kojoj introvertirana Eva u konačnici preuzima ulogu osvajačice. Po mnogo čemu Eva je srodna duša Christine, glumice koja postaje blagajnica u porno kinu u kulturnom filmu *Variety* (1983.) Bette Gordon. No njenog ljubavnika botaničara ne pale pornički nego fotografije paprati. U *Laganom kasu* Oren podriva seksualne konvencije uz istančan smisao za humor i neodoljivu senzualnost. Scene u kojima razni muškarci dragaju njezin rep istovremeno su urbane serije komične i očaravajuće erotične. Snimljen 16 mm kamerom *Lagani kas* je vizualna gozba za gladne oči. Svaki dječak lič mizanscene je pomno osmišljen i sugestivno pojačan živahnim primarnim bojama i obiljem konjičkih motiva: od zgrade u obliku potkove do ljudi koji se "timare" i kasaju poput četveronožnih životinja. Uz *Variety* Ann Oren ulazi u dijalog i s drugim klasicima feminističkog filma. Kako primjećuje Giovanni Marchini Camia njezina heroína izgledom pomalo podsjeća na Marie iz *Romanse* (1999.) Catherine Breillat a djele i sklonost prema japanskoj umjetnosti vezivanja *kinbaku*.

16. Subversive Film Festival

No suprotno od *Romanse* koja podastire mračno i destruktivno viđenje heteronormativne seksualnosti *Lagani kas* gaji neodoljivo *queer* i zaigran pristup seksualnim fantazijama i ostvarenjima dok istovremeno adresira neravnotežu moći među spolovima. Dok njena "kaskaderka" zvuka Ana slavi svoju drugost, sama redateljica ispisuje ljubavno pismo filmu kao umjetnosti koja, kako sama kaže, omogućava "da gledamo tijelima i diramo očima." Oren istražuje nove oblike seksualnosti i privlačnosti – koje nadilaze ljudsko, životinjsko pa i biljno – te radosno prigrljuje nove mogućnosti. (DP)

Nagrade i festivali: **Locarno Film Festival (2022)** – svjetska premijera, **Junior Jury Award**; **San Sebastian IFF (2022)**; **BFI London Film Festival (2022)**; **Chicago IFF (2022)** – **Silver Hugo**, **New Directors Competition**; **Calgary IFF (2022)** – najbolji film; **Cork IFF (2022)** – najbolji film, najbolja režija; **Achtung Berlin (2023)** – najbolja režija, najbolja produkcija; **Gerardmer Film Festival (2023)** – **Jury Prize**

Ann Oren je filmska redateljica i vizualna umjetnica koja istražuje intimnost i identitet. Rastapajući razlike između biljke, životinje i čovjeka preispituje što znači biti ljudsko biće unutar ekosustava koji je uronjen u digitalnu kulturu. Nakon brojnih eksperimentalnih filmova, poput *The World Is Mine* (2017) i *Passage* (2020), *Piaffe* je njezin igrani prvijenac.

Kino Tuškanac / Srijeda 17. 5. / 17.00

Ima jedan kamen / Ishi ga aru

Japan, 2022, 104'
Režija: **Tatsunari Ota** · Scenarij: **Tatsunari Ota** · Fotografija: **Yuji Fukaya** · Montaža: **Keiko Okawa** · Produkcija: **Tatsunari Ota, Sachihiko Tanaka, Kotaro Kimura** · Uloge: **An Ogawa, Tsuchi Kanou**

Šarmantan, minimalistički komad o slučajnom susretu dvoje stranaca koji dijele strast prema bacanju kamenčića. *Ima jedan kamen* na neodoljivo ležeran način lovi prolazni trenutak u kojem dvoje neznanaca uspostavlja vezu koja nikako da do kraja zaiskri te slavi neproduktivnost i slučajnost, dokolicu i besciljnost. Yoshikawa radi za putničku agenciju i posjećuje po ničemu dojmljiv gradić u predgrađu Tokija radi istraživanja za novu turističku turu. Yamakita je nekoć bila prosperitetni gradić uz željeznicu no sada nema znakova života na stanicama i glavna ulica s dućanima je gotovo zatvorena. Tijekom svojeg istraživanja hoda uz obližnju ri-

jeku i sreće čovjeka, pod imenom Doi, koji zaneseno i marljivo baca kamenčiće. Doi ubrzo krene predlagati razne igre koje mogu zajedno igrati uz rijeku a Yoshikawa postane toliko obuzeta igrama koje su zajedno izmislili da potpuno zaboravi na svoj radni zadatak. Traže svoje "omiljene kamene", igraju se s granama i ponašaju kao da su ponovno bezbrižna djeca. No kako sunce zalazi i vrijeme koje su proveli zajedno bliži se kraju. Kako biramo svoj omiljeni kamen? Kako da ga pronademo ako ga izgubimo? Bismo li ga uopće mogli prepoznati? I ako ga pronademo, čemu on služi? Zašto smo uopće izabrali "taj kamen" umjesto "onog drugog kamena"? Redatelj **Tatsunari Ota** zaključuje da se ova trivijalna pitanja ne smiju ignorirati. *Ima jedan kamen* zahtjeva drukčiji oblik gledanja koji je bliži plesnoj ili performativnoj umjetnosti nego li filmskoj koja je uvijek opterećena naracijom i karakterizacijom likova. "Ima li ovdje nešto lijepo za vidjeti" Yoshikawa znatiželjno ispituje lokalce na početku... "Nešto fascinantno?" Ota se poigrava s njenim i našim očekivanjima te ih lagano preusmjerava na to kako jutarnje svjetlo obasjava beskonačni broj kamenja i to iz nekog razloga budi osmišljeh na našem licu. (DP)

Nagrade i festivali: **Tokyo FILMeX (2023)** – svjetska premijera; **Berlinale Forum (2023)** – međunarodna premijera; **Jeonju International Film Festival (2023)** – **Grand Prix za najbolji film**

Tatsunari Ota rođen je u Fukushima 1989. godine. Studirao je film i nove medije u klasi profesora Nobuhira Suwe i Kiyoshija Kurosawe na Sveučilištu u Tokiju. Njegov diplomski film *Bundesliga* prikazan je 2017. godine na Pia Film Festivalu i FilMadridu. Njegov drugi film *Ima jedan kamen* (2022) imao je svjetsku premijeru na Tokyo FILMeX a međunarodnu premijeru u sklopu Berlinale Forumu te je osvojio Grand Prix za najbolji film na Jeonju IFF-u u Južnoj Koreji.

Kino Tuškanac / Srijeda 17. 5. / 21.00

Mašinke / Tommy Guns / Nação Valente

Portugal, Francuska, Angola / 2022, 118'
Režija: **Carlos Conceição** · Scenarij: **Carlos Conceição** · Fotografija: **Vasco Viana** · Montaža: **Carlos Conceição, António Gonçalves** · Produkcija: **Terratreme Filmes, Virginie Films, Mirabilis** · Uloge: **João Arrais, Anabela Moreira, Gustavo Sumpta, Miguel Amorim, Vicente Gil, André Cabral, Ivo Arroja,**

Diogo Nobre, João Cachola, Meirinho Mendes, Ulé Baldé, Leonor Silveira, Silvio Vieira, Angelina Gongá

Godine 1974. Portugalci i njihovi potomci moraju napustiti Angolu jer su stanovnici njihove nekadašnje kolonije konačno izborili neovisnost i postupno vraćaju svoj teritorij. Djevojka iz afričkog plemena otkriva ljubav i smrt kada se njen put ukrsti s portugalskim vojnikom. Istovremeno portugalski vojni odred zabarikadira se unutar zidina iz kojih će morati pobjeći jednom kada prošlost izade iz groba kako bi izvršila dugo iščekivanu pravdu. Film je refleksija na povijest, rat i strah, te metafiziku tiranije. Prošlost se pretvara u sadašnjost a sadašnjost u prošlost u slojevitoj košmarnoj avanturi **Carlosa Conceiçãoa** o kolonijalističkom nasljeđu Portugala. Njegovi mladi vojnici polako silaze s uma i postaju ljudske mašinke – otupljene od dosade i cijepljene od moralne odgovornosti. **Conceição** u svojoj apurdističkoj metapriči često citira filmsku povijest – pogotovo slavne prikaze Vijetnamskog rata. Ima to smisla jer ratovi su uvijek isti, kao što kaže jedan od likova. To nažalost znači da ništa nismo naučili iz njih i da se ciklus ludila vječno ponavlja – od Vijetnama do Palestine, od Bosne do Ukrajine. Originalni naslov filma *Nação Valente* citat je pak iz portugalske himne i priziva "hrabru, neustrašivu naciju" no concept patriotizma ovdje se itekako dovodi u pitanje. Pritom **Conceição** ne mari za konkretne datume i imena zaboravljenih vođa već se bavi sukobom generalno, ali i konkretno sukobom između muškaraca i žena koje unose nemir u vojnički dril i mašineriju ubijanja. **Conceição** svoj film obogaćuje i žanrovskim elementima jer što je rat nego čisti horor. (DP)

Nagrade i festivali: **Locarno Film Festival (2022)** – svjetska premijera; **nagrada Europa Cinemas Label, Youth Jury Award**; **Seville European Film Festival (2022)**; **Thessaloniki Film Festival (2022)**; **Belfast Film Festival (2022)**; **São Paulo International Film Festival (2022)**

Carlos Conceição rođen je 1979. u Santa Clari (Angola). Doktorirao je engleski jezik i književnost i studirao filmsku režiju i dizajn zvuka. Nakon nekoliko video-instalacija i kratkih filmova koji su premijerno prikazani u Cannesu snimio je svoj hvaljeni dugometražni prvijenac *Serpentarius* (2019) koji je imao svjetsku premijeru u sklopu Berlinale Forumu.

Trokatnica

Lagani kas

Ima jedan kamen

Mašinke

16. Subversive Film Festival

Robinson Crusoe je seronja

Ničiji junak

Dućan

IGRANA KONKURENCIJA

Kino Tuškanac / Četvrtak 18. 5. / 18.00

Robinson Crusoe je seronja / The Life and Strange Surprising Adventures of Robinson Crusoe Who Lived for Twenty and Eight Years All Alone on an Inhabited Island and Said It Was His / Het leven en de vreemde verrassende avonturen van Robinson Crusoe die acht en twintig jaar helemaal alleen op een bewoond eiland leefde en zei dat het van hem was

Belgija, 2023, 75'
Režija: Benjamin Deboosere · Scenarij: Benjamin Deboosere · Fotografija: Hans Bruch Jr. · Montaža: Benjamin Deboosere · Produkcija: Sarah Deboosere - Untitled Production · Uloge: Oriana Mangala Ikomo Wanga, Bernice Leming, Blanche Pembe

A narhistička satira *Robinson Crusoe je seronja* pravedničkim gnjevom demontira imperijalističku ideologiju i kulturni mit o bijelom čovjeku koji je 28 godina živio sam na naseljenom otoku, "civilizirao" autohtone stanovnike otoka i proglasio ga svojim vlasništvom. Debooserova filmska intervencija u klasični pustolovni roman Daniela Defoa iz 1719. dio je sveobuhvatnog pothvata za dekolonizacijom naših umova i tijela te počinje od kulturnih tekovina i umjetničkih djela koja i dalje hrane nezdravi mit o teretu bijelog čovjeka i njegovoj civilizacijskoj misiji naspram zaostalih divljaka i kanibala (u izvedbi Yeelen Dance Company) koje ćemo nakon ovog filma gledati drugim očima. Ovaj neobično šarmantan i subverzivno žovijalan film koristi ikonoklastični humor i 16 mm kameru kao najmoćnija politička oružja, što se tiče same radnje dopušta si vrludati u kojem god smjeru ga trenutna inspiracija ponese uz glazbu koja izruguje pompozne militarne orkestracije. S onu stranu povijesne farse i zabluda antropocena film trenutke predaha posvećuje flori i fauni na "pustom" otoku uz zbor misaono-refleksivnih koza koje prepričavaju svoje dogodštine. Deboosere nikoga

ne štedi, na tapeti su religijski i sekularni autoriteti svih vrsta koji se kriju iza floskula zakona i reda. Ulogu seronje Robinsona Deboosere daje karizmatičnoj belgijskoj pjevačici i performerici Oriani Ikomo te umjesto adaptacije ulazi u konfrontaciju s pričom koja ga je očarala kao dijete, a uznemirila kada je odrastao. (DP)

Nagrade i festivali: **Međunarodni filmski festival u Rotterdamu (IFFR, 2023)** – svjetska premijera

Benjamin Deboosere (1984.) stvara društveno-političke filmove koje karakterizira zaigrani pristup. Njihovi filmski uradci prikazani su na raznim međunarodnim filmskim festivalima, uključujući Tallinn Black Nights (BNFF), Message to man, Vancouver Queer Film Festival, Africadoc Bénin, Mecal Pro Barcelona, Brussels Art Film Festival i Achtung Berlin. Njihov prvi kratkometražni film *Of Not Such Great Importance* (2019.), osvojio je nagradu Krzysztof Szot na Lublin Film Festivalu, Nagradu žirija i Nagradu publike na Ongezien Kort 2020 te Nagradu za najbolji kratkometražni film na Working Title Film Festivalu 2020. *Robinson Crusoe je seronja* je njihov dugometražni prvijenac.

Kino Tuškanac / Četvrtak 18. 5. / 19.30

Ničiji junak / Nobody's Hero / Viens je t'emmène

Francuska, 2022, 100'
Režija: Alain Guiraudie · Scenarij: Alain Guiraudie · Fotografija: Héléne Louvart · Montaža: Jean-Christophe Hym · Produkcija: Charles Gillibert – CG Cinema, Arte France Cinéma, Auvergne-Rhône-Alpes Cinéma, Umédia · Uloge: Jean-Charles Clichet, Noémie Lvovsky, Iliès Kadri, Michel Masiero, Doria Tillier, Renaud Rutten, Philippe Fretun, Farida Rahouadj, Miveck Packa, Yves-Robert Viala

Iskričavi queer autor Alain Guiraudie u svojem nepoznatljivom stilu i otklonu od zamorne političke korektnosti obrađuje teme neuzvracene ljubavi i društvene paranoje i pronalazi solidarnost na neočekivanim mjestima. Nonšalantna komedija *Ničiji junak* – koju je ugledni francuski časopis Cahiers du Cinéma uvrstio u top 10 filmova 2022. – vodi nas u gradić Clermont-Ferrand tijekom jednog terorističkog napada. Dobročudni tridesetogodišnjak Médéric zaljubio se u stariju i oženjenu seksualnu radnicu Isadoru a neočekivani napad zatekne ih u krevetu i naglo privede kraju njihov prvi *rendez-vous* u Hotel de France. Poslije Médéric daje novac i sklonište Sélimu, mladom beskućniku arapskog porijekla, no ubrzo počinje sumnjati (podliježući bez opravdanog povoda vlastitim

predrasudama) da je dotični upleten u napad i uzneverenno zove policiju. U međuvremenu bane i Isadorin ljubomorni muž i počne raditi kraval. Što više protagonista ulazi u priču to zaplet postaje sve nepredvidljiviji i apsurdniji ali Guiraudie tretira svoje ekscentrične likove s puno naklonosti i pristupa standardima ljepote, dobnim razlikama, religiji i seksualnoj orijentaciji na osvježavajuće lepršav i duhovit način. Iza lakonotne seksualne komedije krije se britka satira koja nas poziva da se suočimo s vlastitim manjkavostima, izademo iz zone komfora i pružimo ruku svojim susjedima, koliko god nam išli na živce ili izazivali u nama nelagodu i strah. (DP)

Nagrade i festivali: **Berlinale Panorama (2022)** – svjetska premijera; **Top 10 filmova 2022.** po izboru Cahiers du Cinéma

Alain Guiraudie rođen je 1964. u obitelji farmera u Villefranche-de-Rouergue na jugozapadu Francuske gdje je većina njegovih filmova ambijentirana. Njegov najpoznatiji film *L'Inconnu du lac (Stranac s jezera)* osvojio je nagradu za najbolju režiju u sekciji Un Certain Regard u Cannesu kao i Queer palmu. 2014. objavio je svoj prvi roman *Ici commence la nuit*. Njegov film *Rester vertical* prikazan je 2016. u glavnoj konkurenciji Cannesu.

Kino Tuškanac / Četvrtak 18. 5. / 21.30

Dućan / The Store / Butiken

Švedska / Sweden, 2023, 118'
Režija: Ami-Ro Sköld · Scenarij: Ami-Ro Sköld · Fotografija: Hanna Högstedt · Montaža: Patrik Forsell · Produkcija: Lovisa Charlier - Onoma Productions, Indyca, Film i Väst, GötaFilm, Fidalgo Film Production · Uloge: Eliza Sica, Daysury Valencia, Arbi Alviati, Eleftheria Gerofoka

Eleni je promovirana na poziciju voditeljice supermarketa. Svjesna je da to znači kako odsada mora forsirati svoje suradnike sve jače i jače kako bi bilo što učinkovitiji u sve manje i manje vremena. Ako to znači da blagajnica ne može otići na WC jer je dugačak red, ili da jedna od njezinih najbližih kolegica mora skrivati trudnoću da ne dobije otkaz, šta je tu je. I sama Eleni nedavno je rodila i to je tjera da još više dokazuje da je spremna učiniti sve što treba kako bi se uspjela po korporativnoj ljestvici. Ne želi se valjda naći među klošarima koji žive od smeća koje bacaju ispred supermarketa iako je u pitanju hrana koja je i dalje jestiva. Švedska dramedija *Dućan* redateljice Ami-Ro Sköld kroz niz anegdota zaposlenika jednog supermarketa i njihove šefice Eleni koja ih drila do točke pucanja iscrtaiva pronicljivu i sociološki potkovanu studiju

16. Subversive Film Festival

radnih odnosa u neoliberalnoj ekonomiji te uz to iznenađujuće svojom žanrovskom inovativnošću. Dobar dio filma ostvaren je u tehnici lutkarske animacije koja se izmjenjuje s igranim scenama. Sköld na ovaj način postiže brechtovski efekt otuđenja koji nam dozvoljava da trezveno sagledamo situaciju i istovremeno paradoksalno potpiruje našu empatiju prema likovima. Kroz niz tragikomičnih skečeva sa sjajnim neprofesionalnim glumcima Sköld aranžira uznemirujuću kompoziciju izrabljivačkih i samoizrabljivačkih odnosa u kasnom kapitalizmu – *Dučan* je ambiciozno djelo savršene egzekucije zbog kojeg ćete se osjećati neugodno sljedeći put kad zakoračite u Lidl ili Konzum. (DP)

Nagrade i festivali: **Međunarodni filmski festival u Rotterdamu (2023)** – svjetska premijera; **BFI London Film Festival (2023)**

Ami-Ro Sköld rođena je 1977. u Švedskoj. Redateljica, animatorica, scenaristica, producentica i osnivačica Onoma Productions 2009. snimila je svoj dugometražni prvijenac *Nasty Old People*. Njezin sljedeći film *Granny's Dancing on the Table* (2015.) donio joj je nominaciju za nagradu Guldbagge za najbolju režiju. Sköld u svojim filmovima kombinira *stop-motion* animaciju i igrane scene te se često oslanja na improvizaciju i bira neprofesionalne glumce.

Kino Tuškanac / Subota 20. 5. / 19:00

Stanje nacije / R.M.N.

Rumunjska, Francuska, Belgija, Švedska, 2022, 125'
Režija: Cristian Mungiu · Scenarij: Cristian Mungiu · Fotografija: Tudor Vladimír Panduru · Montaža: Mircea Olteanu · Produkcija: Cristian Mungiu – Mohra Films, Why Not Productions, France 3 Cinéma, Filmgate Films, Film i Väst, Les Films du Fleuve · Uloge: Marin Grigore, Judith State, Macrina Bărlădeanu, Orsolya Moldován, Andrei Finți, Mark Blenyasi, Ovidiu Crișan

Nekoliko dana uoči Božića, Matthias napušta posao u Njemačkoj i vraća se u multietničko transilvanijsko selo. Želi se više uključiti u odgajanje sina Rudija, za kojeg misli da provodi previše vremena sa svojom majkom Anom, i pomoći dječaku da se oslobodi neizrečenih strahova. Matthias je zaočupljen i svojim starim ocem, kao i željom da vidi svoju bivšu ljubavnicu, Csillu. Kada se u maloj tvornici hrane, kojom Csilla upravlja, zaposli nekoliko novih radnika iz Šri Lanke, mir u naizgled složnoj zajednici se polako narušava. Frustracije, sukobi i strasti izbijaju na vidjelo ispod tanke opne prividnog razumijevanja i skladnosti. Mislili biste da će zajednica koja je i sama

sastavljena od potomaka imigranata i čini manjinu unutar rumunjske nacije, s drukčijim jezikom, običajem, kulturom i religijama, imati više empatije prema ljudima koji su još veća manjina, no upravo suprotno. Sve kulminira tijekom dvadesetominutne scene snimljene u jednom kadru – gradskog sastanka u crkvi kada stoljetne predrasude i podjele izlaze na vidjelo – malo nedostaje do groteskne eskalacije kao kod Muniguova sunarodnjaka Radu Judea i njegove travestije *Baksuzno bubanje ili bezumni pornič*. Naturalistička drama snimljena autorovim smirenim, opservacijskim pristupom ponovno razotkriva nehajnu brutalnost istočne Europe ali i postaje alegorija netolerancije Europske unije u kojoj radnici s periferije odlaze u središte u potrazi za europskim snom dok njihova mjesta preuzimaju potplaćeni radnici iz trećeg svijeta. “Jer istok se trudi da kao zapad bude” kao što su pjevali Let3 – periferija slijepo prati središte iako se na nju često prelijevaju samo negativne strane kolektivnih politika. Stanje nacije je usijano, zatupljeno i degutantno rasističko a političari nekako uvijek izmigolje svojoj odgovornosti. (DP)

Film je inspiriran stvarnim incidentom iz 2020. kada je gotovo 2000 stanovnika transilvanijskog sela Ditr u potpisalo peticiju kojom su radnici iz Šri Lanke izbačeni iz njihova sela. Kako je moguće da Rumunji, Mađari i istočni Europljani koji rade u zapadnim zemljama i mrze kako ih se tamo tretira na kraju na isti način tretiraju ljude koji u potrazi za boljim životom dolaze raditi kod njih? Zašto se ljudi tako ponašaju? Mungiu odgovor na ovo pitanje nalazi u magnetnoj rezonanci – naši mozgovi tisućljećima su oblikovani tako da sve koji ne pripadaju našem “plemenu” smatramo neprijateljem. Umjesto da vidimo stvari koje su nam zajedničke, fokusiramo se samo na ono što je različito.

Nagrade i festivali: **Cannes Film Festival (2022)** – svjetska premijera, nominacija za Zlatnu palmu; **Chicago IFF** – nominacija za Zlatnog Huga; **Crested Butte Film Festival (2022)** – najbolji film; **Palić Film Festival (2022)** – najbolji film; **Dublin IFF (2022)** – najbolji scenarij

Cristian Mungiu je rumunjski redatelj rođen 1968. u Jašiju. Nakon što je diplomirao engleski jezik i književnost radio je kao učitelj i novinar. Nakon toga pohađao je Akademiju za film i kazalište u Bukureštu i snimio nekoliko kratkih filmova. Njegov dugometražni prvijenac *Zapad* imao je svjetsku premijeru u sklopu sekcije 15 dana autora na Cannesu i bio je vrlo uspješan u Rumunjskoj. Njegov drugi film *4 mjeseca, 3 tjedna i 2 dana* (2007.) osvojio je Zlatnu palmu te brojne međunarodne nagrade, uključujući

čujući nagrade Europske filmske akademije za najbolji film i najbolju režiju. Njegov peti i predzadnji film *Matura* osvojio je 2016. nagradu za najbolju režiju u Cannesu. Ostali filmovi: *Priče iz zlatnog doba, Iza brda*.

Kino Tuškanac / Subota 20. 5. / 21.15

Bajka / Skazka

Rusija, Belgija, 2022, 78'
Režija: Aleksandr Sokurov · Scenarij: Aleksandr Sokurov · Fotografija: · Montaža: · Produkcija: Nikolay Yankin – Intonations · Uloge: Alexander Sagabashi, Vakhtang Kuchava, Fabio Mastrangelo, Lothar Deeg, Tim Ettelt, Pascal Slivansky

Prvi film Aleksandra Sokurova nakon sedmogodišnje cezure ujedno je i njegov prvi okušaj u žanru animiranog filma ali dakako na njegov specifičan način. Muškarci koji su okusili nesputanu moć i svojim nepodopštinama obilježili dvadeseto stoljeće, poput Hitlera (*Moloh*, 1999.), Lenjina (*Taurus*, 2001.) i Hirohita (*Sunce*, 2005.), česti su protagonisti Sokurovljeve filmografije. Ovom prigodom okuplja nekolicinu njih ispred Vrata raja (!). Snimljena bez ikakve podrške ruske vlade, fantastično-eksperimentalna *Skazka* prati razgovore Adolfa Hitlera, Benita Mussolinija, Josifa Staljina i Winstona Churchilla u Čistilištu, koristeći arhivske snimke i *deepfake* tehnologiju, a prikazuje i Isusa i Napoleona. Stari majstor na vrlo intrigantan način koristi nove digitalne tehnologije – inovativnost je ovdje u službi arhaične bajke radene u stilu piktorijala: silovite i razorne povijesne ličnosti razmjenjuju naizgled banalne tračeve i doskočice, rezimiraju svoje ideološke premise i izražavaju divljenje za šešire nedavno preminule Queen Lizzie, koja se nije stigla pridružiti ovom muškom društvancu. U jednom trenutku netko kaže “Ostavi komuniste na miru, žao mi ih je.” Ambijentirani su u limb nacrtan u maniri jednog Dürera ili Piranesija; i tako besciljno lutaju po nadrealnom, danteovskom krajoliku koji je baziran na ruševinama stare Europe. Mrtvi su mrtvi, žrtve su bezimene a njihovi krvnici imaju priliku izraziti svoj pledoaje onostranim silama. Sve je zaboravljeno, svima je oprošteno – izgleda da nas povijest ničemu nije naučila, svi postupci su iznivalirani a grijesi neokajani – i to je možda najveća provokacija koju Sokurov isporučuje u svojoj 72. godini, okupljajući pale moćnike u ovoj oporoj dvadesetostoljetnoj bajci. (DP)

Nagrade i festivali: **Locarno Film Festival (2022)** – svjetska premijera; **Seville European Film Festival (2023)**; **Festival autorskog filma (2022)**

R.M.N. Stanje nacije

Bajka

Aleksandr Sokurov rođen je 1951. u sibirskom selu Podorvika. Kao sin armijskog oficira djetinjstvo je proveo često se seleći. Isprva student povijesti, a onda filma, zarana je došao u sukob s profesorima, ali i već nakon prvih radova stekao potporu Tarkovskog. Režirao je više od 50 filmova uključujući znamenitu tetralogiju o korupciji moći: *Moloh* (1999.) o Hitleru, *Taurus* (2001.) o Lenjinu, *Sunce* (2005.) o Hirohitsu (2005.) i *Faust* (2011.). Ostali važni filmovi: *Ruska arka* (2002.) ujedno i prvi cjelovečernji film snimljen u jednom kadru, *Majka i sin* (1996.), *Otac i sin* (2003.), *Aleksandra* (2007.). ★

16. Subversive Film Festival

POSEBNE PROJEKCIJE

Kino Tuškanac / Utorak 16. 5. / 17.00

Sjeverni terminal / Terminal Norte / North Terminal

Argentina, 2021, 37'

Režija: Lucrecia Martel · Scenarij: Lucrecia Martel · Fotografija: Mauricio Asial, Alvaro Sanmillan · Montaža: Iair Michel Attias · Produkcija: Uloge: Julieta Laso, Mariana Carrizo, Noelia Sinkunas, Lorena Carpanchay, Daniel "Bubu" Ríos, Yamila "B Yami" Barriónuevo, Macarena "Maka" Fuentes, Margarita "Mar" Pérez, Fidela "Michu" Carrasco, Miguel Moreyra

Lucrecia Martel tijekom lockdowna 2020. godine vratila se doma u Salto, inače najkonzervativniju regiju u Argentini, u kojoj je kao djevojčica razvila strast prema vesternima. U ovom planinskom i olujnom kraju sreće tango izvođačicu Julieta Laso koja postaje njena muza i upoznaje je sa skupinom nevjerojatno talentiranih umjetnica i marginalaca koji se sastaju u šumi uz noćnu vatru. Četiri godine nakon što je snimila svoje remek-djelo *Zama* Martel se ponovno vraća svjetskoj periferiji na način koji je istovremeno stvaran, simboličan i političan. No ova puta usred postkolonijalne zabačenosti kristaliziraju se krajnje progresivne ideje i geste koje vraćaju Martel na početak njezine karijere, kada je paradoksalno, kako je nedavno rekla na svojem masterclassu u Nyonu, mislila da je film nešto čime se bave žene. U dokumentarnom formatu Martel se prepušta i uranja u hrapav i zavodljiv glas Julieta Laso i pušta da on bude njezin vodič kroz nove filmske i emancipacijske krajolike. Protagonistica i njezina redateljica zatim uprizoruju niz susreta u kojima na površinu izbijaju višeglasje tijela i duša koje se kamera i gledatelj ne mogu zasititi. Visceralna posveta zajednici koja usprkos svojoj privremenosti i prolaznosti, služi kao savršena panacea pandemijskoj pošasti. (DP)

Nagrade i festivali: **Berlinale (2022)**; **Doclisboa (2022)**, **Visions du Réel (2023)**

Lucrecia Martel rođena je u Saltu 1966. godine. Upisuje filmski studij u Buenos Airesu, koji je morala prekinuti jer se njezina škola zatvara zbog nedostatka sredstava. To ju je natjeralo da postane *slobodni duh*, provodeći dane u gledanju filmova, čitanju i pisanju knjiga. Njezin debi *Močvara (La Cienega)* prometnuo ju je u ključno ime Novog argentinskog filma. Retrospektive njezinih radova (*Sveta djevojka*, *Žena bez glave*, *Zama*) održa-

vane su u brojnim prestižnim institucijama, od Harvarda i Berkleya preko londonskog Tate Museuma do ovogodišnjeg *Visions du Réel* gdje je bila počasna gošća. Uz Lisandra Alonsa smatraju je jednom od najposebnijih ličnosti argentinskog filma.

Kino Tuškanac / Subota 20. 5. / 17.00

Prizvan i pozvan / Invoked

Srbija, 2022, 63'

Režija: Luka Papić, Srđa Vučo · Scenarij: Srđa Vučo, Luka Papić · Fotografija: Luka Papić · Montaža: Luka Papić, Srđa Vučo · Produkcija: Srđa Vučo, Luka Papić - Ranch Production

Prizvan i pozvan je politička komedija s tragičnim posljedicama koja, promatrajući jedan od najčudnijih perioda u srpskoj političkoj povijesti, prati petero bivših predsjedničkih kandidata, danas neprilagodnih antijunaka koji se prisjećaju svog sudjelovanja na prvim višestranačkim izborima 1990. godine i ponovo proživljavaju taj, za sve njih, sudbonosan događaj, ne shvaćajući da su odigrali samo sporedne uloge. Političke razlike među njima su ogromne, od relativno progresivnih i ekološki osviještenih kandidata do ultranacionalista. Stupajući u kontakt s nesuđenim predsjednicima i predsjednicama Srbije koje pronalaze razbacane po raznim zakutcima zemlje Papić i Vučo uzimaju njihove izjave koje supostavljaju arhivskim isječcima iz televizijskih vijesti, studijskih emisija i mitinga održanih tijekom presudne kampanje. Ovaj luđički montiran film dočara gotovu nadrealnu i cirkusku atmosferu tog burnog doba. U tadašnjim izborima sudjelovalo je gotovo 50 političkih partija uključujući Veliku Rock 'n' Roll partiju koja je promovirala "seks, razvrat, ludilo i droge". Njihova ideja bila je pokazati da "svaka budala u Srbiji može osnovati političku partiju." No samo jedna budala može pobijediti. Nakon što je zli duh nacionalizma izašao iz boce uslijedilo je ratno razaranje i nemili događaji koji su nam i predobro znani. Je li moglo biti drukčije? Papić i Vučo lakonski odbacuju to pitanje i naglašeno ironično pristupaju arhivskoj građi koju obrađuju, ukazujući na to da stare slike zahtijevaju novi tretman, dok prastare nikad prevaziđene političke teme i dalje disonantno odzvanjaju regijom. (DP)

Nakon projekcije održat će se Q&A s redateljima Lukom Papićem i Srđom Vučom.

Nagrade i festivali: **IDFA (2022)** – **svjetska premijera**; **Pordenone (2023)**; **Beldocs (2023)**

Luka Papić je redatelj rođen 1989. u Vrbasu. 2011. počinje studij filma na Umjetničkoj akademiji u Hamburgu HFKB. 2016. diplomirao je u klasi Angele Schanelec. Dobitnik je K.H. Ditze stipendije, Freundeskreis podrške za projekt i Nachwuchs stipendije, za daljnji znanstveni i umjetnički razvoj nakon studija, kao nagrade za najbolji završni rad generacije 2016. Njegov posljednji film *Bez* osvojio je nagradu žirija za najbolji srednjometražni film na *Visions du Réel* u Nyonu, Grand Prix na *Beldocsu* u Beogradu i posebno priznanje na *Underhill* festivalu u Podgorici. Trenutačno živi i radi u Beogradu.

Srđa Vučo je producent i redatelj rođen 1984. u Beogradu. Radi u filmskoj i televizijskoj produkciji te marketingu. Diplomirao je menadžment u kulturi i umjetnosti na Akademiji umjetnosti u Beogradu. Autor je i organizator izložbe *Glasačka mašina* (2011.) koja je otvorena u Beogradu nakon čega je 18 mjeseci bila na turneji po Srbiji. Izložba je 2013. predstavljena i u Zagrebu u sklopu Dana srpske kulture.

Kino Tuškanac / Nedjelja 21. 5. / 16.30

Nakon plime / When the Waves Are Gone / Kapag wala nang mga alon

Filipini, Francuska, Portugal, Danska, 2022, 187'

Režija: Lav Diaz · Scenarij: Lav Diaz · Fotografija: Larry Manda · Montaža: Lav Diaz · Produkcija: Bianca Balbuena, Bradley Liew, Joaquim Sapinho, Jean-Christophe Simon - Sine Olivia Pilipinas, Epicmedia Productions, Films Boutique · Uloge: John Lloyd Cruz, Ronnie Lazaro, Shamaine Centenera-Buencamino, Dms Boongaling

Poručnik Hermes Papan, jedan od najboljih filipinskih istražitelja, nailazi na veliku moralnu dilemu. Kao pripadnik policije, on je svjedok ubilačke kampanje za borbu protiv droge, koja se sprovodi u okviru njegove institucije. Počinjena zverstva nagrizažu Hermesa fizički i duhovno, a preplavljen anksioznošću i osjećajem krivice on obolijeva od kožne bolesti. Dok se pokušava izliječiti mračna prošlost ga proganja i primorava da se s njom obračuna.

Lav Diaz opisao je radnju svojeg najnovijeg filma kao jednodnevnu priču o osveti. Dok neke asocira na *Grofa Monte*

Sjeverni terminal

Prizvan i pozvan

Nakon plime

Sve što diše

Krista sam Diaz tvrdi da je inspiraciju (kao i za ostale svoje filmove) crpio iz Dostojevskog, i naravno iz moralne kaljuže svojih rodnih Filipina. Diazov monokromatski politički ep još je jedno poglavlje u njegovoj filmskoj kronici o korupciji i brutalnosti tijekom Duterteove ere koju već godinama nemilosrdno kritizira. Autoritarni filipinski predsjedje-

16. Subversive Film Festival

dnik Rodrigo Duterte u međuvremenu se tobože povukao iz politike ali i dalje vuče konce iz sjene. Nedavni izbor Ferdinanda Marcosa Jr (sina zloglasnog diktatora seniora) za filipinskog predsjednika pokazuje da će se Diaz još neko vrijeme morati neustrašivo konfrontirati s fašistički nastrojenim nacionalistima. U *Nakon plime* dvojica neprijatelja, zlih poručnika zrcale jedan drugoga i pokušavaju nadmudriti vlastite refleksije. U pitanju je klasični zaplet vesterna i film noira – dugo iščekivani i neminovni okršaj između dvojice nasilnih muškaraca koji imaju neriješena posla. Diaz lišava svoje protagoniste moralnog iskupljenja a gledatelje identifikacije s njima, izražavajući posvemašnje beznade u vizualno fascinantnim kadrovima i eliptičnim narativnim stranputicama, no ovoga puta snimljenim na 16mm filmu i relativno skromnog trajanja od "svega" tri sata. Možda najeksplicitnije politički Diazov film dosad, ogorčena je filipika protiv njegovih sunarodnjaka koji vječito ponavljaju cikluse opresije i pokoravanja svojim izrabljivačima. (DP)

Nagrade i festivali: **Venice Film Festival (2022)** – svjetska premijera; **Busan IFF (2022)**; **Seville European Film Festival (2022)**, **International Film Festival of India (2022)** – nagrada žirija za najbolju režiju

Lav Diaz je filipinski nezavisni redatelj i rodočelnik slow cinema rođen 1958. godine. Njegovi filmovi opisuju socijalno i političko stanje u njegovoj domovini, a ujedno plijene svojom vizualnom poetikom i minuciozno razrađenim kadrovima. *Melancholia* je 2008. u Veneciji nagrađena za najbolji film u programu Orizzonti. *Norte, Hangganang ng Kaysaysayan (Norte, the End of History)* prikazan je 2013. u Cannesu u programu Un Certain Regard i nagrađen za najbolju kameru. Film *Mula sa Kung Ano ang Noon (From What Is Before)* nagrađen je u Locarnu Zlatnim leopardom, a 2016. na Berlinskom festivalu, njegov osmosatni film *Hele Sa Hiwagang Hapis (Uspavanka za tužnu misteriju)* nagrađen je Srebrnim medvjedom i nagradom Alfred Bauer koja se dodjeljuje filmovima koji otvaraju nove perspektive.

Kino Tuškanac / Nedjelja 21. 5. / 20.00

Sve što diše / All That Breathes (film zatvaranja)

Indija, UK, SAD, 2022, 91'
Režija: Shaunak Sen • Fotografija: Ben Bernhard, Riju Das, Saumyananda Sahi • Montaža: Charlotte Munch Bengtsen • Produkcija: Shaunak Sen, Aman Mann, Teddy Leifer - HBO Documentary Films, Rise Films, Kiterabbit Films, HHMI Tangled

Bank Studios • Uloge: Salik Rehman, Mohammad Saud, Nadeem Shehzad

U jednom od najmnogoljudnijih gradova svijeta, dvojica braće, Nadeem i Saud, posvećuju svoje živote donkihotovskom nastojanju spašavanja crne lunje, veličanstvene ptice grabljivice koja je ključna za ekosustav New Delhija. Usred društvenih nemira i toksičnog okoliša, braća danonoćno u svojoj improviziranoj podrumskoj bolnici brinu za crne lunje koje padaju s neba u uzne mirujućim brojevima. Redatelj Shaunak Sen istražuje vezu između ptica i braće koja im pomažu da se vrate na nebo, nudeći gledateljima očaravajuću kroniku suživota dviju vrsta. Pritom suptilno adresira i akutne društvene probleme poput rastuće islamofobije i alarmantne zagađenosti zraka. Ovaj poetičan i meditativan film o utočištu za ptice možda je doista nagovještaj dana kada ćemo shvatiti da ne bismo trebali praviti razlike između svega što diše jer svi smo mi zajednica zraka. Zraka koji smo zagadili do te mjere da je ugrožen opstanak mnogih živih bića pa i nas samih. Ni Senova kamera ne radi hijerarhiju između svega što diše - uspijeva podariti dostojanstvo čak i omraženim gradskim gladavcima i pronaći neobičnu ljepotu u prizoru tisuće štakora okupanih mjesecinom. Film je to koji je teško pretočiti u riječi. Treba ga gledati. I to u kinu jer to mu je pravi dom. Jedino tu mu se može podariti pažnja koju zaslužuje i doživjeti punom snagom njegov silovit kozmički ples. (DP)

Nagrade i festivali: **Sundance Film Festival (2022)** – Velika nagrada žirija; **Cannes Film Festival (2022)** – nagrada Zlatno oko za najbolji dokumentarni film; **BFI London Film Festival (2022)** – nagrada Grierson; **Dokufest (2022)**; **Krakow Film Festival (2022)**; nominacija za Oscara za najbolji dokumentarni film u 2022. godini

Shaunak Sen je indijski redatelj, video-umjetnik i filmolog baziran u New Delhiju. Njegov prvi dugometražni dokumentarac *Cities of Sleep* (2016.) prikazan je na brojnim međunarodnim filmskim festivalima (europska premijera na DOK Leipzigu) i osvojio je šest nagrada. Sen je osvojio sljedeće stipendije i potpore Films Division of India Fellowship (2013.), the Sarai CSDS Digital Media fellowship (2014.), Charles Wallace Grant, IDFA Bertha Fund (2019.), Sundance Documentary Grant (2019.), Catapult Film Fund (2020.) i Gucci Tribeca Documentary Fund (2020.). Njegov drugi film *Sve što diše* (2022.) jedan je od najboljih dokumentaraca 2022., pobjednik Sundancea i Cannesa te je redatelju donio i nominaciju za Oscara u kategoriji najbolji dokumentarni film. ★

RETROSPEKTIVA:

Sve što ste htjeli znati o Crnom filmu (ali vas je bilo strah pitati)

Greg de Cuir Jr.

Nitko ne bi smio doći pred publiku poput ove pred kojom imam čast upravo stajati bez plemenitog cilja i bez čvrste i iskrene namjere.

— Frederick Douglass, "Lekcije za naša vremena", 9. siječnja 1894.

Greg de Cuir Jr.

Klasični kanon već se odavno oblikovao uz samu ideju Crnog filma. U njemu su uključeni filmovi okoštani u vječitom stanju važnosti – plemeniti objekti, takoreći, koji čine tradiciju kvalitete koja je, među ostalim, zamišljena kao pravedna i korektivna naspram hegemonijske povijesti umjetničke forme. Danas je već poprilično poznat i u kamen uklesan niz autorskih imena: Micheaux, Sembene, Parks, Burnett, Lee, Palcy, Dash i drugi. Međutim, kada bismo išli sastavljati neku vrstu protukanona – ne crnog filma već politički subverzivnog i stilistički radikalnog Crnog filma – odakle bismo krenuli?

Logično polazite ili središte mogao bi biti *Sweet Sweetback's Badasssss Song* (1971.), film Melvina Van Peeblesa koji bi se mogao svrstati među najutjecajnije Crne filmove ikada snimljene, ne samo u estetičkom i političkom smislu, već i zahvaljujući prkosnom duhu nezavisnosti te poslovnom modelu financiranja "odozdo prema gore". Van Peebles zapravo je mogao pripadati klasičnom kanonu na račun svojih prijašnjih dugometražnih filmova, od kojih je jedan produciran u postnovovalnoj Francuskoj, a drugi u Hollywoodu prije nastanka *blaxploitation* žanra. Oba filma

– *La Permission* (1967.) i *Watermelon Man* (1970.) – teže relativno besprijekornoj reprezentaciji profilmске stvarnosti, mada se u oba javljaju i trenuci ideološke subverzije. No, *de facto* ništa iz spomenutih ranijih ostvarenja nije dalo naslutiti razvoj prema *Sweet Sweetback's Badasssss Song*, za koji imamo osjećaj da je redatelj morao aktivno poništiti svoj zanat, rastvoriti tradiciju kvalitete u kojoj je djelovao, odučiti usadene kodove, usvojene tijekom desetljeća provedenih u snimanju igranih dugometražnih filmova. Takav preokret mogli bismo shvatiti kao primjer redatelja koji podriiva samog sebe, kako bi odbacio staru filmsku kožu i stvorio te razvio novi filmski jezik za revolucionarnu generaciju. Mogli bismo, štoviše, reći da je *Sweet Sweetback's Badasssss Song* pravo povijesno uporište – postoji Crni film prije njega, postoji Crni film nakon njega. Time bismo Van Peeblesa mogli prozvati najznačajnijim postmodernistom Crnog filma. Ali daleko od toga da je bio jedini toga vremena.

Za ovaj protukanon u razvoju trebali bismo posegnuti u prošlost do 1960-ih, kako bismo u obzir uzeli film Williama Greavesa koji nije moguće kategorizirati, *Simbiopsihotaksiplazma: Prva klapa* (1968.). Poput Van Peeblesa, i on odbacuje svoju staru kožu – onu cijjenjenog i vještog dokumentarista – da bi napravio svoje avangardno remek-djelo. Za razliku od Van Peeblesa, dotični Greavesov film potpuna je devijacija u njegovoj karijeri. Nakon nje se odmah vratio snimanju klasično ekspozicijskih i opservacijskih nefekcijskih filmova, a vremenom se prebacio na televiziju, informativne emisije i format *talk showa*, s fokusom na crnoj kulturi. *Simbiopsihotaksiplazma: Prva klapa* je film-u-filmu koji nas vodi iza kamera, u njujorški Central Park, a film čijem snimanju svjedočimo odvija se u odgovarajućem di-

jejetskom vremenu na ekranu. Drugim riječima, nema granice između filma kao takvog i rastvaranja njegove strukture. Više je nalik zmiji koja grize vlastiti rep. A filmska ekipa u samom filmu – koja se trudi organizirati i pružiti kolektivni otpor prema odsustvu autorske figure – poput planetarnih tijela opasno kruži oko horizonta događaja.

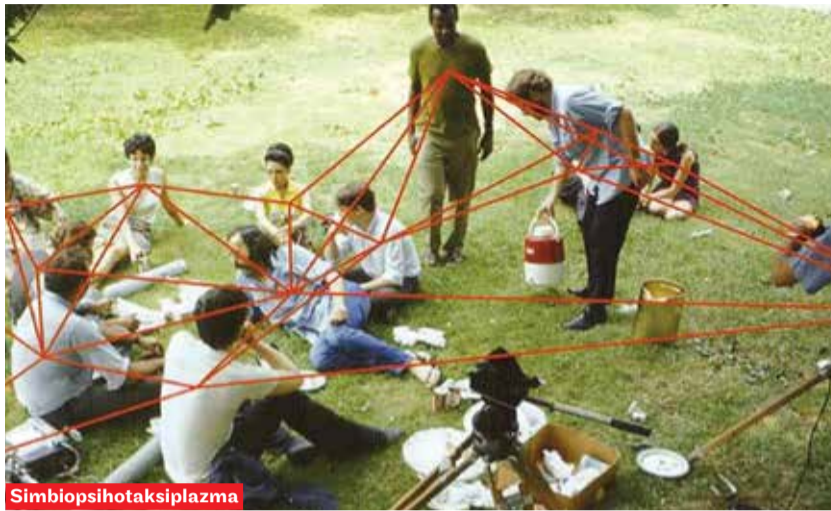
Bilo kakav protukanon nije moguće oblikovati bez suprotstavljanja patrijarhalnoj i heteroseksualnoj premoći ili materijalističkoj nadmoći celuloidnog filma. U takvom mogućem protukanonu stvari dolaze na svoje s poetičnom, esejističkom i aktivističkom videorpcom *Razvezani jezici* (1989.) Marlona Riggsa. *Razvezani jezici* oslanja se na jezik medijske kritike, istovremeno poprimajući ekspresivni oblik autoetnografije. Ovaj video čini prvi značajni prikaz Crne geje kulture u mediju filma koji je napravio crni gej muškarac. Kada je prikazan na javnoj televiziji, dodao je ulje na vatru u kulturnim sukobima koji su se 1990-ih formirali u SAD-u. Ako je danas posve zamislivo na bilo kojem javnom programu bilo gdje u svijetu vidjeti otvorene prikaz geje kulture u određenoj manjinskoj zajednici – uz sve pridružene senzualne vizije isprepletenih tijela i jezika – možete samo zamisliti koliko je radikalni Riggsov film bio 1989. Bilo je to na vrhuncu epidemije AIDS-a u SAD-u, koja je gej zajednicu poharala poput orkanske oluje, uzevši nekoliko godina kasnije i život samom Riggsu. Njegov videorad traži da ga doživite kao umjetničko djelo, a ne tek zagovaračko ostvarenje financirano javnim novcem. Od slojevitosti i lirski bogate glazbene podloge, hipnotizirajuće upotrebe *slow motiona*, do nepatvorene neposrednosti izvedbene umjetnosti izvedene u televizijskom studiju, *Razvezani jezici* je multi-medijsko remek-djelo koje doseže neviđene visine. Često se spominju monumentalni

16. Subversive Film Festival

filmovi – ovo je rijetki monumentalni video.

Naš prospektivni protukanon također treba sačuvati mjesto za Cauleen Smith i njezin dugometražni prvijenac *Drylongso* (1998.). Smith je studirala film pri Sveučilištu u Kaliforniji, Los Angeles, što je svrstava u filmaše i filmašice koji_e stvaraju nakon pokreta L.A. Rebellion, prateći svete stope spomenutih kanonskih figura Charlesa Burnett i Julie Dash. Smith bi se moglo svrstati i u post-Sundanceovsku generaciju koja se formirala nakon procvata nezavisnog filma u SAD-u, usko povezanog s filmskim festivalom Sundance, a uključuje imena poput Quentina Tarantina, Roberta Rodrigueza, Allison Anders, uz druge. Iznimno je malen broj crnih žena koje su režirale dugometražne igrane filmove i koje su uspjele biti primljene na Sundance i doseći druge vrhunce filmske kulture u SAD-u. Smithino prisustvo samo po sebi je subverzivno jer razotkriva sve što je zanemarivano i svakoga čiji su glasovi prečesto potiskivani u filmskoj industriji. Isto tako, njezin je film usredotočen na prikaz i utjelovljenje života mladih crnih muškaraca u Kaliforniji, skupinu koju često opisuju kao ugroženu vrstu i prema kojoj se društvo tako često i odnosi. Kada studentica umjetnosti u filmu fotografira te mlade muškarce Polaroid-kamerom, to zapravo funkcionira kao protugesta, neka vrsta benevolentne reklamacije. Ono je također blisko ovom našem pokušaju da formiramo kanon u okviru programa, utoliko što biramo i slavimo ona djela i one umjetnike koji su izgubljeni u povijesti, a koji zavrjeđuju biti besmrtni. Fotografija ovdje svom subjektu nadjenjuje materijalno prisustvo, što je samo po sebi radikalno i brižan čin u društvu koje često radije ignorira crne žene i muškarce. U iskoraku od Greavesa i Van Peeblesa, Smith se svojevremeno i u potpunosti isključila iz ekstrakcijske i negostoljubive domene filmske industrije. U Hollywoodu nije bilo mjesta za redateljicu kao što je ona, baveći se takvim pričama i njihovim inherentnim ideologijama. Tako se Smith razvila u posve drugačiju vrstu filmske umjetnice, snimajući politički djelatne avangardne kratke filmove, praveći umjetničke predmete i instalacije, pri čemu je birala muzejska i galeijska okruženja. Najveći čin subverzije možda je naprosto bila odluka da ne bude dio nepravde igre. No mašinerija kulturne industrije i dalje nastavlja mljeti, i dalje tražeći aktere koji će bacati pijesak u njezine zupčanike, koji će joj se opirati i koji će je reprogramirati.

Ovdje postulirani protukanon služi manje kao antiteza a

Simbiopsihotaksiplazma

Nasljedje

still/here

više kao nadopuna klasičnom kanonu Crnog filma. Radi se o nužnoj ekstenziji i produktivnoj komplikaciji. Povijest se kreće u spazmima, poput grčevitog snimateljskog rada i montaže u filmu *Sweet Sweetback's Badass Song*. Također se ponavlja, poput domačeg prizora zahvaćenog u procesima vječne radionice u *Simbiopsihotaksiplazmi: Prva klapa*. No nemojte ta dva kanona nazivati tragedijom i farсом. U kombinaciji oni predstavljaju sve što ste ikad htjeli znati o Crnom filmu. Riječima govornika i abolicionista Fredericka Douglassa, ova ostvarenja čine lekcije za naša vremena. ★

Preveo: Miro Frakić

Dokukino KIC / Ponedjeljak 15. 5. / 19.00

Simbiopsihotaksiplazma / Symbiopsycho-taxiplasm: Take One

SAD, 1968., 75'

Režija: William Greaves Scenarij: William Greaves Fotografija: Stevan Lerner, Terence Macartney-Filgate Montaža: William Greaves Produkcija: William Greaves, Manuel Melamed Uloge: Patricia Ree Gilbert, Don Fellows, Jonathan Gordon, Bob Rosen, William Greaves

U ovom jedinstvenom hibridu fikcije i dokumentarca redatelj William Greaves predvodi izmučenu filmsku ekipu u Central Parku u New Yorku, dok oni pokušavaju dokučiti kakav film točno snimaju.

* Greaves je i pionirski dokumentarist i eksperimentator sklon preobrazbama koji se izložio riziku kako bi producirao ovaj avangardni biser. Svi koji žele istražiti politike autorstva, vizije kolektivnih praksi i metafilske stilizacije u ovom će filmu prepoznati znakovitu referentnu točku. [GD]

Nakon projekcije čeka nas razgovor u kojem će sudjelovati Greg de Cuir, Dina Pokrajac i Marija Čačić te kratko predstavljanje Up&/Underground dossiera *Crne pantere, crna moć i crne politike*.

William Greaves je bio producent, scenarist, redatelj i direktor fotografije, te montažer čija filmografija broji više od sedamdeset filmova, uključujući dokumentarne, igrane i hibridne forme. Njegovi filmovi donose kompleksne priče o velikim ličnostima u borbi za društvenu pravdu, jednake mogućnosti i ljudsko dostojanstvo.

Dokukino KIC / Ponedjeljak 15. 5. / 21.30

Nasljedje / The Inheritance

SAD, 2020., 100'

Režija: Ephraim Asili Scenarij: Ephraim Asili Fotografija: Ephraim Asili Produkcija: Ephraim Asili, Vic Brooks Uloge: Aurielle Akerele, Shirley Chilsom, Chris Jarell, Michael A. Lake, Eric Lockley, Nyabel Lual, Aniya Picou, Ursula Rucker, Timothy Trumpet Jr., Julian Rozzell Jr., Nozipho Mclean

Dugometražni prvijenac Ephraima Asilija izvanredno je ostvarenje umreženih narativa koje se gotovo u potpunosti odvija u jednoj kući u zapadnoj Philadelphiji. Film prati zajednicu mladih crnih umjetnika i aktivista okupljenih u kolektiv. Asili je proveo skoro čitavo desetljeće istražujući razne aspekte afričke dijaspore, i svog identiteta u njoj,

što je kulminiralo ovim nadmoćnim filmom.

* Asili spaja radikalne crne tradicije s predivnom posvetom filmu Jean-Luca Godarda, Kineskinja. Isprazno je razmišljanje bez prakse. Slijepo je djelovati bez razmišljanja. [GD]

Ephraim Asili je filmaš, DJ i radijski presenter baziran u New Yorku. Studirao je film i video-umjetnost, stekavši BA na Sveučilištu Temple i MA na Koledžu Bard gdje radi kao asistent na Odsjeku za film i elektroničku umjetnost. Njegova redateljska ostvarenja uključuju *Forged Way* (2010.), *About Being Living* (2010.), *Kinda/One Family* (2016) i *Fluid Frontiers* (2017.). *Nasljedje* (2020.) je njegov dugometražni prvijenac.

Dokukino KIC / Utorak 16. 5. / 19.30

Sweet Sweetback's Badasssss Song

SAD, 1971., 97'

Režija: Melvin Van Peebles Scenarij: Melvin Van Peebles Fotografija: Robert Maxwell Montaža: Melvin Van Peebles Produkcija: Melvin Van Peebles, Jerry Gross Uloge: Melvin Van Peebles, Hubert Scales, John Dullaghan, Simon Chuckster, Mario Van Peebles, Max Van Peebles

Kultno ostvarenje Crnog i američkog nezavisnog filma koji je kulturnu scenu uzdrmao do korijena, *Sweet Sweetback's Badasssss Song* film je koji je Melvin Van Peebles snimio nakon što je raskinuo holivudski ugovor – sada po vlastitim pravilima.

* Ovaj film legendaran je iz mnogo razloga, danas čini alfu i omegu kanona subverzivnog Crnog filma. Doslovno je pokrenuo novu eru u filmskoj kulturi te je Van Peeblesa lansirao među najvažnije sineaste u povijesti. Počuj u moći, kume Crnog filma! [GD]

Melvin Van Peebles američki je redatelj, spisatelj i glumac koji je svoj obol afroameričkom filmu dao s filmom *Sweet Sweetback's Badasssss Song* koji je potaknuo na niz akcijskih *blaxploitation* filmova 1970-ih. Okušao se u mnogim karijerama, od slikarstva, pošte, do avijacije. Osim filmova, pisao je i za kazalište te televiziju. Dobitnik je niza nagrada i priznanja.

Dokukino KIC / Srijeda 17. 5. / 18.00

still/here

SAD, 2000., 60'

Režija: Christopher Harris Scenarij: Christopher Harris Fotografija: Christopher Harris Montaža: Christopher Harris Produkcija: Christopher Harris

still/here kroji refleksiju o ogromnom krajoliku prošaranom ruševinama i praznim parcelama

16. Subversive Film Festival

koji čine sjeverni dio St. Louisa, područje na kojem je nastanjena gotovo isključivo radnička klasa, a posebno siromašni afroamerički radnici. Koliko god strukturiran kao dokumentarni zapis oronulosti i raspadanja, *i dalje/ovdje* odbija priču zaokružiti u okvirima napuknuća već se radije suočava s prisustvom jednog dubokog nedostatka.

* *Ovaj restaurirani film pravo je blago koje u posljednje vrijeme konačno dobiva pažnju koju zaslužuje. Uz Ubojicu ovaca Charlesa Burnetta, Harrisova 16-milimetarska urbana fuga mogla bi se uvrstiti među najbolje diplomske filmove ikada snimljene.* [GD]

Christopher Harris je američki umjetnik čiji filmovi i video-instalacije afroameričkoj historiografiji prilaze koristeći se poetikom i estetikom eksperimentalnog filma. U svojim radovima koristi ručno i fotokemijski obrađene i prisvojene pokretne slike, inscenacije arhivskih artefakta i interogativnih dokumentarističkih konvencija. Filmovi i radovi su mu izlagani i prikazivani diljem svijeta, od Rotterdama i Viennealea, Filmskog festivala u Locarnu, sve do Nacionalnog muzeja afroameričke povijesti Smithsonian. Muzeja moderne umjetnosti u San Franciscu, Umjetničkog instituta u Chicagu. Dobitnik je više stipendija i umjetničkih rezidencija. Izvanredni profesor na Sveučilištu u Iowi, pročelnik Odsjeka za filmsku i video produkciju.

Dokukino KIC / Srijeda 17. 5. / 19.30

Tonsler Park

SAD, 2017., 80'

Režija: Kevin Jerome Everson
Scenarij: Kevin Jerome Everson
Fotografija: Kevin Jerome Everson
Montaža: Kevin Jerome Everson
Produkcija: Kevin Jerome Everson, Madeleine Molyneaux
Uloge: Sally Barbour, Shaquita Morton, Deborah Tyler, Shaka Syndor, Maurice Walker, Kenneth Banks, Marissa Turner-Harris, Joan Woodfolk

Tonsler Park prati izborni dan u SAD-u na biralištu u Charlottesvilleu u Virginiji, 8. studenog 2016.

* *Remek-djelo najvažnijeg crnog filmskog umjetnika današnjice, Eversona. Iako inicijalno zamišljen kao strukturalni film "bljeskanja" (flicker film), kako navodi umjetnik, konačni rezultat zapravo je prijetvorna kontra-polemika i zasigurno je među najznačajnijim političkim filmovima snimljenima na početku 21. stoljeća u SAD-u.* [GD]

Kevin Jerome Everson snimio je više od 170 filmova, uključujući *Cinnamon* (2006), *Erie* (2010), *The Island of St. Matthews* (2013), *Sound That* (2014), *Park Lanes* (2015), *Ears, Nose and Throat* (2016) i *Tonsler Park* (2017). Njegovi

filmovi i umjetnički radovi prikazani su, među ostalim, na Sundanceu, Berlinaleu, Međunarodnom filmskom festivalu u Rotterdamu, u Veneciji, Torontu, MoMA-i, Centre Pompidou, a retrospektiva njegovih radova prikazana je na Visions du Réel u Nyonu (2012). Njegovi filmovi bili su dostupni i na platformama poput The Criterion Channel i MUBI. Za svoje široko priznate radove primio je niz nagrada i stipendija, među kojima su Guggenheimova stipendija i 24. nagrada Heinz 2019. Predaje umjetnost na Sveučilištu u Virginiji, u Charlottesvilleu.

Dokukino KIC / Četvrtak 18. 5. / 20.00

Razvezani jezici / Tongues Untied

SAD, 1989., 55'

Režija: Marlon Riggs
Scenarij: Marlon Riggs, Joseph Beam, Chris Harris, Essex Hemphill, Reginald Jackson, Steve Langley, Alan Miller, Donald Woods
Fotografija: Vivian Kleiman, Marlon Riggs
Montaža: Marlon Riggs
Produkcija: Marlon Riggs, Brian Freeman
Uloge: Marlon Riggs, Michael Bell, Kerrigan Black, Bernard Branner, Ben Callet, Gerald Davis, Kenneth R. Dixon

Razvezani jezici pružaju platformu zajednicama crnih gej muškaraca, prikazujući njihove kulturne identitete i poglede na svijet, dok se suočavaju s rasizmom, homofobijom i marginalizacijom.

* *Vrlo vjerojatno najvažnije filmsko djelo posvećeno životu crnih gej muškaraca. Riggsov majstorski video-esej uzdrmao je američku političku scenu i društvo u cjelini kada je prikazan na javnoj televiziji. Nije izgubio ni atom svoje prkosne ljepote i relevantne poetičke kvalitete.* [GD]

Marlon Riggs je nagrađivani filmaš, umjetnik, pjesnik i aktivist za gej prava koji je osjećaje srama i očajja, koji su se vezivali uz homoseksualnost, izvrtao iz izvora otpora i moći. U svojim ostvarenjima istraživao je i osobnije teme poput seksualnosti i svojeg HIV-statusa (*Tongues Untied*, *Affirmations*, *No Regret*, *Black Is...*, *Black Ain't*). Na Harvardskom sveučilištu diplomirao je povijest, a na Berkeleyju je specijalizirao dokumentarni film, gdje je i nastavio predavati o filmu. Režirao je i producirao osam filmova i videa, za koje je i napisao scenarij. Također je ostvario značajnu akademsku i novinsku karijeru, fokusirajući se na pitanja identiteta, politike, cenzure, afroameričke kulture i dokumentarnog filma. Među nagradama koje je osvojio ističu se Emmy i prestižni Peabody, kao i nagrada za najbolji dokumentarni film u Berlinu za *Razvezane jezike*.

Dokukino KIC / Petak 19. 5. / 19.00

Drylongso

Cauleen Smith, SAD, 1998., 86'

Režija: Cauleen Smith
Scenarij: Salim Akil, Cauleen Smith
Fotografija: Andrew Black
Montaža: Cauleen Smith
Produkcija: Christine Gant, Cauleen Smith
Uloge: Toby Smith, April Barnett, Will Power, Channel Schafer, Salim Akil, Keith Williams

Izgubljeni biser DIY filmaštva 1990-ih *Drylongso* redateljice Cauleen Smith donosi prodoran uvid u rasnu nepravdu u formi *handmade* filma o prijateljstvu/istrazi ubojstva/romansi. U ovom rijetkom filmskom slavlju crne ženske kreativnosti, Smith uspijeva dočarati živopisnost zajednice Oaklanda '90-ih i kroji dirljivu elegiju posvećenoj čitavoj generaciji izgubljenih afroameričkih muškaraca.

* *Smith je dio druge generacije filmskih studenata u pokretu L.A. Rebellion, koji su studirali na Kalifornijskom sveučilištu u Los Angelesu, a djelovali nadahnuti Julie Dash i Haile Gerimom, uz druge. Iako joj je dugometražni prvijenac premijerno prikazan na Sundanceu, redateljica se ubrzo razočarala filmskom industrijom i počela raditi na kratkim, avangardnim filmovima i instalacijama. Smith je kasnije napravila prijelaz u svijet umjetnosti i stekla status zvijezde.* [GD]

Cauleen Smith je interdisciplinarna umjetnica koja u svom radu propituje svakodnevne mogućnosti mašte koristeći se raznim materijalima i krećući se raznim arenama. U svojim ostvarenjima često zavlada diskurs eksperimentalnog filma sredine 20. stoljeća, nadahnuti strukturalizmom, filmom "trećeg svijeta" i znanstvenom fantastikom. Koristeći se taktikama tih disciplina, Smith stvara fenomenološko iskustvo za gledatelje i sudionike. Osim u grupnim izložbama, njezini filmovi, predmeti i instalacije prikazivani su i izlagani solo u Muzeju suvremene umjetnosti u Chicagu, The Kitchenu te Threewallsu u Chicagu. Osvojila je više nagrada i stipendija, uključujući Nagradu Rockefeller Media Arts, stipendiju Chicago 3Arts i Rauschenberg Residency.

Dokukino KIC / Petak 19. 5. / 21.00

Sambizanga

Angola/Francuska, 1972., 102'

Režija: Sarah Maldoror
Scenarij: Claude Agostini, Sarah Maldoror, Maurice Pons, Mário Pinto de Andrade
Fotografija: Claude Agostini
Montaža: Georges Klotz
Produkcija: Isabelle Films
Uloge: Elisa Andrade, Jean M'Vondo, Dino Abelino, Benoît Moutsila, Talagongo, Lopes Rodrigues, Henriette Meya, Ana Wilson

Revolucionarno postignuće u režiji Sarah Maldoror prati buđenje pokreta za nezavisnost Angole.

Tonsler Park

Razvezani jezici

Drylongso

Sambizanga

* *Među prvim dugometražnim filmovima na svijetu koje je režirala crna žena. Film je sniman usred antikolonijalnih ustanaka u Africi i ključan je zapis jednog razdoblja te ujedno izvanredno filmsko ostvarenje.* [GD]

Sarah Maldoror francuska je redateljica, aktivistica i feministkinja podrijetlom iz Zapadne Indije. Osnivačica prve cr-

16. Subversive Film Festival

Frantz Fanon: Crna koža, bijela maska

Zapadna Indija

Sedam pjesama za Malcolma X

Touki Bouki

ne kazališne kuće u Parizu, *Compagnie d'Art Dramatique des Griots*, 1956. godine. Studirala je film u Moskvi, a u svom radu bila je politički i umjetnički nadahnuta martinikim pjesnikom "crnaštva" (*Négritude*) Aiméom Césaireom. Autorica je četrdesetak buntovničkih filmova u kojima je često ispreplitala fikciju, dokumentarizam i poeziju, a kojima se zalagala za panafričku kinematografiju. Za *Sambizangu* nagrađena je na Berlinaleu i Carthage Film Festivalu u Tunisu.

Dokukino KIC / Subota 20. 5. / 19.00

Frantz Fanon: Crna koža, bijela maska / Frantz Fanon: Black Skin, White Mask

UK, 1996., 69'

Režija: Isaac Julien Scenarij: Isaac Julien, Mark Nash Fotografija: Ahmed Bennys, Conor Connolly, Nina Kellgren, Kyle Kibbe Montaža: Robert Hargreaves, Justin Krish, Nick Thompson Produkcija: Mark Nash, Rodney Wilson Uloge: Colin Salmon, Halima Daoud, Noirin Ni Dubhgaill, Amir M. Korangy, Al Nedjari, Rachida Rahal

Razgovori, rekonstrukcije i arhivske snimke čine priču o životu i djelovanju iznimno utjecajnog antikolonijalnog pisca Frantza Fanona, autora knjige "Crna koža, bijele maske".

*Jedan od najsubverzivnijih kritičkih teoretičara u povijesti dobiva svoju hibridnu biografiju u obliku neophodnog djela kasne avangarde 20. stoljeća. S ovim filmom Isaac Julien potvrdio je svoj status nadmoćnog kroničara uspjeha i izvrsnosti Crne kulture na ekranu. [GD]

Isaac Julien je umjetnik koji u filmovima, video instalacijama i fotografiji ulazi u kritički dijalog s pitanjima rase i seksualnosti. Živi i djeluje u Londonu. Prvi međunarodni uspjeh postigao je '80-ih svojim provokativnim filmovima, dokumentarnim i eksperimentalnim video radovima, koji su se bavili reprezentacijama crnog i gej identiteta. U recentnim multimedijalnim instalacijama njegovo tražanje poprima poetičnu i političku dimenziju. Diplomirao je slikarstvo i film na St. Martin's School of Art u Londonu, a osnovao je Sankofa Film and Video Collective. Osvojio je niz priznanja i nagrada, a među njima posebno se ističe glavna nagrada u programu *Semaine de la Critique* Filmskog festivala u Cannesu. Fotografije i filmske instalacije izlagao je, među ostalim, u Muzeju američke umjetnosti Whitney u New Yorku i Muzeju suvremene umjetnosti u Chicagu, a filmovi su mu prikazivani na festivalima diljem svi-

jeta, u Rotterdamu, Senegal, Južnoj Koreji i Londonu.

Dokukino KIC / Subota 20. 5. / 21.00

Zapadna Indija / West Indies

Francuska/Alžir/Mauretaniya, 1979., 115'

Režija: Med Hondo Scenarij: Daniel Boukman, Med Hondo Fotografija: François Catonné Montaža: Youcef Tobni Produkcija: Med Hondo Uloge: Cyril Aventurin, Fernand Berset, Roland Bertin, Gérard Bloncourt, Toto Bissainthe, Philippe Clévenot, Monique Couturier

Vizualno i auditivno izuzetan mjuzikl prigodno smješten na golemi brod s robovima koji simbolizira odnos između Afrike, Europe i Kariba.

* Ovo fascinantno i revolucionarno ostvarenje Meda Honda mnogo je godina provelo zaboravljeno u povijesti. Sada, nakon mukotrpe restauracije pod Harvardskim filmskim arhivom, film doživljava revalorizaciju kao briljantno filmsko ostvarenje. [GD]

Med Hondo zapaženi je mauritanski redatelj, "utemeljitelj afričke kinematografije", čiji se filmovi dotiču burnih odnosa na afričkom kontinentu, posebno u okviru konflikata među europskim velesilama u doba izraženog kolonijalizma. Bio je snažan pripovjedač i koristio se elementima izvorne kulture, poput zapadnoafričke usmene tradicije majstora riječi tzv. "griota", kako bi dokinuo narativne i psihološke mehanizme tradicionalne dramaturgije koje su prožimale reprezentacije afričkih kultura. Osvojio je niz međunarodnih priznanja i nagrada, tako i u Berlinu te Locarnu.

Dokukino KIC / Nedjelja 21. 5. / 19.00

Sedam pjesama za Malcolma X / Seven Songs for Malcolm X

UK, 1993., 52'

Režija: John Akomfrah Scenarij: John Akomfrah, Edward George Fotografija: Arthur Jafa Montaža: Joy Chamberlain Produkcija: Lina Gopaul Uloge: Darrick Harris, Danny Carter, Martin Boothe, Byron O. Hurlock, Edward George, Tricia Rose, Theodore L. Cash, Olamide Faison

Sedam pjesama za Malcolma X je film posvećen inspirativnom afroameričkom vodi borbe za građanska prava, a u njemu su prikupljena svjedočanstva, iskazi očevidaca i dramatične rekonstrukcije koji dočaravaju priču o životu, nasljeđu, ljubavi i gubitku Malcolma X.

* Riječ je o jednom od manje poznatih, ali svejedno neizostavnih ostvarenja Johna Akomfraha. Za fotografiju je zaslužan Arthur Jafa, legenda svoje prirode. Ovaj bi film trebao biti obvezno štivo za

sve zainteresirane za suvremenu crnu povijest i međunarodnu revolucionarnu borbu. [GD]

John Akomfrah britanski je umjetnik, pisac, filmski redatelj, teoretičar i kustos ganskih korijenja prepoznatljiv po radikalnim i politički nabijenim filmovima. U eksperimentalnim dokumentarcima i video-instalacijama često se osvrće na probleme rase, migracija i ropstva, te postkolonijalnih odjeka u sušretu europskih kolonizatora i afričkih subjekata. Suosnivač je skupine Black Audio Film Collective, kao i produkcijske kuće Smoking Dog Films. Imao je niz grupnih i solo izložbi, a njegovi radovi dio su velikih i slavni kolekcija, primjerice u Tateu u Londonu, pariškom Centre Pompidou, njujorškoj MoMA-i itd. Filmovi su prikazani na mnogim međunarodnim filmskim festivalima i primio je više nagrada, posebice za svoj film *Devet muza* iz 2011.

Dokukino KIC / Nedjelja 21. 5. / 21.00

Touki Bouki

Senegal, 1973., 88'

Režija: Djibril Diop Mambéty Scenarij: Djibril Diop Mambéty Fotografija: Georges Bracher Montaža: Siro Asteni Produkcija: Djibril Diop Mambéty, Medoune Faye Uloge: Magaye Niang, Myriam Niang, Christoph Colomb, Mustapha Ture, Aminata Fall, Ousseynou Diop

Djibril Diop Mambéty stvara fascinantan spoj nadnaravnih i naturalističkih elemenata u kojem pronalazi savršen oblik za razlomljeni portret senegalskog razočaranja nakon osamostaljenja ranih 1970-ih.

* Opće je poznato da je Ousmane Sembene otac afričke kinematografije, ali Mambéty je izvorni enfant terrible kontinenta. Njegov zapanjujući debitantski film ostavio je masivan utjecaj u svim sferama, od filmske umjetnosti do pop kulture – pitajte Jay Z-ja i Queen Bey! [GD]

Djibril Diop Mambéty bio je senegalski redatelj, glumac, skladatelj i pjesnik koji se za film zainteresirao kroz kazalište. Nakon što je završio glumu u Senegal, određeno vrijeme radio je kao kazališni glumac u Nacionalnom kazalištu Daniel Sorano u Dakaru. Svoj prvi kratki film, *Contras' City*, napravio je s 24 godine, bez formalnog obrazovanja u režiji, a u svom daljnjem radu osvojio je niz nagrada i priznanja, među kojima je nagrada međunarodnog žirija na Filmskom festivalu u Cannesu i posebno priznanje žirija u Moskvi za svoj dugometražni prvijenac, bogato simbolički *Touki Bouki*. Sljedeći je i posljednji dugometražni film napravio nakon 20 godina, *Hijene*. Načelno adaptacija drame Friedricha Dürrenmatta, *Posjet*, film je zamišljen kao nastavak prvog filma. ★

16. Subversive Film Festival

HOMMAGE: John Smith

Dokukino KIC / Utorak 16. 5. / 21.30

Hommage: John Smith – Program 1

Om

1986, 4 min.

“Ovaj četverominutni film istražuje naše reakcije na stereotipe – slušne, vizualne, ideološke. Vodi nas na putovanje od jednog konkretnog stereotipa do njegove sušte suprotnosti, a za to se vrijeme slike mijenjaju i isprepliću te, u konačnici, izokreću naše shvaćanje onoga što vidimo i čujemo.” Gary Davis

Djevojka žvače žvaku / The Girl Chewing Gum

1976, 12'

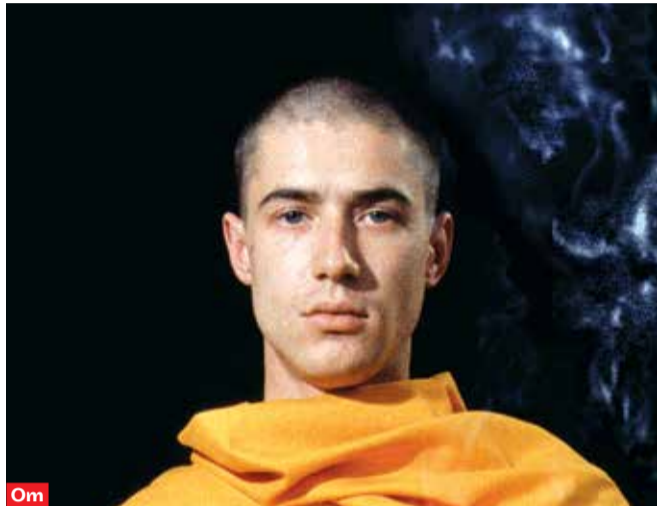
Autoritarni *voice-over* naizgled upravlja radnjom na jednoj prometnoj ulici u Londonu. No, kako upute polagano postaju sve apsurdnije i maštovitije, postaje jasno da je navodni redatelj (a ne kadar) fikcionalan – on ne zadaje već opisuje događaje koji se odvijaju pred njegovim očima.

“Smith se zafrkava sa srednjostrujaškim autorskim egom ali istovremeno dokazuje *undergroundovski* etos: čak i s oskudnim mehaničkim sredstvima umjetnik može upravljati svemirom.” Ed Halter

Crna utvrda / The Black Tower

1985-87, 23'

“U Crnoj utvrdi postajem dio svijeta jednog čovjeka kojeg opsjeda utvrda za koju vjeruje da ga prati po čitavom Londonu. Narativni *voice-over* jedini je znak karaktera središnjeg protagonista i on nas vodi od osjećaja nemira, preko sloma do tajnovite smrti. Za to se vrijeme slike, minuciozno kontrolirane i artikularane, nižu u zagonetke, pošalice i igre riječima kodirane bojama, i uvlače gledatelja u fascinantne mozgalice. Smithova samouvjerenost i redateljska umješnost potkopavaju ideju avangarde kao suhoparne, neprofesionalne i dosadne, a *Crna utvrda* primjer je filma koji se podjednako poigrava emocijama i filmskim jezikom.” Nik Houghton

Om

Djevojka žvače žvaku

Crna utvrda

Pošast

Bijela jama

Neobičan crveni džemper

Pošast / Blight

1994-96, 14'

(suradnja sa skladateljicom Jocelyn Pook)

Pošast donosi priču o izgradnji ceste M11 u istočnom dijelu Londona te dugoj i gorkoj kampanji lokalnih stanovnika koja je nastala ne bi li zaštitila domove od rušenja. Prizori u filmu bilježe dio promjena koje su se zbile na tom području u dvogodišnjem razdoblju, dok su glazbenom podlogom prožeti prirodni zvukovi povezani s tim događajima, kao i dijelovi snimljenih razgovora s lokalcima. *Pošast* polazi od spomenutih aktualnosti te eksploatira dvosmislenost materijala u tvorbi novih metaforičnih fikcija. Inventivni postupak intenzivira se emotivno intenzivnom glazbom

Jocelyn Pook – svakodnevne slike poprimaju dramatsku važnost.

Bijela jama / White Hole

2014, 7'

Prva komunistička zemlja koju je redatelj posjetio bila je Poljska 1980. godine, nedugo nakon što je konzervativna vlada pod Margaret Thatcher prvi put dobila na izborima u Velikoj Britaniji. Negdašnju Istočnu Njemačku posjetio je prvi put 1997., osam godina nakon pada Berlinskog zida, a nekoliko mjeseci nakon što su na vlast došli “novi laburisti” s Tonyjem Blairom. Nadovezujući se na ta iskustva mnogo godina kasnije, u *Bijeloj ja-*

mi redatelj propituje idealiziranje života na drugim mjestima i u drugim političkim sustavima, posebice u doba kada je barem u teoriji bilo moguće zamisliti bolji život onkraj granice.

Neobičan crveni džemper / Unusual Red Cardigan

2011, 12'

Redatelj otkriva precijenjenu videokasetu svojih filmova u prodaji na eBayu, što ga navodi na opsesivne špekulacije o identitetu prodavača.

16. Subversive Film Festival

HOMMAGE: John Smith

Dokukino KIC / Srijeda 17. 5. / 21.00

Hommage: John Smith – Program 2

Tatin štap / Dad's Stick

2012, 5'

Tatin štap vrti se oko tri dobro korištena predmeta koje je redatelj pokazao njegov otac malo prije nego što je umro. Redatelj, usredotočen na tajnovite artefakte i događaje povezane s njihovom povijesti, uspostavlja dijalog između apstrakcije i doslovnog značenja. U radu seže više od pola stoljeća u prošlost, istražujući kontradikcije sjećanja, ne bi li stvorio zaobilazan portret "perfekcionista smirene ruke".

Muzejski primjerak (Hotelski dnevni #2) / Museum Piece (Hotel Diaries #2)

2004, 12'

Dok rat u Iraku traje, jednodnevno razgledavanje i obilježja njemačkog hotela potiču na struju misli o većim i manjim događajima. *Muzejski primjerak* drugi je video u nizu *Hotelskih dnevnika*, snimanih u razdoblju od više od šest godina u raznim hotelima u šest različitih država. U tim ostvarenjima, koji se poigravaju s neočekivanostima i slučajnostima, hotelska soba postaje "pronađeni" filmski set na kojem arhitektura, namještaj i dekoracije redatelju služe kako bi malene avanture povezo s velikim svjetskim događanjima.

Bacanje kamenja (Hotelski dnevni #3) / Throwing Stones (Hotel Diaries #3)

2004, 11'

Dok kamera gleda kroz prozor s rešetkama a sat pokazuje četiri sata u jednom švicarskom gradu, smrt Yassera Arafata otpočinje putovanje kroz vrijeme.

Planina zastava / Flag Mountain

2010, 8'

Pogled preko granice u Nikoziji, podijeljenom glavnom gradu Cipra. Kamera gleda na grčko-ciparske krovove na jugu i planine Republike Turske na sjeveru, na kojima se obilježja nacionalne pripadnosti naglašavaju filmskim sredstvima. U izmjeni makro- i mikro-perspektiva, *Planina zastava* dramski spektakl suprotstavlja običnom životu. Za to vrijeme stanovnici obaju strana obavljaju svoje svakodnevne poslove.

Tko smo? / Who Are We?

2016, 4'

Dana 23. lipnja 2016. Velika Britanija glasala je za izlazak iz Europske Unije. *Tko smo mi?* ponovna je obrada materijala s televizijske debate na BBC-u emitirane nekoliko tjedana ranije.

Pjesma za Europu / Song for Europe

2017, 4'

Dana 1. prosinca 1990., u žiži medijske pozornosti, svijet promatra kako se građevinski radnik iz Dovera Graham Fagg penje kroz rupu u zidu od krede 40 metara ispod dna kanala La Manche i rukuje s Philippeom Cozetteom, građevinskim radnikom iz Calaisa, te kliče "Vive la France!" Dana 23. lipnja 2016. Velika Britanija glasala je za izlazak iz Europske Unije. Nadahnuta porukom vozačima na vlakovima Eurotunela, *Pjesma za Europu* pod vodom slavi vezu Velike Britanije s kontinentom.

Jour de Fête

2017, 1'

Posljednog tjedna u srpnju selo Serviès-enthal na jugu Francuske uživa u godišnjim svečanostima. Pozornica se podiže na glavnom trgu, a zabavne atrakcije postavljaju, povremeno na neočekivanim mjestima.

COVID poruke / Covid Messages

2020, 22'

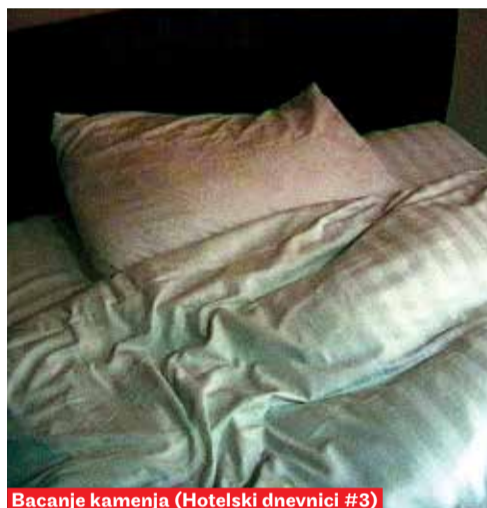
Covid poruke čine šestodijelni video koji se temelji na emitiranim konferencijama za novinare koje je engleski premijer Boris Johnson

Tatin štap

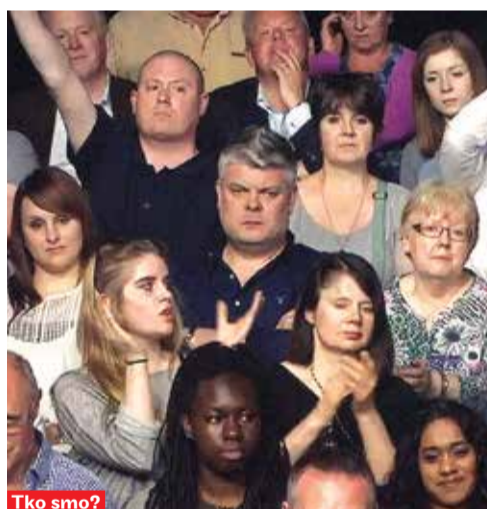
Muzejski primjerak (Hotelski dnevni #2)

Bacanje kamenja (Hotelski dnevni #3)

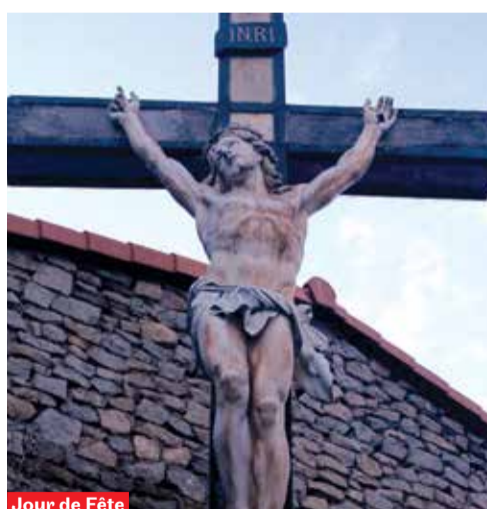
Planina zastava

Tko smo?

Pjesma za Europu

Jour de Fête

COVID poruke

držao povodom pandemije COVID-19. Rad se fokusira na pokušaje britanske vlade da suzbije širenje virusa s pomoću čarolija i rituala. Dok se pandemija širi i brojke umrlih rastu, premijer opetovano griješi u prosudbi. Ogorčeni njegovim mnogobrojnim pogreškama, duhovi mrtvih ustaju i interveniraju. ★

16. Subversive Film Festival

MASTERCLASS: John Smith

Dokukino KIC / Četvrtak 18. 5. / 17.00

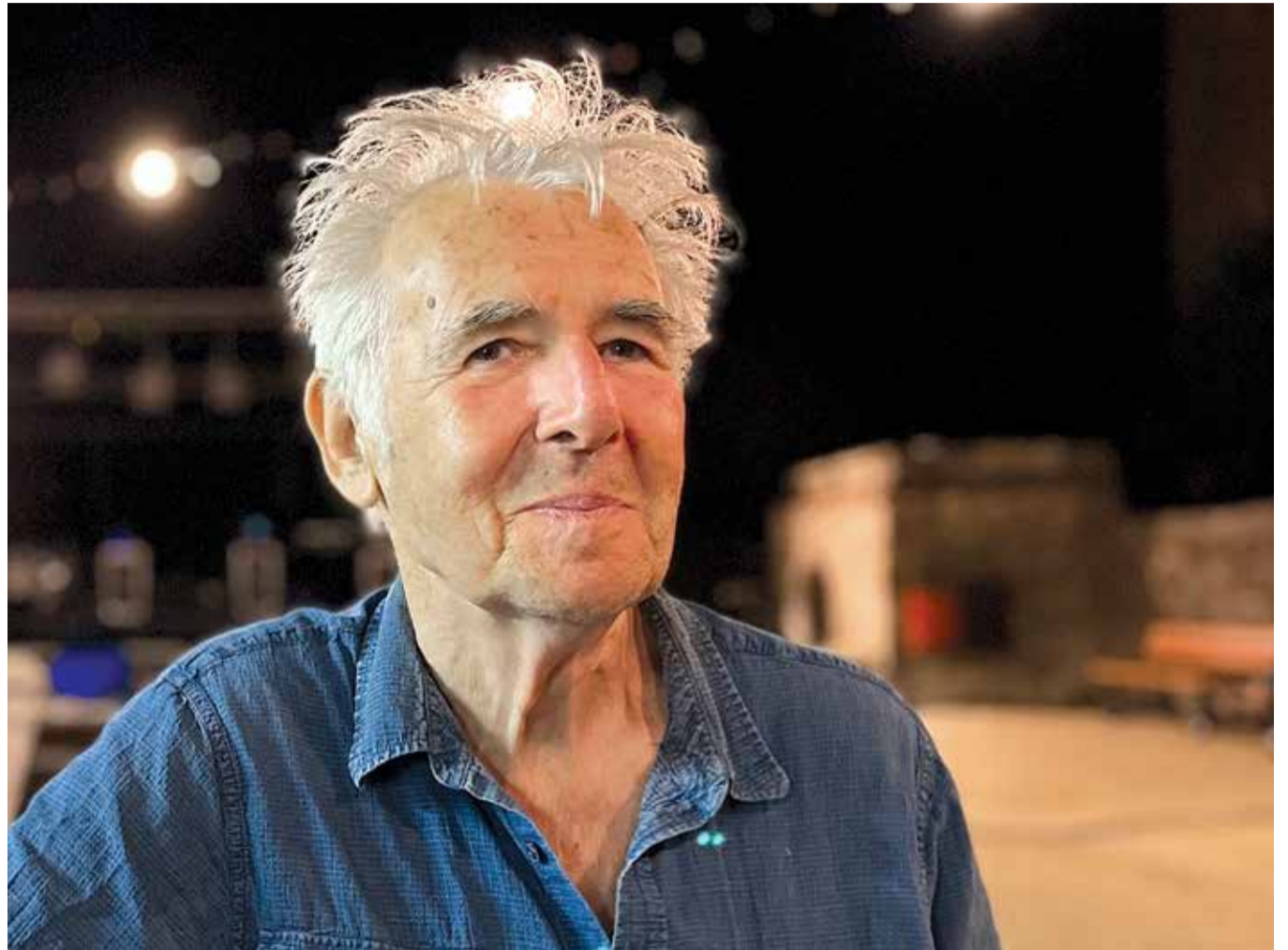
U četvrtak 18. 5. u 17 sati u Dokukinu KIC u suorganizaciji Restarta i Subversive Festivala održat će se masterclass nagrađivanog britanskog avangardnog filmaša Johna Smitha koji više od 50 godina stvara zaigrane eksperimentalne filmove svih oblika i formata. Smith će održati masterclass o ograničenju i slučaju kao filmskim strategijama, popraćen retrospektivom njegovih duhovitih minijatura koje transformiraju nazičegled banalne svakodnevne događaje u poetične metafore ljudskog stanja.

Filmovi Johna Smitha često uključuju samonametnuta ograničenja vezana uz lokaciju, tehnologiju i formalnu strukturu. Smith je uvjerenja kako možemo pronaći svakolika značenja u našoj neposrednoj blizini pod uvjetom da promatramo dovoljno pažljivo. Zagrebačkoj publici predstaviti će raznoliku selekciju filmskih isječaka koji pokazuju kako nametanje ograničenja i povjerenje u slučaj funkcioniraju kao ključne sastavnice njegova kreativnog rada.

Uoči masterclassa u utorak i srijedu, 16. i 17. 5. u Dokukinu KIC u dva bloka gledat ćemo kratkometražne filmove Johna Smitha po izboru samog autora.

Ulaz na masterclass i projekcije je besplatan.

John Smith (1952.) studirao je na Royal College of Art u Londonu. Nakon što je diplomirao 1977. postao je aktivni član London Filmmakers' Co-op. U formativnim godinama inspirirala ga je konceptualna umjetnost i strukturalni film

Ograničenje i slučaj kao filmske strategije

ali ga je istovremeno fascinirala imerzijska snaga naracije i izgovorene riječi. Smith je stvorio raznolik opus koji zamagljuje granice između dokumentarizma i fikcije te zaigrano istražuje i razlaže filmski jezik. Njegovi filmovi često su čvrsto ukorijenjeni u svakodnevnicu a karakteriziraju ih formalna inovativnost, subverzivni humor i iskušeno pri-

povijedanje. Neki njegovi poznati filmovi: *The Girl Chewing Gum* (1976), *The Black Tower* (1987), *Blight* (1996) i *Dad's Stick* (2012). Od 1972. John Smith snimio je više od 60 filmova, videa i instalacija koji su prikazani u kinima, umjetničkim galerijama i televizijama diljem svijeta te osvojili niz nagrada na međunarodnim filmskim festivalima. Dobitnik je

Paul Hamlyn Foundation Artist's Award u 2011. i Film London's Jarman Award u 2013. Održao je brojne samostalne izložbe, između ostalog u Museum of Contemporary Art, Leipzig (2015.), Centre d'Art Contemporain de Noisy-le-Sec, Pariz (2014.), Kunstergesellschaft, Hanover (2012.), Royal College of Art Galleries, London (2010.), Ikon Gallery, Birmingham (2006.) i Kunstmuseum Magdeburg (2005.). Retrospektive njegovih filmova održane su na Venecijanskom bijenalu 2007. te na filmskim festivalima u

Oberhausenu, Tampereu, Leipzigu, Sankt Peterburgu, La Rochelleu, Lussasu, Mexico Cityju, Uppsali, Corku, Sarajevu, Prizrenu, Minhenu, Regensburgu, Stuttgartu, Vilniusu, Karlstadu i Winterthuru. Njegovi radovi nalaze se u kolekcijama Tate Gallery; Arts Council England; Museum of Modern Art, New York; Muzeum Sztuki, Lodz; FRAC Île de France, Pariz; Kunstmuseum Magdeburg; Wolverhampton Art Gallery i Ferens Art Gallery, Hull. Živi i radi u Londonu i profesor je emeritus na University of East London. ★

Ovdje i drugdje

Dokukino KIC / Subota 20. 5. / 15.00

MIKROPOLITIKE FILMSKOG ESEJA: Ovdje i drugdje Jean-Luc Godarda i Anne-Marie Miéville

Peter Grabher, član ovogodišnjeg žirija 16. Subversive Film Festivala te povjesničar, filmolog i profesor baziran u Beču održat će predavanje pod naslovom *Mikropolitike filmskog eseja: OVDJE I DRUGDJE Jean-Luc Godarda i Anne-Marie Miéville*.

U filmu *OVDJE I DRUGDJE* kadrovi palestinskog "drugdje" u opreci su s onima iz francuskog "ovdje". Iako je izvorno naručen kao *agitprop* film, notorni filmski esej unosi samokritičku promjenu perspektive. Dok je posvećenost

palestinskoj borbi sve više postajala dio pozadinske priče, u središte se prometnula medijalnost kasnokapitalističkog društva kao *a priori* u svakom opažanju. Presentacijom se iz izvora rekonstruira nikada dovršena prva verzija filma, *Jusqu'à la victoire* (1969.). Pokazat će se i načine na koje su Godard i Miéville uništili vlastite premise ljevičarskog militantnog filma zauzimajući stav koji je Jacques Rancière tada prozvao "donekle suicidalnim aristokratizmom". Na koncu "crvenog desetljeća", *OVDJE I DRUGDE* iscrtava

prijelaz s "trikontinentalnog" na "carsko" kao referentnih okvira za djelovanje, odnosno napuštanje politike pod egidom oslobađanja i revolucije i prelazak na etiku u znaku drugosti, različitosti i ljudskih prava.

Prije predavanja pogledat ćemo film *OVDJE I DRUGDJE* Jean-Luc Godarda i Anne-Marie Miéville (1976., Francuska, 53'). ★

16. Subversive Film Festival

KINEMATOGRAFIJE OTPORA

Nika Autor u suradnji s kolektivom Newsreel Front: Crvene šume

16. svibnja – 25. lipnja 2023.
MSU Black Box (1. kat MSU-a)
Kustosice: Dina Pokrajac i Leila Topić

Zilet-žica jedan je od najjezivijih simbola utvrđivanja granica Europske unije. Napravljena od pocinčanog čelika, za razliku od bodljikave žice koja je izmišljena da onemogući kretanje, žilet-žica stvorena je s isključivom namjerom da sakati. Tisuće ljudi u pokretu izgubili su živote pokušavajući zaobići granice Europske unije da bi

život okončali utapajući se u Sredozemnom moru, gušeci se u kamionima krijumčara ljudima ili ostavljajući živote upravo na žilet-žicama koje opasuju Europu.

Nika Autor, slovenska multimedijska umjetnica mlađeg naraštaja, u svojem projektu, koji nastaje u suradnji s kolektivom Newsreel Front, istražuje i ukazuje na sudbine ljudi u pokretu. Primjenjujući filmska izražajna sredstva, u svojim filmovima pripovijeda o sudbinama tražitelja azila pobuđujući u promatraču solidarnost, razumi-

jevanje i empatiju. Izložba predstavlja nekoliko kratkih filmova nastalih u formi filmskih žurnala aludirajući na nekoć popularnu formu kratkoga dokumentarnog filma koji je sadržavao vijesti i aktualne teme. Također, referira se na jugoslavenske filmske žurnale kao dio subverzivne dokumentarne i esejističke filmske prakse koji su bili rijedak, no važan oblik političkog filma.

U projektu što se otvara 16. svibnja pod naslovom *Crvene šume* njezini filmovi stupaju u dijalog s tekstovima i vizualnim intervencijama međunarodno priznatih umjetnika, kustosa i teoretičara vizualne kulture (Andrej Šprah, Nace Zavrl, Petra Meterc, Olga Dimitrijević, Jurij Meden, Nicole Brenez, Bojana Piškur, Tom Holert, Hito Steyerl, Nataša Petrešin Bachelez, Đorđe Balazović i Nika Autor), koje donosimo u posebnoj publikaciji *If the Forests Could Talk, They Would Dry Up with Sadness* u izdanju Slovenske kinoteka.

Izložba je dio projekta *Kinematografije otpora*, rezultat višegodišnje suradnje *Subversive Festivala* i Muzeja suvremene umjetnosti Zagreb koju su 2018. pokrenule kustosice Dina Pokrajac i Leila Topić. *Kinematografije otpora* predstavljaju međunarodne filmske autorice i autore čiji opus nastaje na sjecištima strategija i praksi suvremene umjetnosti i filma. *Kinematografije otpora* zanimaju se za autorske pozicije koje se opiru srednjostrujaškim kanonima, a odlikuju ih intermedijalnost i intertekstualnost pristupa, otvorenost prema različitim angažiranim temama te nalaženje novih modela nasuprot uvriježenim načinima promišljanja filmske i multimedijske umjetnosti. U sklopu *Kinematografija otpora* dosad su bili predstavljeni opusi i videoinstalacije umjetnica Maud Alpi, Sabine Mikelić, Nicole Hewitt i Jasmine Cibic.

Produkcija izložbe: MSU Zagreb, Subversive Film Festival, Newsreel Front

Izložbena scenografija: Mojca Črešnik, Zgradbazamisi

Projekt su podržali: Slovenska kinoteka, ZRC SAZU (Znanstvenoistraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti)

Zahvaljujemo: Koroškoj Galeriji umjetnina, +MSUM Ljubljana, Petri Čeh, Ženji Leiler i Bojani Piškur

Nika Autor

Program je ostvaren uz potporu Grada Zagreba, Ministarstva kulture i medija RH, HAVC-a i Veleposlanstva Republike Slovenije u RH.

Nika Autor završila je prediplomski i diplomski studij na Akademiji likovne umjetnosti u Ljubljani te doktorirala na Akademiji likovne umjetnosti u Beču. Njezina umjetnička praksa bazirana je primarno na eksperimentalnim video-radovima i dokumentarcima, filmskim esejima, fotografiji, kolažima, crtežima i prostornim video-instalacijama. Fokus njezina rada je istraživanje nevidljivosti / nečujnosti u odnosu na zataškane teme iz zaboravljene, potisnute prošlosti i ušutkane sadašnjosti. Njezini radovi problematiziraju migracijske politike, radnička prava i politike sjećanja. Dio je kolektiva Newsreel Front (Obzorniškva fronta), neformalnog kolektiva radnika iz polja filmske teorije i umjetničke prakse. Njeni radovi predstavljeni su u brojnim međunarodnim muzejima, galerijama i festivalima: 57th Venice Biennial, Jeu de Paume; MAXXI Rim; Stanford University; MSUM+MG, Museum of Contemporary Arts Ljubljana; MIMA, Middlebrough Institute of Modern Art; Tokio Photographic Art Museum; GARAGE, Museum of Contemporary art Moscow; TIFF Cinematheque, Toronto International Film Festival; IF-FR, International Film Festival Rotterdam; JEUNJU, Južna Koreja; VIENNALE, Austrija; ARS Electronica, LENTOS Kunstmuseum itd.

Više o umjetnici na web stranici: <https://www.autor.si/>

Filmski žurnali Nike Autor nastali u suradnji s kolektivom Newsreel Front

Newsreel 2021 – Here I Have Picture / Ovdje imam sliku

dokumentarac, 4K, 17', 2022.

Fragmentirani pogled u život ljudi u pokretu koji se skrivaju u šuma- ma uz granicu Europske unije.

Newsreel 4517 – Across the Water into Freedom / Preko vode do slobode

dokumentarac, 4K, 35', 2022.

Portret Zieda Abdellau- uija koji je u potrazi za boljim životom došao u Austriju kroz balkansku rutu. Hodao je 4517 km, doživio 26 ilegalnih istjerivanja i nekoliko nasilnih okršaja a sada živi u Austriji bez dokumenata.

Newsreel 670 – Red Forests / Crvene šume

film esej, 16mm, 16', 2022.

Crvene šume preispituju postavljanje žice uzduž granice EU-a tijekom 2015. godine te ulogu koju žica igra kao instrument vladanja i moći. Film promatra njezinu upotrebu te kako zbog svoje lakoće, fleksibilnosti, jeftinoće, agresivnosti i efikasnosti brutalno ugrožava ljudske živote i efikasno služi kontroli vladajućih. Film također istražuje šume kao geografske, prirodne, ali i političke prostore koji pružaju tajno utočište i razvijaju tajne solidarne prakse u različitim kontekstima, vremenima i erama. ★

Ovdje imam sliku

Preko vode do slobode

Crvene šume

Izložba Danijela Žeželja: Umjetnik u gladovanju

5. svibnja – 5. lipnja 2023.

Galerija Forum, Teslina 16

Kustos: Feđa Gavrilović

Na ovoj izložbi autor će prikazati ciklus nastao za njegovu novu grafičku novelu *Kao pas*, inspiriran književnim djelima **Franza Kafke** (*Proces*, *Dnevnici*, *Carevo pismo*, *Umjetnik u gladovanju*, *Plave bilježnice* itd.). Danijel Žeželj, kroz grafičku novelu kojoj je okosnica pripovijest *Umjetnik u gladovanju*, vizualnom naracijom oslikava složen, tjeskoban i nadrealan svijet. Kafka je autor koji je anticipirao besmisao građanskog društva u 21. stoljeću koji se sve jasnije manifestira u međunarodnoj politici i ekonomskim krizama. Žeželjev pristup umjetničkom stvaralaštvu je neprestani pokušaj aktivnog djelovanja u svijetu kroz vlastiti medij – strip i crtež.

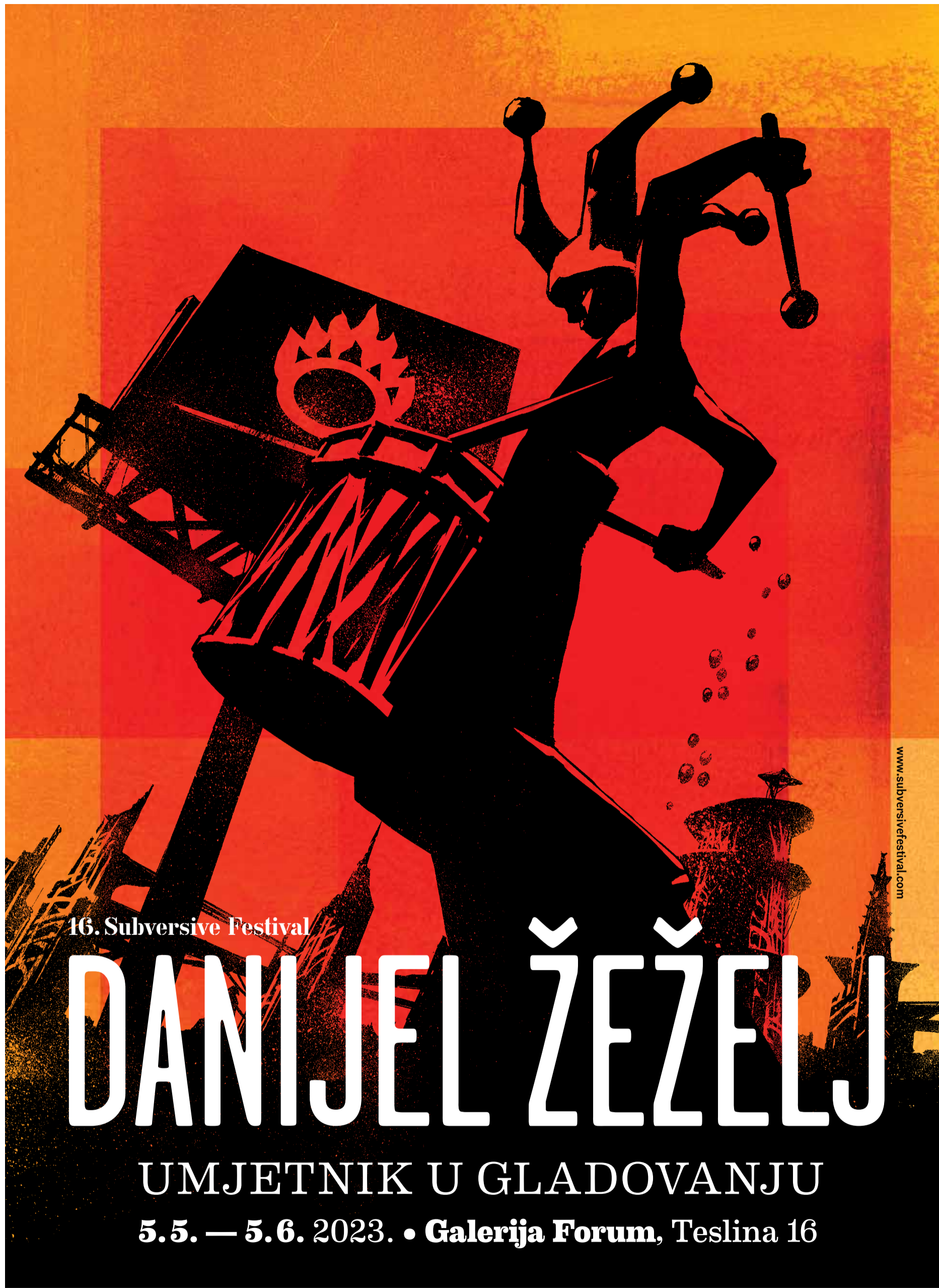
U predgovoru izložbi, **Žarko Paić** pita se: “Zašto Danijel Žeželj, slikar, grafičar, animator, ilustrator i strip crtač, autor iznimnoga grafičkog romana *Fractalia*, koji prati događaje iz života **Vincenta van Gogha**, uzima upravo ovu Kafkinu pripovijest kao izazov za svoje autorsko tumačenje u sinesteziji slike i riječi? Odgovor se čini naizgled samorazumljivim. Zato što je to kao, uostalom, i mnoge druge Kafkine pripovijesti, zacijelo nesvodiva umjetnička alegorija ovog vremena u znaku organiziranoga bezumlja, entropije društva spektakla i gotovo uzaludnog čina individualne pobune čovjeka protiv vladavine neljudske kontrole nad svijetom života. Između dosade birokratskoga rada u racionalnome poretku kapitalizma i apsolutne slobode imaginacije u ekstazi stvaranja novoga događa se sam život u svojoj kontingentnoj nesvodivosti.”

Sam autor o svome novom ciklusu govori: “Kafka jest na jedan način zastrašujući, upravo zbog proročanske preciznosti kojom opisuje odnos pojedinca i društva, ali istovremeno meni je i krajnje duhovit i bez te dimenzije duhovitosti i duhovnosti, unatoč i usprkos svemu, bio bi nečitljiv, neizdrživ. Sukob kontrasta meni je blizak i crtež koji se gradi na kontrastu svjetla i sjene čini mi se primjeren Kafkinom univerzumu.”

Uz tekst **Žarka Paića** katalog, čije grafičko oblikovanje potpisuje **Dejan Dragosavac Ruta** i izdaje Subversive Film Festival, donosi tekstove **Frane Dulibića** i **Feđe Gavrilovića**, te razgovor s **Danijelom Žeželjem**.

Danijel Žeželj autor je stripova, slikar, animator i ilustrator. Stripove i ilustracije objavljivao je u Europi, Sjevernoj, Srednjoj i Južnoj Americi, Aziji i Africi. Objavljivao je s izdavačima Marvel Comics, DC Comics/Vertigo, Dark Horse, Image, Heavy Metal, The New York Times, Harper's Magazine, San Francisco Guardian, Dargaud, Glénat, Grifo Edizioni, Eris Edizioni, itd. Autor je dvadeset i pet strip albuma i osam kratkih animiranih filmova. Od 1997. ostvario je niz multimedijalnih performansa koji povezuju slikanje uživo, animaciju i glazbu uživo u jedinstvenu narativnu formu, izvođenih u Europi i SAD-u. Jedan je od osnivača umjetničke radionice Petikat. Također je izveo brojne multimedijalne performanse u Zagrebu, Bostonu, Peruggi, Rimu, Bolonji. ★

www.subversivefestival.com

16. Subversive Festival

DANIJEL ŽEŽELJ

UMJETNIK U GLADOVANJU

5.5. — 5.6. 2023. • Galerija Forum, Teslina 16

